

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

תרומה – שקלים

מאוצר שיהותנו ומאמריו
של הרה"ג מו"ר המקובל
דבי בניהו ושישכר שמואלו שליט"א

התשפ"ה

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נהר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמהה

לעילוי נשמת מר אבינו עטרת ראשנו
ראש ישיבתנו הקדושה "נהר שלום" תכב"ץ
האי חסידא קדישא ופרישא
עמווד התפילה ענוותן כהלל
שייף עייל שייף נפיק
ולא מחזיק טיבותא לנפשיה
כמוהר"ר **שלום אהרן שמואלי** זצוק"ל
ב"ר **שמואל ורחל** ז"ל
נלב"ע ביום שב"ק כ"ג סיון התשפ"ד

ולעילוי נשמת
אמנו היקרה הצנועה והחשובה
שזכתה לזכות את הרבים
ולהעמיד דורות ישרים מבורכים
מסרה עצמה למען התורה הקדושה
הרבנית הצדקנית
מרת **שולמית רחל שמואלי** ז"ל
בת נחמיה ומזל ז"ל
נלב"ע ביום השישי ז"ך אלול התשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרון הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

בס"ד

באחד באדר משמיעין על השקלים

זכר למהצית השקל

כמידי שנה ניתן להעביר את
מעות 'זכר למהצית השקל' עבור
פעילות ההסד והפצת התורה שע"י
ישיבתינו הקדושה
(ערך מהצית השקל 30 ש"ח לכל אדם)

שמות התורמים ובקשותיהם האישיות יועברו אל
רבני ומקובלי הישיבה ובראשם מו"ר ועט"ר
רבינו בניהו שמואלי שליט"א
אשר יערכו עבורם תפילה מיוחדת ביום
תענית אסתר בה יעתירו עבורם לברכה וישועה

למסירת שמות: 02-624-9000

ספרי פורים עכשיו על המדף

מדרשים על פי פרדס התורה מאוצרו של מורנו **ראש הישיבה הרב בנייה שמואלי שליטא** בתוספת מגילת אסתר השווה לכל נפש!

מטבע ברכה לימי הפורים עם כוונת השמות במגילת אסתר ולשם יחוד עם הקדמות **נפלאות**

ימי
הפורים

כוונות
פורים

הפצה ראשית
סגולה - החנות של ספרי הישיבה

תשמישי קדושה • ספרי קבלה • סגולות • קמיעות ועוד

רחוב שילה 4 ירושלים 📞 02-644-33-00

הלכות פרשת שקלים

- א.** תיקנו חז"ל לקרות ארבע פרשיות מר"ח אדר הסמוך לניסן עד חודש ניסן, והם: א. פרשת שקלים, לפי שבראש חודש אדר משמיעין על השקלים להביא נדבת המקדש. ב. פרשת זכור, כדי להקדים זכירת מעשה עמלק למחייתו. ג. פרשת פרה, לפי שהיו ישראל נטהרים קודם הפסח באפר פרה אדומה. ד. פרשת החודש, שנאמר בה על ר"ח ניסן החודש הזה לכם ראש חודשים א.
- ב.** סדר הפרשיות שקוראים בשבועות אלה, סימנם שזופ"ה ר"ת שקלים, זכור, ופרה, החודש, והכלל לזמני קריאת ד' פרשיות אלו, שתהא פרשת שקלים קודם ר"ח אדר או בר"ח עצמו ופרשת זכור קודם פורים, ופרשת החודש קודמת לר"ח ניסן או בר"ח עצמו ופרשת פרה לפנייה.
- וכאשר חל ראש חודש אדר תוך ימי השבוע, בשבת שלאחר ראש חודש אדר אין מוציאים שני ספרי תורה, אלא קוראים בפרשת השבוע בלבד ב.
- ג.** כשחל ראש חודש אדר תוך ימי השבוע, בשבת שלפני ראש חודש מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים פרשת השבוע, ובשני פרשת שקלים, שהיא מתחלת פרשת כי תשא עד "לכפר על נפשותיכם".

עיונים והארות

- א. שו"ע** (סי' תרפה ומ"ב ס"ק א).
ע"י הצדקה והחסד שאנחנו עושים.
- כתב** בנטעי גבריאל עבודת סדר ד' פרשיות שאנו קוראים בחודש אדר שהוא זמן תשובה דהנה כדי לעשות תשובה צריך קודם להכיר חסרונות עצמו כמ"ש נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה וגו'. וזהו מורה פרשת שקלים לדעת שהוא חצי ואינו שלם ושיש לו עוד הרבה לתקן, ואח"כ קוראים פרשת זכור ויום הפורים שהם ימי מחיית עמלק שהוא שורש הרע סור מרע. ואח"כ קריאת המגילה בבחי' עשה טוב מקבל עול תורה יום קבלת התורה מרצון. ואז צריך עדיין לטהר עצמו שכבר נטמא מעבירות שעשה זה פרשת פרה ואח"כ הוא פרשת החודש בבחינת התחדשות להתחיל מהיום שנה חדשה וכמו שאומרים בהפסטר פר' פרה וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' ונתתי לכם לב חדש וגו' שזהו ב' פרשיות הללו פר' פרה ופר' החודש.
- ב. בגמ'** מגילה (כט) זמני קביעת הארבע פרשיות וסימנם זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו. וזה לשון מרן שו"ע (סי' תרפה ס"ו): הימים שראוי לקבוע בהם ר"ח אדר זבד"ו, וסימן לשבתות ההפסקה זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו, כלומר כשחל ר"ח בשבת מפסיקין בחמשה עשר בו וסימן זט"ו, וכשחל ביום שני מפסיקין בו' בו וסימן ב"ו, וכשחל ביום ד' מפסיקין בד' בו וסימן ד"ד, וכשחל ביום ו' מפסיקין בשתי שבתות ב' וי"ו בו וסימן ובי"ו.
- פרשיות** אלו שסימנם שזופ"ה הם ארבע, כנגד ארבעה מוחין שיש בכל פרצוף ופרצוף בעולמות העליונים, וכנגד זה יש באדם ארבעה מוחין, והם: מוח חכמה, מוח בינה, ומוח הדעת שמתחלק לשנים - חסדים דדעת וגבורות דדעת.
- פרשת** שקלים היא כנגד מוח החסדים דדעת, שאותו מתקנים
- פרשת** זכור היא כנגד מוח הגבורות דדעת, שאותו מתקנים ע"י הגבורות והדינים שאנחנו משתמשים בהם כנגד הרשעים, כגון מחיית עמלק והמון, שכידוע מכים אותם ע"י הגבורות הקשות הנרמזות בברכת האל הרב את ריבנו והדן את דיננו וכו', שיש שם חמש נ"ו, שכל נ"ו היא גבורה קשה כנודע, כנגד חמש גבורות מנצפ"ך.
- פרשת** פרה היא כנגד מוח הבינה, שמתקנים אותו ע"י הטהרה והקדושה, והיא מטהרת את האדם, שהתשובה היא באמא העליונה המטהרת ומנקה את האדם מעוונותיו.
- ופרשת** החודש היא כנגד מוח החכמה שמתקנים אותו ע"י ראש חודש, כמ"ש ראשית חכמה, כי החכמה היא בראש. וכמבואר בדברי רבינו האר"י ז"ל בדרושי ר"ה, כי חדשי השנה הם כנגד אברי הראש: תשרי-כנגד הגולגולת, חשון כסלו-כנגד ב' אזניים, טבת שבט - כנגד ב' עיניים, אדר - כנגד החוטם, והפה - נתקן במה שמקדשים ישראל את החודש בפיהם. והם האברים המנהיגים את כל גופו של האדם לתורה ולמצוות, ה' יזכנו לתקן הכל.
- ועוד** נודע שאלו הפרשיות ג"כ כנגד ארבע אותיות הוי"ה ב"ה, וכנגד הארבעה חושים שבאדם: ראייה, שמיעה, ריח, ודיבור. והם הכנה לקראת השנה הבאה עלינו לטובה המתחדשת בחודש ניסן ראש לחדשים.
- וראה** זה פלא כי ד' החושים הנ"ל שמקומם ב - עי"ן, חוט"ם, אוז"ן, פ"ה, עולים בגי' פורי"ם, כי פורים הוא הבריח התיכון שבין הפרשיות שכן ב' פרשיות לפניו וב' פרשיות לאחריו.

והטעם א. מפני שבזמן שבית המקדש היה קיים היו משמיעים באחד באדר על השקלים לשקול מחצית השקל לכל אחד מישראל, ולהביאם לבית המקדש כדי שמראש חודש ניסן יקריבו את הקרבנות מתרומה חדשה הבאה ממעות מחצית השקל^ג. ב. אמר ר' שמעון בן לקיש צפה הקב"ה שעתידי המן הרשע לשקול כספו על ישראל, אמר מוטב שיוקדם כספן של בני לכספו של אותו רשע, לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים^ז.

- ד. בשנה מעוברת שיש שני אדרים, קוראים ארבע פרשיות אלו באדר השני הסמוך לניסן^ה.
- ה. אחר הקריאה מפטירין "ויכרות יהוידע" שמדובר שם בענין השקלים^ו. וכשחל ר"ח באחד (היינו שחל ל' שבט ביום ראשון) בשבת נוהגים להוסיף בסוף ההפטרה פסוק ראשון ואחרון של הפטרת מחר חודש^ז.
- ו. אם חל ראש חודש אדר בשבת מוציאים שלשה ספרים, בראשון קוראים פרשת השבוע, ובשני בשל ראש חודש, ורק אח"כ אומרים חצי קדיש דכבר נשלמה חובת היום בשבעה עולים, ובשלישי מפטיר בפרשת שקלים ואומר חצי קדיש, ואחר גמר ההפטרה נוהגים לומר פסוק ראשון ואחרון של הפטרת השמים

עיונים והארות

הצ', לומר כי הצ' שהיא מצות הצדקה מרחיקה את המות ומקרבת את החיים. וזו כונת מצוה יקרה זו של מחצית השקל. [ועי"ע לקמן בהלכות מחציה"ש - הערה א']. ועיין בתוס' (שם דף טז ע"א ד"ה ודחי) שכתבו, ז"ל: שמעתי שעשרת אלפי ככר כסף עולין חצי שקל לכל אחד מישראל שהיו שש מאות אלף. ע"כ. ביאור דבריהם הוא, כי כשנחשוב סכום כל חצאי השקלים אשר נותנים ס' ריבוא כל ימי חייהם שהם חמשים שנה, [כי שנות האדם שבעים שנה, צא מהן עשרים לפיטור, דהמצוה רק מבין עשרים ומעלה ישארו חמשים שנה], שכל אחד מישראל נותן בהם מנה של חול למחצית השקל של קודש מידי שנה בשנה, [כי מחצית השקל הוא ב' דינרים, וחמשים פעם ב' דינרים הוא מנה], וששים איש נותנים בחייהם ששים מנה שהם ככר אחד כסף, א"כ ששים ריבוא מישראל עולה עשרת אלפים ככר כסף.

ועי' חזון עובדיה (דיני קריאת ארבע פרשיות במקורות להלכה א ד"ה אולם) שכתב, שדעת הרמב"ן והרמב"ם והתוס' יו"ט, שחיוב מחצית השקל הוא מבין י"ג ומעלה. ושם האריך לפרש כוונת התוס' דלעיל ע"פ מש"כ רבינו בחיי וכו', עי"ש ותשמח וירוח לך.

ה. **מגילה** (י). והטעם הוא כדי לסמוך גאולה לגאולה, גאולת מרדכי לגאולת משה. וא"ת נעשה כל המצוות בשניהם, ת"ל "בכל שנה ושנה", מה כל שנה ושנה פעם אחת, אף בשנה מעוברת פעם אחת, ומה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן, אף בשנה מעוברת באדר הסמוך לניסן.

ז. **וכדאיתא** בגמ' מגילה (כט): בשלמא למאן דאמר כי תשא - היינו דמפטירין ביהוידע הכהן, דדמי ליה (שהפטרה זו דומה לענין הפרשה), דכתיב ביה (מלכים א יב, ה) כסף נפשות ערכו (וכתיב הכא: ונתנו איש כפר נפשו" והוא מענין נתינת מחצית השקל שבפרשת כי תשא). ובמכילתא איתא בוא וראה רחמינו של מי שאמר והיה העולם על בשר ודם, שאדם קונה את עצמו בממון מידי שמים, שנאמר כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו' ואומר איש כסף נפשות ערכו וכו'. וכ"ה בטור ובשו"ע (סי' תרפה) שמדובר שם בענין השקלים שנאמר כסף נפשות ערכו. חזון עובדיה (שם הלכה א).

ז. **חזו"ע** (שם).

ג. **טור** שו"ע (סי' תרפה). והטעם הוא, דאמר קרא זאת עולת חודש בחדשו, אמרה תורה יש לך חודש שאתה צריך לחדשו בהבאת עולות תמידין ומוספין מתרומה חדשה, ובגמרא מגילה (כט): גמרינן בג"ש שחודש זה הוא חודש ניסן. וכיון דבניסן בעי להקריב מתרומה חדשה, לכך מקדימין ומשמיעין על השקלים באדר הסמוך לו. ובה"ז אנו ממשלמים פרים שפתינו בקריאת הפרשה של "כי תשא" דכתיב בה ענין השקלים.

וכתב הרי"ח הטוב שענין השמעת השקלים הוא מלשון משקל מאזנים, כי אמרו רבותינו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, ולכן צריך שישראל יעשו תשובה קודם, כדי שיהיו ראויים להגאל. וזו כונתם ז"ל כי באדר משמיעים על השקלים, דהיינו שהאדם 'ישקול' מעשיו מאשר חטא על הנפש, כמה מצוות יש בידו, וכמה עבירות יש בידו, ויחזור בתשובה כדי שיהיה ראוי לגאולה.

עוד כתב, כי שקלים גי' ת"ף, כמנין פלונית לילי"ת, כדי שנשבור כחה וכל גונדא דילה, והאלילים כרות יכרתון, וזה הענין של מחיית עמלק בחודש זה.

ונראה לומר עוד, ע"פ הידוע שיש חמש גבורות קשות והן חמשה אלהים, ושם אלהים גי' פ"ו, וחמש פעמים פ"ו יעלה ארבע מאות שלושים, כמנין שקל. אמנם הקב"ה ציוה אותנו ליתן רק מחצית השקל, והענין הוא, כי חצי מארבע מאות ושלושים עולה כמנין מאתים חמש עשרה, גי' גבורה עם הכולל, וכידוע שהגבורות הן עיקר הדינים. והנה אדם יחיד לבדו אינו יכול לבטל את כל הגבורות הקשות, אלא צריך את האחדות של כלל ישראל, ורק עי"ז יתבטלו כל הדינים ויתמתקו ה' שמות אלהים, ובה נזכה לגאולה שלימה בקרוב.

כתב במועד לכל חי (סי' לא אות ב) בערב שבת שקלים יתן כ"ו פרוטות לצדקה, כנגד שם הוי"ה ב"ה, ובר"ח אדר יפריש י"ג פרוטות, כמנין אח"ד, אשר יחד עולה מניינם ט"ל, וינצל בזה מל"ט קללות, ויזכה לטל של תחיה.

ד. **כן** הוא בירושלמי (פ"ק דמגילה ה"ה), וכן הוא בגמרא (מגילה יג): וזה רמוז בתיבת "מחצית", כי הצ' שבאמצע תיבת מחצית רומזת לצדקה, והאותיות מ' ת', רחוקות מן הצ', מ' בתחילת מחצית ות' בסוף, ואותיות ח"י סובבות את

- כסאי שהיא הפטרת שבת ור"ח (ישעיה פרק סו פסוק א' ופסוק כג-כד) ^ז.
- ז. נהגו בק"ק חסידים בית אל תכב"ץ כי בשעת הוצאת ג' הספרים מן ההיכל בעוד שההיכל פתוח ואומר החזן פסוקים אלה: מי לא ייראך מלך הגויים וגו' (ירמיה י' ז'). מאין כמוך ה' גדול אתה וגו' (שם ו'). וה' אלהים אמת וגו' (שם י'). אתוהי כמה רברבין (דניאל ג' לג). ימין ה' רוממה (תהלים קי"ח ט"ז). שמע ישראל וגו'. ה' מלך וגו' (ב"פ). אנא ה' הושיעה נא (ב"פ). אנא ה' הצליחה נא (ב"פ) ^ט.
- ח. אם שכחו הציבור לקרוא פרשת שקלים:
 אם נזכרו באותה שבת לאחר שכבר אמרו ההפטרות וברכותיה צריך לחזור ולהוציא ס"ת ולקרוא פרשת שקלים בברכה לפניה ואחריה, ואומרים קדיש, וקוראים הפטרה בלא ברכות לפניה ולאחריה, שכיון שכבר הפטירו בהפטרות השבוע אין צריך לחזור ולברך.
 ואם נזכרו אחר שברך ברכה אחרונה על התורה, וכבר עלו שבעה עולים, יוציאו ס"ת אחר ויניחוהו אצל הס"ת הראשון ויאמר קדיש ויקרא אח"כ אחר פרשת שקלים עם ברכותיה ^י.
 ואם נזכרו לאחר שהתחיל לברך על ההפטרות יגמור הברכה ויאמר קצת פסוקים מהפטרות השבוע ויוציאו ס"ת ויקראו פרשת שקלים, ואחר ברכה אחרונה יאמר קדיש ויקרא ההפטרות בלא ברכה שלפניה, אבל עם ברכה שלאחריה ^י.
 ואם לא נזכרו עד שעת מנחה, י"א שמוציאים ס"ת לפרשת שקלים ויקראו בו אחר פרשת השבוע. וי"א שהתקנה לפרשת שקלים היא רק בתפילת שחרית, ואם נזכרו במנחה הו"ל עבר זמנו בטל קרבנו. ושב ואל תעשה עדיף ^י.
 פרטי דינים הנ"ל הם בכל ד' פרשיות.
- ט. אם שכחו לקרוא פרשת שקלים בשבת שקלים, אין לקרוא בשבת הבאה, כיון שעבר עיצומו של יום שתקנו לקרוא פר' שקלים, אין לנו לחדש מדעתנו לקרותה בשבת הבאה, דעבר יומו בטל קרבנו וכל מדות חז"ל באו בדקדוק ^י.
- י. אם חל ראש חודש אדר בשבת וטעו וקראו פרשת שקלים בשבת שלפניו אין צריך לחזור ^י.
- יא. טעו וקראו הפרשיות באדר א' צריך לחזור ולקוראם באדר ב' ^י.

עיונים והארות

ח. **מגילה** (כ"ט). טור שו"ע (סי' תרפ"א). ויקראו בפרשת השבוע ששה עולים, והשביעי המשלים יקרא בס"ת שני בענין ר"ח ויתחיל מ"וביום השבת" וגו', ויאמר לאחריו חצי קדיש, והמפטיר יקרא פרשת שקלים ויאמר עוד הפעם חצי קדיש, כן מנהג הספרדים. ולאחר הקריאה בס"ת הראשון אין לומר קדיש, מכיון שעדיין לא השלימו חובת היום שהם שבעה עולים, ורק לאחר שקראו מנין הקוראים החייבים באותו יום יש לומר קדיש. ועיין בספר זכור לאברהם (מערכת ס"ת דף עה ע"ב) שכותב, שלא יאמרו קדיש אחר ס"ת ראשון אפילו עלו יותר משבעה עולים, דכולהו כשיתא חשיבי. וכ"כ שיירי כנסת הגדולה (סי' תרפ"ד). אולם מדברי מרן החיד"א בספר לדוד אמת (סי' י' אות יד) מוכח, שכל מקום שמוציאים שלשה ספרים יש לומר קדיש אחר ס"ת ראשון אם עלו שבעה עולים, חוץ מיום שמחת תורה שם יש טעם שאין אומרים קדיש לאחר ס"ת ראשון. וכן כתב המאמר מרדכי (סי' רפ"ב ס"ק ז), וכן מובא בשו"ת צדקה ומשפט (חלק או"ח סי' ה), וכן מנהג בגדד.

ודע, דגם במקום שיש רק ס"ת אחד וגוללין ממקום למקום כדי לקרוא כמה קריאות, אחר כל קריאה יאמר קדיש, דהקדיש על הקריאה ולא על הס"ת, וכמ"ש בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ה הלכה נד).

ט. **עיין** בספר דברי שלום במנהגי בית אל תכב"ץ (מנהג ו)

שכתב כי לא מצא טעם כתוב למנהג זה. וכתב עוד: שאלתי לחור' דורנו ולא שמעו ולא ראו טעם למנהג זה. ונלע"ד לומר טעם לזה, ע"פ מנהג שנהגו בני סארגוסטו, שהיו נוהגים להוציא ג' ספרים מכל בית כנסת לקבל פני המלך, והיו מקלסים אותו, וגם המלך היה מהלל למלך מלכי המלכים הקב"ה, ונעשה להם נס וכו'. עיי"ש.

י. **כ"פ** המ"ב (סי' תרפ"א ס"ק ב). וחזו"ע (שם הלכה ו).

יא. **מ"ב** (שם). וכה"ח (סי' ח).

יב. **מ"ב** (שם).

יג. **חזו"ע** (שם).

יד. **כ"פ** החיד"א בשו"ת יוסף אומץ (סי' כז). וכן דעת השערי אפרים (שער ח סעי' צה) ובחידושי הגרע"א והביאם המ"ב (שם ס"ק ב'). וכן דעת הכה"ח (סי' י) שאין משלימין. ובחזו"ע (שם הלכה ו) הביא דעות דיש תשלומין לפרשת שקלים וטעמם לזה כיון שעדיין שייך מה שאמרו הקדימו שקליכם לשקלי המן, וגם עדיין ראויים להביא שקלים. ולכן מי שרוצה להשלים יש לו מי שיסמוך.

טו. **חזו"ע** (הלכה ט).

טז. **כתב** המ"ב (שם) טעו וקראו הפרשיות באדר א', בב"י משמע דאין צריך לחזור. ודעת הדרכי משה, וכ"פ הא"ר דצריך

ט. **עיין** בספר דברי שלום במנהגי בית אל תכב"ץ (מנהג ו)

יב. אם אחר שגמרו פרשת השבוע טעו והתחילו לקרוא פרשת שקלים במקום לקרוא בשל ר"ח, יסיים פרשת שקלים והעולה השלישי יקרא בשל ר"ח ויפטיר השמים כסאי, ולא יפטיר בשל שקלים".

מאמרי הזוה"ק

בנין בית המקדש

ביום שנבנה בית המקדש ע"י שלמה המלך ע"ה לא היתה שמחה כזו להי"ת מיום שנבדא העולם. כי ביום שמושה רבנו ע"ה הקים את המשכן למטה הוקם גם משכן למעלה והיה המשכן של השר מטטרו"ן למעלה בעולם היצירה. אבל כאשר נבנה בית המקדש הראשון נבנה למעלה בית המקדש העליון שהוא סוד הבינה העליונה והאירו כל העולמות ונתמתקו כל הדינים ופתחו העליונים והתחתונים את פיהם בשירה ובזמרה תרומה דף קמג ע"א

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי לבאר פסוק זה **וְאָמַר** (שיר השירים א, א), **שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה. שִׁירָתָא דָּא אֲתַעֲר לָהּ שְׁלֵמָה מְלָבָא**, שירה זו התעורר שלמה המלך לומר אותה **בְּד אֲתַבְּנִי בֵּי מִקְדָּשָׁא, וְעֲלִמִין בְּלָחוּ אֲשֶׁתְּלִימוֹ, עֵילָא וְתַתָּא בְּשִׁלְמוֹתָא חֲדָא**. כאשר נבנה בית המקדש למטה ואז כל העולמות כולם נשתלמו למעלה ולמטה בשלימות אחד, שהעולם התחתון נשלם כמו העולם העליון **וְאֵף עַל גַּב דְּחֻבְרַיָּא פְּלִיגָן בְּהַאי**, (נ"א מתי אתמר) ואמר ואפילו שהחברים חלוקים בענין זה מתי נאמר שיר השירים אם בזמן קבלת התורה או בהקמת המשכן **אֲבָל** כל החכמים לא חולקים **שִׁירָתָא דָּא לָא אֲתַמַּר, אֶלָּא בְּשִׁלְמוֹ, שִׁירָה זו לא נאמרה אלא בעת שהיה שלימות בְּד סִיְהָרָא אֲתַמְלִיא בְּשִׁלְמוֹ, וּבֵי מִקְדָּשָׁא אֲתַבְּנִי כְּגוֹזְנָא דְלְעֵילָא** כאשר הלבנה שהיא השכינה נתמלאה בשלימות ובית המקדש נבנה כדוגמת העולמות של מעלה.

בְּשַׁעֲתָא דְאֲתַבְּנִי בֵּי מִקְדָּשָׁא לְתַתָּא בשעה שנבנה בית המקדש למטה כעין ביהמ"ק של מעלה והלבנה היתה בשלמות, **לָא הָוָה חֲדוּה קַמִּיהָ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מְיוֹמָא דְאֲתַבְּרִי עֲלָמָא, בְּתַהוּא יוֹמָא** לא היתה שמחה לפני הקב"ה מיום שנבדא העולם כאותו יום שנבנה בו ביהמ"ק והשרה בו את שכינתו.

מִשְׁכַּן דְּעַבְד מִשָּׁה בְּמִדְבָּרָא, לְנַחֲתָא שְׂכִינְתָּא לְאַרְעָא כי כך היה במשכן שעשה משה במדבר כדי שתרד השכינה לארץ אצל התחתונים ותתלבש במטטרו"ן בימי החול להשפיע שפע לבניה שבעולם הזה התחתון, **בְּתַהוּא יוֹמָא מִשְׁכַּן אֲחָרָא אֲתוּקָם עֲמִיהָ לְעֵילָא** באותו יום הוקם משכן אחר

עיונים והארות

לחזור. ע"כ. וכתב בחזו"ע (שם במקורות אות כו) דלא זכר (המ"ב) מ"ש מרן בבדק הבית למסקנה שצריך לחזור דהלכה כרשב"ג בשם ר' יוסי (מגילה ו: ו) וכמו שפסק הטור (סוף סי' תרפ"ח). וכ"פ הכה"ח (ס"ק ו).
 יז. שערי אפרים הביאו מ"ב (שם ס"ק ה).

למעלה בעולמות העליונים שמכוון כנגדו למטה, שממנו ירד אור למשכן למטה שנבנה מעצים וזהב וכו' ומתלבש בתוכו וע"י התחברות המשכן העליון במשכן התחתון, יש כח לשכינה לירד ולשכון בתחתונים, **כִּמְה דְאִוְקְמוּהּ דְבִתְיָב, (שמות מ, יז) הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן** כמו שהעמידו ופרשו חז"ל על הפסוק הוקם ה-משכן, **הַמִּשְׁכָּן: מִשְׁכַּן אַחֲרָא דְאַתְקָם עִמִּיהּ** המשכן בה' הידיעה בא לרמוז על משכן אחר שהוקם עמו באותו זמן, **וְדָא מִשְׁכַּן דְנַעַר מַטְרוּן, וְלֹא יִתִּיר** והוא משכן של נער מטטרו"ן שבעולם היצירה, ולא למעלה מזה. **בֵּית רֵאשׁוֹן כַּד אֲתַבְּנִי, בֵּית רֵאשׁוֹן אַחֲרָא אֲתַבְּנִי עִמִּיהּ** אבל כאשר נבנה בית המקדש הראשון בית אחר נבנה עמו שהוא סוד הבינה העליונה, ה' ראשונה של שם הוי"ה ב"ה שהארתה ירדה למטה עם הארת ו"ה של הוי"ה ב"ה שהם זו"ן, וכולם ירדו לשכון בתוכו, **וְאַתְקִיִּים בְּעֵלְמִין כְּלָהוּ, וְאַנְהִיר** (ד"א בְּעֵלְמָא וְאַנְהִיר) **לְכָל עֵלְמִין, וְאַתְבְּסָם עֲלֵמָא** ונתקיים אותו אור גדול של הבינה וזו"ן בכל העולמות כולם, והאיר בכל העולמות ונתמתקו הדינים מכל העולמות ע"י האור הגדול של האמא העליונה, **וְאַתְפַּתְחוּ כָּל מִשְׁקוּפֵי עֲלָאִין לְאַנְהֲרָא** ונפתחו כל החלונות העליונים להאיר למטה כי הבינה היא המפתח של כל הפתחים, **וְלֹא הָוָה חֲדוּהָ בְּכָל עֵלְמִין כִּתְהוּא יוֹמָא** ולא היתה שמחה בכל העולמות כאותו יום, כי הבינה היא מקור השמחה והברכה ועל ידה התעוררו שפע ומוחין בכל העולמות, ואפי' יום מתן תורה לא היה לו כערך אותו היום, **כְּדִין פְּתַחוּ עֲלָאִי וְתַתָּאִי וְאַמְרוּ שִׁירְתָּא** ואז פתחו העליונים דהיינו המלאכים וכל צבאות השמים עם ישראל שלמטה ואמרו שירה, **וְתִינְנוּ שִׁיר הַשִּׁירִים. שִׁירְתָּא דְאַנּוֹן מְנַגְנִין דְמְנַגְנִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** והשירה שאמרו היא שיר השירים שהוא מצד הבינה, והיא השירה של אלה המלאכים שמנגנים לקב"ה, (י"א ששירה זו

נאמרה ביום מתן תורה וי"א ביום שנבנה בו בית המקדש).

ביהמ"ק של מטה מכון ובנוי כנגד ביהמ"ק של מעלה

בשלח דף נט ע"ב רעיא מדהימנא

פְּקוּדָא לְמַבְנֵי מְקוּדָּא לְתַתָּא, כְּנִוּוֹנָא דְכִי מְקוּדָּא דְלְעִילָא מצוה לבנות בית המקדש למטה כעין בית המקדש של מעלה, **כִּמְה דְאִתְ אָמַר** כמו שלמדו רבותינו על הפסוק (שמות טו, יז), **מְכוּן לְשַׁבְּתָךְ פְּעֻלַּת יְהוָה.** מכאן שבית המקדש של מטה מכון כנגד כסא הכבוד של מעלה שנמצא בביהמ"ק שבירושלים של מעלה ומכאן למדו, **דְאֲצַטְרִיךְ לְמַבְנֵי בֵּי מְקוּדָּא לְתַתָּא, וְלְצִלָּאָה בְּגִיּוּהָ צְלוֹתָא בְּכָל יוֹמָא** שצריך לבנות את בית המקדש למטה כעין של מעלה שיהיה מכון כנגדו, ולהתפלל בתוכו התפילות בכל יום, **לְמַפְלַח לִיּוּהָ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְהָא צְלוֹתָא אֲקָרֵי עֲבוּדָה.** לעבוד בו כעין עבודת הקרבנות לקב"ה, שהרי התפילה נקראת עבודה כנודע וכמו שאמרו רבותינו (תענית ב.) איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה.

בית הכנסת של מטה עומד ומכוון כנגד ביהכנ"ס של מעלה

וְהָהוּא בֵּי בְנֵשֶׁתָא, אֲצַטְרִיךְ לְמַבְנֵי לִיָּה בְּשִׁפְירוֹ סְגִיָא, וְלֹאֲתַקְנָא לִיָּה בְּכָל תְּקוּנָיִן ואותו בית הכנסת שבונים לצורך התפילה צריך לבנות אותו ברוב פאר והדר ויפוי גדול ולתקן ולשכלל אותו בכל מיני תיקונים וכיורים יפים, **וְהָא בֵּי בְנֵשֶׁתָא דְלִתְתָא, קָיִימָא לְקַבֵּל בֵּי בְנֵשֶׁתָא דְלְעִילָא** שהרי בית הכנסת של מטה עומד ומכוון כנגד בית הכנסת של מעלה, כי הנה השכינה נקראת בית הכנסת, והשכינה היא שם ב"ן, ועשר פעמים ב"ן עולה גימ' כנס"ת וכמו שהשכינה מתוקנת בפאר והדר כמו שנאמר (שיר השירים ד, ז) כולך יפה רעיתי, כך ביהכנ"ס צריך להיות מתוקן ברוב פאר והדר.

משכן של מטה מכוון כנגד משכן של מעלה

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְתַתָּא בית המקדש של מטה שהוא במלכות, **אִיהוּ קָאִים בְּגוּוֹנָא דְבֵית הַמִּקְדָּשׁ דְלְעִילָא, דְקָאִים דָּא לְקַבֵּל דָּא** הוא עומד כעין בית המקדש של מעלה שהוא כנגד הבינה, שעומד ומכוון זה כנגד זה. **וְהָהוּא בֵּי מְקַדְשָא, כָּל תְּקוּנָיו, וְכָל פּוּלְחָנוֹ, וְכָל אֲנוּן מְאֲנִין, וְשִׁמְשִׁין** ואותו בית המקדש, כל תקוניו וכל עבודותיו וכל אותם הכלים והכהנים והמשמשים, **כְּלָהוּ אֲנוּן בְּגוּוֹנָא דְלְעִילָא** כולם הם כעין של מעלה. **מִשְׁכְּנָא דְקָא עֲבַד מִשָּׁה בְּמִדְבָּרָא, כְּלָא הָוָה בְּגוּוֹנָא דְלְעִילָא** משכן זה שעשה משה רבנו במדבר כולו היה כעין המשכן של מעלה, כי המלכות התלבשה במטטרו"ן והיתה בבית המקדש, ודרך מטטרו"ן שבעולם היצירה בא שפע לכל התחתונים.

בית הכנסת צריך שיהיה משוכלל ומפואר כעין ביהכנ"ס של מעלה

בֵּי מְקַדְשָא דְבְנָא שְׁלֵמָה מְלָכָא בית המקדש שבנה שלמה המלך, **הוּא בֵּי נִיחָא בְּגוּוֹנָא עֲלָאָה, בְּכָל אֲנוּן תְּקוּנָיִן** הוא היה בית מנוחה כעין המקדש של מעלה בכל אותם התיקונים שהיו בו, **לְמַחְוֵי בְּתַקוּנָא דְלְעִילָא, בֵּי נִיחָא וְאַחֲסִנְתָא** כדי שיהיה על ידו התיקון של מעלה כי בו יש מנוחה ונחלה להשראת השכינה. **הֲכִי בֵּי בְנֵשֶׁתָא, אֲצַטְרִיךְ בְּכָל תְּקוּנָיִן שִׁפְירוֹ, לְמַחְוֵי בְּגוּוֹנָא עֲלָאָה** כך בית הכנסת צריך להיות בכל התיקונים של יופי ופאר להיות כעין של מעלה, **לְמַחְוֵי בֵּית צְלוֹתָא, לְאֲתַקְנָא תְּקוּנָיִן בְּצְלוֹתָא, כְּמָה דְאוּקְמוּהָ** להיות בית תפילה לתקן בו תיקוני התפילה ביחודים מיוחדים לשכינה הקדושה כמו שבארנו.

צריך שיהיה בבית הכנסת י"ב חלונות וטוב יותר להתפלל בבהכנ"ס מאשר בשדה במקום פתוח

וְהָהוּא בֵּי בְנֵשֶׁתָא דְלְהוֹי בֵּיה חֲלוּנוֹת ואותו בית הכנסת צריך שיהיו בו חלונות, **דְּכִתִּיב שְׁכַתוֹב** (דניאל ו, יא), **וְבוֹיִן פְּתִיחָן** וחלונות פתוחים לו כנגד ירושלים. **בְּגוּוֹנָא דְלְעִילָא** כעין ביהכ"נ של מעלה, **וְעַל דָּא** ועל זה כתוב (שיר השירים ב, יט) **מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלוּנוֹת מְצִיץ מִן הַחֲרָבִים** שהקב"ה משגיח בבית הכנסת של מעלה לשמוע את תפילות ישראל דרך החלונות והחרכים. וצריך שיהיו בבית הכנסת י"ב

חלונות, וד' חרכים כמו שיש בבית הכנסת העליון. וְאִי תִימָא אֲפִילוּ בְחֻקְלָא, בְּגִין דְּרוּחָא לְהוּי סְלִיק וְאִם תֵּאמֶר שֶׁאֵפִילוּ בְּשֵׁדָה רֵאוּי לְהִתְפַּלֵּל כְּדֵי שְׂרוּחַנִיּוֹת הַתְּפִילָּה וְהַקְדוּשָׁה וְהָאוּרוֹת יוּכְלוּ לִהְיוֹת עוֹלִים. לְאוּ הָבִי אֵינּוּ כֵן רֵאוּי לְהִתְפַּלֵּל בְּשֵׁדָה, דִּהָא אֲנִן צְרִיכִין בֵּית וְלִיבָא לְאַשְׁתַּבְּחָא בֵּית לְתַתָּא, בְּגוּוּנָא דְבֵית עֲלָאָה שֶׁהֵרִי אֲנַחְנוּ צְרִיכִים בֵּית, וּבְשֵׁדָה א"א שִׁמְצָא בֵּית כְּדֵי שִׁיחִיה בֵּית שֶׁל מִטָּה כְּעֵין בֵּית שֶׁל מַעְלָה, לְנַחְתָּא דִּינִירָא עֲלָאָה לְדִינִירָא תַתָּאָה כְּדֵי לְהוֹרִיד הַשְּׂכִינָה שֶׁהִדִּירָה שֶׁלָּה לְמַעְלָה לִהְיוֹת דִּירְתָּה לְמִטָּה.

השראת השכינה ע"י הצדיק

הזוה"ק מדבר על השראת שכינה על עם ישראל שהיא באה ע"י הצדיק כי כיון שמושה רבנו נמצא בעולם והשכינה היא בחי' כלת משה כנודע שכן הסבירו לנו רבותינו על הפסוק ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן אל תקרי כלות אלא כלת, וכן בכל דור ודור ע"י הצדיק שנמצא בתוכנו השכינה שורה בזכותו כיון שע"י שהשכינה באה אליו, כן גם אנחנו זוכים להארתה תרומה דף קמ ע"ב

פָּתַח רַבִּי אֲבָא וְאָמַר, לפרש מה שכתוב (שמות כה, ב) וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ וְגו'. מִשֵּׁה, בְּשַׁעֲתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲמִי לִיה עוֹבְדָא דְמִשְׁכָּנָא בשעה שהקב"ה הראה לו למשה מעשה המשכן, הָוָה קָשָׁה קַמִּיה, וְלֹא יָכִיל לְמִיקַם בֵּיה הִיה קָשָׁה לְפָנָיו וְלֹא הִיה יָכוֹל לְעַמּוֹד בְּהַבְנַת עֲנִינוּ, כִּי הִיה קָשָׁה לוֹ מְאֹד כִּי־צַד אִפְשֵׁר שֶׁהַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה תִרְדַּ לְמִטָּה וְתִתְלַבֵּשׁ בַּחוּמָר, וְעוֹד כִּי־צַד יוּכְלוּ קְרוּצֵי חוּמְרֵי יְלוּדֵי אִשָּׁה לְהַמְשִׁיכָה אֲצֵלָם, וְהָא אוּקְמוּנָה וְהִרִי כִּבְר הַעֲמַדְנוּ וּפְרָשׁוּ רְבוּתֵינוּ ע"ז בְּמִדְרָשׁ. וְהַשְּׁתָּא אֵית לֵן לְמַקְשֵׁי הָבָא וְעַכְשֵׁי שֶׁאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַשְּׂכִינָה יִרְדֶּה וְשִׂרְתָּה בַּתְּחוּנִים, אֲפִי שַׁעֲדִין אֵין אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים אִיךְ זֶה אִפְשֵׁר יֵשׁ לָנוּ לְהַקְשׁוֹת כֵּאֵן, אִי תְרוּמָה דָּא, יְהִבָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִשֵּׁה בְּלַחֲדוּי אִם תְּרוּמָה זוֹ שֶׁהִיא סוּד הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה, נִתְּנָה הַקְב"ה לְמִשֵּׁה לְבַדּוֹ שֶׁתִּשְׂרַה עֲלָיו, אִם כֵּן, הִיךְ יְהִבָּה לְאַחֲרָא, וְאָמַר דְּלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִקְחוּ תְרוּמָה תְּרוּמָה אִיךְ נִתְּנָה הִי"ת לְאַחַר, וְאָמַר שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִקְחוּ לְעֲצָמָם אֵת זֶה הַתְּרוּמָה שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה, לְשִׁרְוֹת עֲלֵיהֶם? אֵלָּא וְדָאֵי לְמִשֵּׁה יְהִבָּה, וְלֹא יְהִבָּה לְאַחֲרָא וּמִתְרַץ, וְדָאֵי שֶׁהִי"ת נָתַן לְמִשֵּׁה רַבְּנוּ לְבַדּוֹ אֵת הַשְּׂכִינָה וְלֹא נִתְּנָה לְאַחַר, כִּי הַשְּׂכִינָה נִקְרָאת כֵּלֵת מִשֵּׁה וְהִשְׂיָאָה לוֹ, אִלָּא שַׁע"י שֶׁהַשְּׂכִינָה תִשְׂרַה עַל מִשֵּׁה רַבְּנוּ, אִזּוּ מִכַּח זֶה תִשְׂרַה עַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁאָמַר וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה, כִּי כִּיּוֹן שֶׁהַשְּׂכִינָה לְמִטָּה בְּשִׁבִיל מִשֵּׁה, כֵּאֵילוּ שֶׁכָּל עַם יִשְׂרָאֵל לֹקְחִים אוֹתָהּ וְהִיא שוֹרָה עֲלֵיהֶם.

לְמַלְכָּא דְהָוָה בְּגוּ עֲמִיה, וְלֹא הָוֹת מְטְרוּנִיתָא עֲמִיה דְּמַלְכָּא ומביא ר' אבא משל לזה למלך שהיה בתוך עמו ולא היתה המלכה עם המלך. כָּל זְמַנָּא דְּמְטְרוּנִיתָא לֹא הָוֹת עֲמִיה דְּמַלְכָּא, לֹא מְתִיאֲשֵׁי עֲמָא בֵּיה, וְאֲנִינוּ לֹא יְתַבִּין לְרַחֲצָן כָּל זְמַן שֶׁהַמַּלְכָּה לֹא הִיתָה עִם הַמַּלְךְ, לֹא הִיוּ הָעַם סוֹמְכִים בִּיסוּדוֹת חוֹקִים בְּמַלְךְ, וְלֹא הִיוּ יוֹשְׁבִים לְבִטַח בְּאַרְצָם. כִּיּוֹן דְּאֵתָת

מִטְרוֹנִיתָא, כֹּל עֲמָא חֲדָאן, וַיְתַבֵּי בְרוּחֵצְנֵנוּ אבל כיון שבאה המלכה, כל העם היו שמחים ויושבים לבטח כי יודעים שהמלך יישב עמם תמיד. **בְּךָ בְּקַדְמֵיתָא, אַף עַל גַּב דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבַד לִזְוֵן נַסִּין וְאַתִּין עַל יְדֵי דְמֹשֶׁה** כך הוא הנמשל בתחילה אע"פ שהקב"ה עשה להם נסים ואותות על ידי משה לבד, **לָא מְתִיאֲשֵׁי עֲמָא עַדִּין לָא סַמְכוּ**. כיון דְאָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה כיון שאמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, ועוד אמר, **וַנְתַּתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם**. מִיָּד אֲתִיאֲשׁוּ בְלָהוּ, וְחָדוּ בְּפּוֹלְחָנָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִיָּד הִתְחַזְקוּ כּוֹלָם וּשְׂמַחוּ בַעֲבוּדְתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה כִּי עַתָּה יַדְעוּ שֶׁהַקַּב"ה קִבַּע דִּירְתוֹ בַּתְּחֻנִּים, **הָדָא הוּא דְכַתִּיב, וְזֶה שְׂכָתוֹב (במדבר ז, א) וַיְהִי בַיּוֹם בְּלַת מֹשֶׁה, דְנִחַתַּת בְּלַת מֹשֶׁה לְאַרְעָא** ודורשים חז"ל בלתי חסר ו' (עי"ש באור החיים) לרמוז לנו שירדה השכינה שהיא בלתי משה לארץ לשכון בתחנותיו ובה נסמכו עמ"י וידעו שעכשיו ודאי שהשרה הקב"ה דירתו כאן בעולם הזה.

אכילה לשם שמים

מבאר הזוה"ק מדוע השכינה שורה על הצדיקים ואמר כי הם לא הולכים אחר תאוות העוה"ז כי התאוות והתענוגים הם חלקו של הנחש כנודע, כי קודם חטא אדם הראשון היה האדם רוחני מאוד וע"י החטא נתגשם כנודע כי גופו נעשה מטוב ורע וכך נעשו כל הגופות שלנו אח"כ, והם חלק עור הנחש וא"כ כל ההנאות והתאוות למיניהם הם חלק הנחש. אמנם אם האדם אוכל לקיום הגוף ולא למלאות תאוותו אלא כדי שיהיה בריא לעבודת ה' אז זוכה שלא תדבק בו אותה טומאה ואין החיצונים שולטים בו ונעשה רוחני וזוכה שהשכינה תשרה בו ואפי' שיש בו בהכרח חלק מהנחש בתור ירושה מאדה"ר היא טומאה קלה שאינה מזקת ממש לנשמה

תרומה דף קמא ע"א

גּוֹפִיָהוֹן דְּצַדִּיקָא, דְּלָא אֲתַמְשְׁכוּ בְּהָאֵי עֲלֵמָא בְּתַר הַנְּאִין דְּהֵהִיא קְלִיפָה **תְּקִיפָא** הגופות של הצדיקים שלא נמשכו בזה העולם אחר ההנאות והתאוות של העוה"ז שהם הנאות של אותה קליפה חזקה שבאה מזוהמת הנחש כנודע, זוכים, **לָא שְׁלֵטָא עַלֵייהוּ רוּחַ מְסֻאָבוּ בְּלָל** שלא שולטת עליהם רוח הטומאה כלל, **דְּהָא לָא אֲשַׁתְּפוּ אֲבַתְרִיהַ בְּלוּם בְּהָאֵי עֲלֵמָא** שהרי לא נשתתפו והלכו אחריה כלל בזה העולם. **בְּמָה דְנִנְפָא דְרִשְׁעֵיָא אֲתַמְשְׁךְ בְּהָאֵי עֲלֵמָא בְּתַר הֵהִיא קְלִיפָה תְּקִיפָא** כמו שהגוף של הרשעים נמשך בזה העולם אחר אותה הקליפה החזקה של הנחש, **וְהַנְּאִין וְעַנְוִין דִּילִיָה וְתִיקוּנִין דִּילִיָה, הָכִי אֲסַתְּאָב, בְּתַר דְנִנְפָקַת נְשַׁמְתִּיהַ מִנִּיָה** וכפי ההנאות והתענוגים של הרשע שהיו לו בעוה"ז וכן הקשוחים והמלבושים והמותרות שהיו לו בעוה"ז, כך ממשיך להטמא אחרי שיוצאת הנשמה ממנו.

גּוֹפִיָהוֹן דְּצַדִּיקָא, דְּלָא מְתַעֲנִי בְּהָאֵי (דף קמ"א ע"ב) **עֲלֵמָא** ולעומת הרשעים, גופותיהם של הצדיקים שלא מתענגים בזה העולם, **אֲלָא מְתַעֲנִי דְמַצְוָה, וְסַעוּדְתֵי שְׁבַתִּין וְחַגִּין וְזַמְנִין** אלא אך ורק מתענוגים של מצוה וסעודות של שבתות וחגים וזמנים דהיינו ימים טובים, **הֵהוּא רוּחַ**

מִסְאָבָא לָא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה עֲלֵייהוּ אותו רוח טומאה לא יכול לשלוט עליהם לא בעוה"ז ולא בעוה"ב,
דְּהָא לָא אֲתַעֲנַנּוּ מְדִילֵיהּ כְּלוּם שהרי לא התענגו משלו כלום, מחלק הסט"א. **וְהוֹאִיל וְלָא נְטָלוּ**
מְדִילֵיהּ, לִית לֵיהּ רִשׁוּ עֲלֵיהוֹן כְּלָל ומכיון שלא לקחו מחלק הנחש כלום אלא התענגו על השם שהעונג
 הזה הוא מצוה כנודע וכמ"ש (ישעיה נח, יג) וקראת לשבת עונג והוא מכפר על הנגע, כי ע"י ששם ישראל מתענגים כאן
 למטה גורמים תענוג בעולמות העליונים למעלה ולכן אין לו רשות עליהם כלל ועיקר. **וְכַאֲהוּ אִיהוּ מֵאן דְּלָא**
אֲתַהֲנִי מְדִילֵיהּ כְּלוּם אשריו אותו מי שלא נהנה כלום מחלק הסט"א.

משה רבנו ראה את המשכן כולו בנוי כשהיה בהר סיני, וכשישראל בנו את המשכן הביאוהו אל משה שיראה אם נעשה כפי מה שראה בהר
 סיני

ויחי דף רלט ע"א

הֵנוּ, עוֹד פִּי' עַל וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. מַה כְּתִיב לְעִילָא, מה כתוב למעלה (שמות לט, לג) **וַיְבִיאוּ**
אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגו'. אמאי אל משה ושאל, מדוע הביאו את המשכן אל משה, היה
 צריך להביאו אל הזקנים או לנשיאים. **הֲכִי אָמְרוּ, בְּגִין דְּמֹשֶׁה חָמָא לֵיהּ כְּטוֹרָא** ומפרש, כך אמרו
 היות ומשה ראה את המשכן בהר סיני, **וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲמִי לֵיהּ כְּחִיוּ דְּעֵינָא** והקב"ה הראה
 לו את המשכן במראה עיניו ממש עם כל הסודות שיש בו, **כְּמַה דְּאֵת אָמַר,** כמו שנאמר בעשיית מזבח העולה
 (שמות כז, ח) **כַּאֲשֶׁר הִרְאָה אֶתְךָ בְּהָר כֵּן יַעֲשׂוּ, וְכַתִּיב,** ועוד כתוב בעשיית המנורה (במדבר ח, ד)
כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וְגו'. וכתוב שם עוד בציווי המשכן (שמות כה, מ)
וְרִאָה וַעֲשֵׂה כְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֲתַה מִרְאָה בְּהָר וכתוב שם בציווי המשכן ככל אשר אני מראה
 אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, **הַשְׁתָּא אֵייתִיאוּ לֵיהּ, בְּגִין דִּיחֲמִי, אִי אִיהוּ**
כְּתִיב הוּא מְשַׁכְּנָא דְּחָמָא לכן עכשיו הביאו את המשכן אל משה כדי שיראה אם הוא נעשה כאותו המשכן
 שראה בהר סיני.

משה רבנו לא נכנס למשכן עד שלא נכנסה המלכות ונתן לה כבוד שתכנס לפניו

אֲבַל אֲמַאי אבל, עדיין צריך להבין, מדוע כתוב **וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה** והיינו שהמשכן בא
 למשה ומדוע לא הלך משה לראות את המשכן. **אֶלָּא, לְמַלְכָּא דְּבַעָא לְמַבְנֵי פְּלִטְרִין**
לְמַטְרוֹנִיתָא, [א] ומפרש שזה משל למלך שרצה לבנות ארמון מיוחד למלכה **פְּקִיד לְאֲמִנִין, הֵיכְלָא**

עיונים והארות

שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל:
 נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה - איני יכול, לומר לכם אל
 תטלוה - איני יכול, אלא, בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד
 עשו לי שאדור בתוכו, שנאמר 'ועשו לי מקדש' (שמות רבה, פרשה
 לג).

[א] 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (כה. ח) "משל למלך שהיתה
 לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו
 וליטול לאשתו. אמר לו: בתי נתתי לך, יחידית היא. לפרוש ממנה -
 איני יכול, לומר לך אל תטלה - איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא
 זו טובה עשה לי; שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי

דָּא, בְּדוֹךְ פְּלִן ציוה את האומנים שיעשו היכל זה במקום פלוני, **וְהִיכְלָא דָּא, בְּדוֹךְ פְּלִן** והיכל זה במקום פלוני, **הֵכָא אֲתֵר לְעַרְסָא** כאן יהיה המקום למטה, **וְהֵכָא אֲתֵר לְנִיחָא** וכאן יהיה מקום המנוחה. **פִּיּוֹן דְּעֵבִידוֹ לֹזֵן אֲמַנִּין** כיון שעשו האומנים את הארמון, **אֲחַמְיִו לְמַלְכָּא**. הראוהו למלך, אבל המלך לא נכנס לפלטרין כדי שלא יקרא שמו עליו כי זה בשביל המלכה ורק ראה את הארמון מבחוץ.

כֶּךָ, וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה והנמשל בזה הוא משה רבנו שבשעה שסיימו לבנות את המשכן הביאו את המשכן אל משה והראו לו אותו אבל משה רבנו לא רצה ליכנס בעצמו בפנים, **מֵאֲרֵי דְבִיתָא, אִישׁ הָאֱלֹהִים** וז"ש שמשה רבנו הוא בעל הבית איש וארון של המלכות שנקראת אלהים כמאמר הפסוק (דברים לג, א) אשר ברך משה איש האלוקים, **פִּיּוֹן דְּאֲשֶׁתְּכֻלָּל הִיכְלָא**, ומכיון שנשלם ההיכל דהיינו המשכן בשכלולו **מִטְרוּנִיתָא וְזַמְיִנָּת לְמַלְכָּא לְהִיכְלָא, וְזַמְיִנָּת לְבַעֲלָהּ עֵמָה** הזמינה המלכה את המלך אל ההיכל, דהיינו שהשכינה הזמינה את בעלה שהוא משה רבנו להיות עמה, **כֶּנִּין כֶּךָ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה** לכן כתוב ויקרא אל משה, שהשכינה קראה והזמינה את משה לבא לאוהל מועד.

עיונים והארות

קושיא נוספת מופיעה ב"משנה למלך" על הרמב"ם (פרק ז' מהלכות נדרים הלכה ט'): שהרי דין הוא שמי שאסר על עצמו הנאת בני העיר, אסור להשאל על נדרו אצל חכם מבני אותה העיר, משום שהוא נוגע בדבר, ואם כן איך יכול היה רבה בר בר חנה, שהוא נוגע בדבר, להתיר את נדרו של הקב"ה? המשנה למלך עצמו מנסה ליישב, שאם נאמר שבדיעבד מועילה ההפרה בכגון-זה, אפשר ליישב שזו היתה כוונת החכמים, אולם הוא מסיים: "ומיאו הדבר אינו נוח בעיני וצריך עיון".

הגאון רבי יחיאל העליר השתמש בדברי המדרש שהובאו לעיל, שמהם מתברר כי כאשר האדם שלם בתורתו וחשבת התורה לנשואה לו וכאשר אינו שלם נחשבת כארוסה - כדי לבאר בטוב טעם את דברי הגמרא, ביאור שעל פיו מתורצות כל הקושיות הנ"ל.

והיינו, כי ידוע שהתורה היא הגזרת את כל מה שיבוא על עם ישראל, ועל פי משפטיה וחוקיה אנו נדונים, כפי שמתבאר בדברי חז"ל פעמים רבות. וזה ההסבר באותה בת-קול ששמע רבה בר בר חנה, שכוונתה היתה: אוי לי שנשבעתי לייסר את ישראל בכל הצרות והיסורים הבאים עליהם. ועכשיו שנשבעתי - מי מביניהם הוא תלמיד חכם גמור שדינו כדין בעל, ויוכל להפר לי את הנדר, כפי הדין שבעל מפר בעצמו את נדרי אשתו?

ומשום כן הקפידו החכמים על רבב"ח שלא אמר "מופר לך", כי אולי הוא עצמו היה בבחינת בעל, ואפילו אם היה רק בבחינת ארוס - אולי היתה זו עת רצון מלפניו יתברך, שהוא נחשב כאביה של התורה, ואם כן ארוסה (רבב"ח) ואביה (הקב"ה) יכולים להפר את נדרה ובכך להביא לקיצה את הגלות המרה! (שו"ת "עמודי אור" - בהקדמה).

מדברי המדרש למדנו שהגדרת התורה ביחס לישראל, היא כאשה נשואה לבעלה. מאידך, במסכת ברכות (נז). דרשו חז"ל: "תורה ציוה לנו משה מורשה - אל תקרי מורשה אלא מאורסה", הרי שהגדרת התורה ביחס לישראל היא כאשה מאורסה? וביארו המפרשים כי לאדם השלם בתורה נקראת התורה בבחינת נשואה, כביכול שיצאה מרשות אביה לגמרי, ואילו לחכמים הבלתי שלמים היא רק בבחינת ארוסה, שעדיין רשות אביה עליה.

הברל הלכתי בין נשואה למאורסה, מצינו בדין הידוע בהלכות נדרים - שאשה נשואה, בעלה לבדו מפר את נדריה, בעוד שארוסה - אביה והארוס יחד מפירים את נדרה. על פי זה, אמר הגאון רבי יחיאל העליר, בעל שו"ת "עמודי אור", ביאור נפלא באחת מאגדות רבה בר בר חנה, שהתקשו בה ראשונים ואחרונים.

בגמרא (בבא בתרא עד.) מובא המעשה באותו טייעא (סוחר ישמעאלי) שפגש את רבה בר בר חנה והראה לו את הר סיני. ושם מסופר שרבה בר בר חנה שמע שם בת קול האומרת: "אוי לי שנשבעתי, ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי". רש"י מפרש שהכוונה לשבועת הגלות. בהמשך מסופר שכאשר רבה בר בר חנה בא לפני חכמים וסיפר להם על מה שמע, תקפו אותו בחריפות ואמרו לו: "היה לך לומר 'מופר לך!'?" עד כאן מדברי הגמרא.

והקשו התוספות (שם, בד"ה ועכשיו): מדוע לא הפר הקב"ה בעצמו את שבועתו, כפי שמצינו לגבי דור המדבר? עוד דקדק "התוספות יום-טוב" בנדרים, שהרי הדין הוא (כפי שנתבאר בנדרים עז:): שחכם צריך לומר "מותר לך" בהתרת נדר, ואם אמר "מופר לך", שהוא לשון בעל - לא הותר הנדר, ואם כן מדוע השתמש הקב"ה בלשון "מי מפר לי", היה לו לומר "מי מתיר לי"? וכן מה שאמרו רבנן לרבב"ח לאחר מכן "היה לך לומר מופר לך", והלא חכם המתיר צריך לומר "מותר לך"?

וּבְגִין דְּמִשָּׁה מְאִירֵי דְבֵיתָא אִיהוּ ולפי שמשה רבנו בעל הבית הוא, **מַה כְּתִיב**, מה כתוב (שמות לג, ז) **וּמִשָּׁה יָקַח אֶת הָאֵהָל וְנָטָה לוֹ מַחוּץ לְמַחֲנֶה, מִשָּׁה דְאִיהוּ מְאִירֵי דְבֵיתָא**, (דף רלט ע"ב) **עֶבֶד הָכִי** משה שהוא בעל הבית עשה כך, והוא היה לו רשות לקחת את האוהל שהיא השכינה הקדושה, **מַה דְלִית רְשׁוֹ לְבַר נָשׁ אַחְרָא לְמַעְבַּד הָכִי** מה שאין רשות לשום אדם אחר לעשות כן.

דרוש לחודש אדר הנהדר

מעלת חודש אדר

חודש אדר הוא החודש השנים עשר למנין שמונים את החודשים על פי התורה מחודש מניסן, והוא החודש האחרון בחדשי השנה. וכבר אמרו חז"ל (ברכות יב.): הכל הולך אחר החיתום. מעלותיו של חודש אדר גדולות, ב - ז' בו נולד משה רבנו ע"ה (סוטה יב:), וב - י"ד וט"ו בו הם ימי הפורים, שבהם קיימו וקבלו היהודים את התורה מאבהה, בימי מרדכי ואסתר (מגילה ז. מכות כג:).

מזלו של חודש אדר

מזלו של חודש אדר הוא דגים (אסתר רבה פרשה ז יא), לפי שבחודש זה הדגים שבנהרות ובאגמים פרים ורבים, ומזל דגים מסמל מזל של ברכה מפני שהדגים מכוסים מן העין. על כן אין עין רעה שולטת בהם (ברכות כ.), ואין הקללה שורה בדגים לעולם, ואפילו במבול לא מתו הדגים (סנהדרין קח.), ואף מזלם של ישראל עולה בחודש זה כמבואר בתענית (כט.).

דגים - בגימ' ז"ן, כמנין התיבות שיש במזמור כ"ז בתהלים "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר" הנאמר לפני ברכת "המוציא לחם" (פע"ח שער ק"ש שעל המטה פרק יא), להורות כי בחודש זה מתגלית המחשבה הקדומה להטיב עם ישראל, ולרומם כבשנים קדמוניות.

וכן 'דגים' בגימ' א"ל הוי"ה שהם שמות של חסד ורחמים, להורות כי בחודש זה מתגלים הרחמים והחסדים בעולם. וגם כתב בספר טעמי המנהגים (עניני ר"ה, השמטה לסעי' תשכד) בשם השער בת רבים כי 'דגים' ר"ת י"ג מכילן דרחמי.

וכן **אדיר** במרום יהוה - ראשי תיבות גימטריא י"ג. רמז ל"ג מידות הרחמים המתעוררות להשפיע בחודש זה. ורמז למידת החסד הנשפע בחודש זה רמוז במילה אדר, ר"ת רעוא דרעוין אשתכח. אין דבר רע. רישא דלא אתידע.

וכן **דג** בהיפוך אתון **גד**, שהוא מלשון "מזל טוב", (כמבואר בלשון רש"י בראשית ל, יא). ובא לרמוז כי בחודש זה מתרומם מזלם של ישראל, משום שבו יורדים רחמים גדולים מי"ג מכילן דרחמי, ועל כן הוא זמן שמסוגל לתשובה ולתורה.

ושם המזל של החודש הוא "דגים" בלשון רבים, ולא דג בלשון יחיד כמו בשאר החדשים - גדי, טלה, אריה וכו', א. לרמוז כי בשנה מעוברת יש ב' אדרים. ב. עוד טעם, כי חודש אדר רמוז הוא כנגד שבט יוסף שברכתו 'וידגו לרוב' (בראשית מח טז), וכן שבטו של יוסף נחלק לשני שבטים - אפרים ומנשה. (מהרש"א סנהדרין יב. חי' אגדות ד"ה זוג).

סגולה נפלאה לנשמה, קריאת התהילים בער"ח אדר

בספר תהילה לדוד על תהילים (מוסאפיה, מעלת לימוד מזמורי התהילים אות מז) כתב וז"ל: קבלתי פה אל פה משני מאורות הגדולים הרב מר קשישא כמוהר"ר אליהו הכהן ז"ל, והרב המופלא כמוהר"ר חיים אבואלעפיא ז"ל, שהם קבלו מתלמידי מוהר"ח ז"ל להתענות ביום המשמרה [-ערב ר"ח] של ר"ח אדר ולקרוא בו כל התהילים כולו, והוא סגולה נפלאה לנשמה, וקבלתי מהם על זה ענינים נוראים עכ"ל.

ובספר מעשה הצדקה (דף קכח אות מז) כתב, "וכיון שהדבר הזה הוא סגולה נפלאה, הנה מה טוב ומה נעים לעשות חברה אחת על הדבר הזה מיראי ה' וחושבי שמו, להתענות ביום ערב ר"ח אדר וללמוד בו ביום כל התהלים כולו כאשר נוהגים לעשות באיזו עיר, וגדול מאד לימוד התורה דרבים". ועיין עוד במש"כ בספר חמדת ימים (פ"א לפורים) כי תענית זו היא סגולה נפלאה להיות לו עזר וסיוע לבל ינכו לו מזכויותיו. ע"ש.

יתפלל על התורה והמצוות שיתקיימו בו בחודש אדר

הרה"ק ה'חווה' מלובלין זלה"ה (דברי אמת פר' תרומה) כתב על גדולת יום ראש חודש אדר, על פי דברי חז"ל (ביצה טו): "הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר' שנאמר (תהלים צג ד) אדיר במרום ה'", ומבאר החווה מלובלין, 'נכסיו' - אלו הדברים הנשארים כקנין בידי האדם לנצח, והם מעשיו הטובים, דאילו הכסף והזהב אינם נכסים נצחיים שהרי "לא במותו יקח הכל, לא ירד אחריו כבודו" (תהלים מט, יח), ובפרט ה'תפילות' שהם מהדברים העומדים ברומו של עולם (ברכות ו: וברש"י ד"ה דברים). ולא עוד אלא שעיקר התפילה היא תפילת הלחש, לכן נקרא 'נכסים' מלשון כיסוי והצנע, וזהו אמרם (ביצה טו): 'הרוצה שיתקיימו' - ויתקבלו לרצון, 'נכסיו' - אלו תפילותיו, 'יטע בהן אדר' - פירוש יתפלל על זה בראש חודש אדר, אז יקבל ה' את תפילותיו, ועל זה מביאה הגמרא את הפסוק מתהילים "אדיר במרום" - זה התפילה העומדת ברומו של עולם שמתפלל בר"ח אדר, ה" - נהפך ונעשה כולו ל'רחמים' שהוא שם הוי"ה ב"ה, יתקבלו בקשותיו ויתמלאו משאלותיו.

אדר לשון דירה

כתב החידושי הרי"ם (עיין שפת אמת פ' תרומה תרלב) דהטעם לשם חודש אדר הוא מלשון דירה והיינו שאדור ביניכם כמ"ש במדרש (ריש פ' תרומה) עשו לי קיטון ואדור ביניכם עכ"ל והיינו דאדר הוא מלשון דירה והן הן הדברים דחודש אדר הוא הזמן שמסוגל לתיקון חטא אדם הראשון וחטא העגל, דקודם החטא היתה שכינה בתחתונים וע"י החטא נסתלקה שכינה ושוב קבעה לה דירה בתחתונים ע"י הקמת המשכן וא"כ י"ל דבחודש אדר שבו משמיעין על השקלים שקדמו וכיפרו נגרם דחזרה שכינה להיות לה דירה בתחתונים ע"י תורה שבע"פ וקבלת התורה מרצון וע"כ שמו אדר לשון דירה.

מסוגל להעלות הניצוצות ולעשות מהם לבושים קדושים

אמרו חכמינו ז"ל (תענית כט). "משנכנס אדר מרבין בשמחה", כי עיקר השמחה לאדם היא בהעלותו את הניצוצות שירדו בקליפות אל הקדושה, לעשות מהם נשמות ולבושים קדושים לעבודתו יתברך, ומהניצוצות הללו נעשה לאדם שמעלה ומתקן אותם, מעין לבוש רוחני המגן עליו מן החיצונים, ומזה מגיעה לו השמחה. (קדושת לוי דרוש לפורים ד"ה לבאר).

עוד כתב הגה"ק בעל קדושת לוי זלה"ה (פרשת משפטים ד"ה ויראו) לבאר את סמיכות ימי השוכבי"ם - שבהם אנו עוסקים בהעלאת הניצוצות לקדושה, הבאים קודם חודש אדר. וכך כשמגיע חודש אדר שכבר עלו הניצוצות, הם נעשים לו מלבוש, וזהו אדר - בלשון מלבוש, כמו שנאמר "אדרת אליהו" (מלכים א, יט). וזהו מאמר חז"ל (שם) 'משנכנס אדר' - דהיינו כשמגיע לאדם הלבוש שנעשו מהניצוצות הקדושים שהעלה בשוכבי"ם שהם "אדרת", אז 'מרבין בשמחה' - כי באה לו השמחה על ידי שהעלה ותיקן אותם.

חודש אדר מסוגל לזכות לשני שולחנות

בספר עטרת ישועה (ח"ד קיב ע"ב ד"ה בפסוק עד) מבאר כי חודש אדר מסוגל למזלם של ישראל, ולזכות בו לשני שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד. ותמצא רמז לדבר, כי מרדכי הצדיק שעל ידו נעשה תקפו של נס, נקרא "איש יהודי" - "איש ימיני" (אסתר ב, ה) - חשב ומנה תיבות אלו ותמצאם בגימטריא ב' פעמים "שלחן" (עם הכולל 777), רמז לב' השולחנות שהנחיל מרדכי לכל ישראל. כיוצא בזה חשב ומנה, "מרדכי ואסתר" - בגימטריא "אורך ימים עושר וכבוד" (- 941). כן יהיה לנו ולכל ישראל, אמן.

ונהפוך הוא לדורות עולם

מובא בכתבי המקובלים כי "מרדכי" - בגימטריא "רב חסד" (- 274). (מעין גנים לרמ"ע מפאנו ח"א יב). ונראה שבא לרמז להתעוררות החסדים הגדולים בעולם, כי יש בחינה שנקראת "חסד" ויש בחינה שנקראת "רב חסד". הבחינה של רב חסד היא בהתעוררות של רחמים העליונים, כאשר זוכים ישראל להתעוררות, נשפע

מהם שפע חיים וחנינה ברכה וישועה, כמו בזמן חטא העגל שהיה הקטרוג גדול מאוד, עד שרצה הבורא יתברך לעשות כליה בעמו ונחלתו. וכשהזכיר משה רבנו ע"ה את י"ג מידות הרחמים, מיד נהפכה מידת הדין למידת הרחמים. וכך היה גם בימי מרדכי, שהצליח להפוך את גזירת הכליה על ישראל שנחתמה בשמי מרום "להשמיד להרוג ולאבד" (אסתר ג יג) - על ראש שונאי ישראל. ונהפך יום זה לדורות עולם, ליום אורה ושמחה ויום טוב ליהודים. ורמז לזה כי "מרדכי" הוא בגימ' "רב חסד".

א'-דר. א' מרמז לאלופו של עולם

שם החודש מרמז לאלופו של עולם שדר עם עם ישראל. א'-דר, אלופו של עולם דר - בתחתונים. (דגל מחנה אפרים אשכנזי ליקוטים ד"ה והטוב בעיניך עשית).

כי בכל ימות השנה כשהעולם פועל לפי מהלך טבעי, נסתרת ההשגחה העליונה ואינה ניכרת, עד כדי כך שעלול האדם לטעות אחר האלילים - אלו מעשי ידיו, ולומר להם אתם אלהי. אבל כאשר מתגלים ניסים שהם למעלה מדרך הטבע, כשה' יתברך משדד את מערכות הטבע, מכירים הכל ומודים כי אין בבריאה כח ויכולת זולתי רצון ה', המחיה כל עולמים, כמו שנאמר (נחמיה ט, ו) "ואתה מחיה את כולם". ובחודש זה נתקיים הכתוב (דברים כח, י) "ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו", וניכר ומתגלה לעין כל כי אלופו של עולם הוא "דר" ונמצא בכל מקום, כמאמר הזוהר הקדוש (תיקוני זהר דף צא ע"ב) "לית אתר פנוי מניה".

חודש אדר מסוגל לתשובה

חודש זה מסוגל מאד לתשובה, ולכן מרבים בו בשמחה, כי על ידי התשובה מקרבים את הגאולה, והוא הכנה לחודש ניסן, כמו שכתב בספר אמרי יוסף (סוף פרשת מקץ) בשם זקינו השר שלום מבעלזא זיע"א על הפסוק (בראשית מג, י) "כי לולא התמהמנו כי עתה שבנו זה פעמיים", "לולא" אותיות "אלול", כלומר אם חלילה התמהמנו לשוב בתשובה בחודש אלול, "כי עתה שבנו" דהיינו ניתן לנו זמן נוסף לשוב בתשובה, בחודש "זה" שהוא בגימטריא י"ב, שהוא חודש השנים עשר - חודש אדר, ובפרט בשנה ש"זה" הוא החודש השנים עשר מתגלה "פעמיים", כלומר בשנה מעוברת. והענין בזה, שכשם שאלול הוא הכנה לתשרי, כן אדר הוא הכנה לניסן, ומי שאיחר לשוב באלול יכול עדיין לתקן באדר.

וחודש אדר הוא כנגד שבטו של יוסף שנתברך כדגים (בראשית מח, טז), ועל כן השב בתשובה ומתקן מעשיו בחודש זה, ממתיק את גזר דינו של משיח בן יוסף, שחלילה לא יהרג במלחמת גוג ומגוג, ועל ידי זה ממתיק ומיקל את חבלי משיח. וכתב בספר עטרת ישועה (ויקהל צא ע"א) כי "משיח בן יוסף" עולה בגימטריה "אדר שני" (עם הכולל 566). שעל ידי ההתחזקות בתורה ותפילה ומעשים טובים, יקויים בהם בישראל מקרא שכתוב (ישעיה ל, טו) "בשובה ובנחת תושעון".

"שקל" בגימ' "צדיק יסוד עולם"

כאמור חודש אדר הוא החודש האחרון לחדשי השנה, ולכך צריכים אנחנו להכין עצמנו בהכנה הראויה, לחודש הגאולה הוא חודש ניסן שבו עתידין להגאל (ערכין יא: רש"י ד"ה זכות ליום זכאי). ולכן באחד באדר משמיעים על השקלים (שקלים פ"א משנה א), שמטרת נתינתם היא לפדיון וכופר נפש.

והביא הרב בת עין (כי תשא ד"ה זה יתנו) חשב ומצא כי "שקל" הוא בגימ' "צדיק יסוד עולם" (430). כלומר על ידי הצדקה ותיקון המעשים יזכו כל ישראל "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ" (סנהדרין פ"י משנה א), לרשת ארץ בגאולה העתידה. גם תמצא, כי האותיות הבאות אחר "שקל" הם "תמר", שהוא נוטריקון "תם מר", רוצה לומר שנשלמה הגלות ונסתלקו המחלוקות הגורמות לגלות, ובזה נתכונן בהכנה המתאימה לחודש הגאולה. וכן תמר נוטריקון תם מר, מ"ר גימ' עמלק, כי בחודש זה מוחים שמו של עמלק מן העולם.

חודש המסוגל להסיר קליפת עמלק

חודש אדר הוא זמן ועת המסוגל לנצח בו את עמלק, ובו יכול האדם לאזור חיל נגד קליפת עמלק. ומצינו, שגם משה רבנו השתמש בכח החודש הזה כדי להכניע את עמלק. כמו שמבארים על הפסוק (שמות יז, יד) "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל". שהנה ידוע כי בכל חודש יש צירוף משם הוי"ה ב"ה, השייך לבחינה של אותו חודש. [וכל צירוף יוצא מפסוק מסוים, כוונה זו מכוונים בכל ראש חודש, בחתימה הברכה האמצעית של תפילת מוסף דר"ח. ומה טוב שיצייר האדם לעצמו תמיד את צירוף אותו החודש, ויהיה לו לעזר להכניע את צד הרע]. ובמשנת חסידים

(אדר פ"א א) מבואר שצירופו של חודש אדר הוא ההי"ו, ויוצא מן הפסוק "אוסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתונו" (בראשית מט, יא). וידוע עוד כי שם הוי"ה רמוז בגוף האדם (עץ חיים שער דרושי אבי"ע פרק ב) והסדר הוא באופן הזה: הראש הוא כנגד אות י', הגוף הוא כנגד אות ו', ושתי הידיים הן כנגד ב' ההי"ן. וכיון שהצירוף של חודש אדר יש בו כח שעל ידו נוצחים את עמלק, לכן הרים משה רבנו את שתי ידיו למעלה, כדי לרמוז בזה את הצירוף של חודש אדר. וכשהרים שתי ידיו שהם בחינת ב' ההי"ן, ולמטה מהם הראש שהוא כנגד אות י', ולמטה ממנו הגוף הרמוז לאות ו', נהיה הצירוף ההי"ו, שהוא הצירוף של חודש אדר, ולכן "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל".

ובשנה מעוברת ישנם ב' אדרים, כי אשה מעוברת מולידה תאומים, שהוא אדר א' ואדר ב', ואין בין אדר א' לאדר ב' רק מקרא מגילה ומתנות לאביונים (מגילה ו:), וכוונת חודש אדר שני הוא כולל את כל החדשים, ועל כן מכוונים באדר ב' את כל י"ב צירופי הוי"ה. (ע"י שער היחודים ורוה"ק פרק י' שיש י"ב נימין וי"ג כולל כולם, וע"ע שער יששכר ח"ב מאמר חודש אדר שני אות א).

חודש אדר כנגד חוש הריח

הצירוף של הרוחניות העולה מתוך הגשמיות, נמצא גם בחושי האדם, חמשה חושים באדם חוש הריח בולט כחוש הרוחני ביותר, על כן אמרו חז"ל במסכת ברכות (מג:): על הפסוק "כל הנשמה תהלל יה" (תהילים קנ, ו) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו, ואין הגוף נהנה ממנו, הוי אומר זה הריח. והנה הקרבנות, שתכליתם היא להעלות את הגשמי אל מקורו, מצוינים תמיד במילים "ריח ניחוח אשה לה" (שמות כט, יח). וכאשר קרבנו של נח התקבל ברצון, נאמר (בראשית ח, כא) "וירח ה' את ריח הניחוח".

ובכתבי רבינו האר"י ז"ל (שער הכוונות דרושי ר"ה דרוש א) מבואר, שכל י"ב חדשי השנה הם בחינת אברים שבראש. תשרי - גולגלת, חשון כסלו - שתי אזניים, טבת שבט - שתי עיניים, אדר - חוטם, כנגד הריח. ריח מלשון רוח, נושא הריח מצליח לפעול בחודש הזה את פעולתו.

ועוד רמז נוסף מצינו בימי הפורים הקשורים לחוש הריח, שהרי מרדכי ואסתר הם שהביאו את התשועה בימי הפורים. וריח טוב עולה משמותיהם של שני הצדיקים הללו, וכבר אמרו חז"ל כי שמו של אדם מעיד על מהותו, ובפרט על נקודתו הפנימית. וכבר דרשו חז"ל (חולין קלט:): "מרדכי מן התורה מנין, דכתיב (שמות ל, כג) 'מר דרור'. ומתרגמינו, מירא דכיא". נמצא כי שורש שמו של מרדכי הוא מאחד מסממני הקטורת, באותה עבודה במקדש שבאה אך ורק "לריח ניחוח אשה לה". וכן מצינו במסכת מגילה (י:): "תחת הנעצוץ יעלה ברוש (ישעיהו נה, יג) - זהו מרדכי, שנקרא ראש לכל בשמים".

ועל אסתר דרשו (חולין קלט:): "אסתר מן התורה מנין, שנאמר (דברים לא, יח): "ואנכי הסתר אסתיר", "ולמה נקרא שמה אסתר - על שם שהיתה מסתרת את דבריה" (מגילה יג). ומרדכי בא כאמור משרשה של הקטורת שהיתה קרבה לפנים, ואחת בשנה - לפני ולפנים - בהסתר!

גם שמה השני של אסתר - הדסה (מגילה שם), קשור לחוש הריח. וכך שנינו במדרש (ויק"ר ל, יב) ברמזי ד' המינים: "מה הדס - זה יש בו ריח ואין בו טעם - כך ישראל יש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה". והנה מופיע הריח באותו יהודי שאין בו תורה, וכלפי חוץ ייתכן שהוא נראה מנותק מקשר לקוב"ה, אבל יש בו מעשים טובים שהרי אפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון (ברכות נו:). - וזה סודו ורמזו של ריח ההדס.

ואם במדרש שמות עסקינן נוסף שגם שמו של המקום בו נעשה נס הפורים הוא בעיר 'הריח' - שושן. "שושן זה יש בו ריח וכו' ולעולם ריחו לא זו ואין העולם מתקיים אלא על ריחא דא, ועל דא הדס במוצאי שבת" (זוהר, שמות ח"ב דף כ ע"א). וכך שזורים שמות המקום והגיבורים כולם בחוש הריח.

כח המן הרשע היה מהנחש הקדמוני

כנגד זה מצינו את ההיפך, בשם האיש הרשע של המגילה. שם בגמרא בחולין (קלט:): שעסקה ברמזי שמותיהם של מרדכי ואסתר שואלת "המן מן התורה מנין, שנאמר (בראשית ג, יא): המן העץ". הגמרא רומזת לקשר מהותי בין המן הרשע לחטא הנחש הקדמוני.

וכך כותב הגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב בשם רבינו המהר"ח ז"ל (מחברת הקודש שער הפורים דף נו ע"א), ש"המן היה גלגולו של הנחש הקדמוני". שכן המן בא לצרור את היהודים, מכוח אותה נפילה של אדם הראשון בחטא האכילה

מעץ הדעת: "ובזה תתבונן מפלאות תמים דעים. הנה המן הרשע היה כוחו מן הנחש הקדמוני אשר פיתה לאכול מן עץ הדעת. כן הוא גרם בעצתו שיאכלו ישראל מסעודתו של אחשורוש (מגילה יב.), וגרם שהתעורר חטא אדם הראשון ונקנסה עליהם מיתה, כמו על אדם הראשון באכלו מן עץ הדעת".

אותה סעודה מפורסמת שבגינה נתחייבו ישראל כליה באותו הדור כמבואר בחז"ל (מגילה יב.), היתה יוזמה של המן הרשע. הוא ידע שכליה ומיתה על ישראל יש להביא רק בהכשלתם באכילה אסורה, כאותו נחש שפיתה את אדם וחוה. אך בדבר אחד טעה המן הרשע, שאמנם אדם הראשון נפל ברשתו של הנחש, אך הנפילה לא היתה מוחלטת, היות וחוש אחד נשאר לו לאדם הראשון לפליטה גדולה - וזהו חוש הריח.

וכשנתבונן בפרשת בראשית נמצא כי בחטא עץ הדעת, ארבעה חושים נפגמו (בראשית ג, ו): "ותרא האשה" - חוש הראייה, "ותקח מפריו" - חוש המשוש, "ותאכל" "ויאכל" - חוש הטעם, "וישמעו" - חוש השמיעה. אולם חוש הריח לבדו לא מוזכר בשום מקום בפרשת החטא. "ולזה חוש הריח נקרא כוח המתקיים יותר מכל החושים, כיון שלא נהנה מחטא אדם הראשון. ולכן הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו (ברכות מג.), וזה החוש ינתן למלך המשיח, כמו שנאמר "והריחו ביראת ה'" (ישעיה יא, ג).

וראה נפלאות תמים דעים כי נפילתו של המן היתה גם על ידי חוש הריח. כי עתה בימי מרדכי ואסתר, עלה ריחם הטוב של הצדיקים, וממנו עלתה התשועה ליהודים. ויש לבאר על פי זה את הפסוק "ויזעק זעקה גדולה ומרה" (אסתר ד א) 'מפני שהקול יפה לבשמים' (כריתות ו:), אותה זעקה, מטרתה היתה לעורר את חוש הריח שלא נפגם בחטא הנחש הקדמוני. (בני יששכר, מאמרי חודש אדר מאמר ד, א).

תפילה מתוך שמחה בוקעת רקיעים

בגמרא מסכת מגילה (טז.) מבואר, שכאשר הגיע המן להביא את הלבוש ואת הסוס למרדכי, "נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויתיב ליה קמיהו, ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה" [-כאשר בא המן ליקח את מרדכי להרכיבו על הסוס, מרדכי נעמד להתפלל, והמן המתין לו עד שיסיים את תפילתו].

ומקשה רבינו יוסף חיים זלה"ה, בספרו בן יהודע (שם ד"ה ורכיב האי): ולכאורה יפלא על רשע מרושע זה, על מה ולמה המתין לו ולא הפריע לו באמצע תפילתו לקיים 'גזירת מלך' תיכף ומיד? ומבאר שהטעם שהמתין המן ולא בישר לו את הבשורה הטובה הזאת בשעת התפילה, כי ידע המן שתפילה מתוך עצבות אינה מתקבלת, וחשב שוודאי מרדכי מתפלל כעת בעצבו, על כן אמר - מוטב לא אפסיקנו להודיע לו את ציווי אחשורוש להרכיבו על הסוס וכו' כי אם כן וודאי יחזור להתפלל שנית מתוך שמחה, ותפילה מתוך שמחה בוקעת רקיעים ואין שום מחיצה ושום מבדיל שיכול לעכב בעדה מלהגיע עד לכסא הכבוד. אמור מעתה, אם המן הרשע ידע את הסוד של תפילה מתוך שמחה, נמצינו למדים על גודל מעלת התפילה מתוך שמחה, שמסוגלת מאוד לקבלת התפילה.

שמחת הפורים מסוגלת לרפואה וחיים

סגולת השמחה ביום פורים אף מועילה לבטל כל מיני גזירות. בספר דיבורי מוהרא"ש (ח"ב שיעור ח אחדות של פורים עמ' ריב) והביא מעשה שהיה בזמנו של בעל ה'מעשה רוקח' זי"ע, שהיה מתגורר באמסטרדם שבמדינת האלאנד (הולנד) השוכנת על אחד מאיי הים. זמן מה קודם חג הפורים הגיע לפתע נחיל גדול של תולעים והציף את כל פני המדינה, והיה חשש של סכנת נפשות שיאכלו התולעים את כל האוכל, משלא הצליח המושל לגרשם מגבולות המדינה קבע יום תענית לכל התושבים בכל עיירות מלכותו כדי שכולם יתפללו שתבטל הגזירה. והנה היום שבו בחר לקבוע בו התענית חל ביום הפורים, והיהודים לא ידעו כדת מה לעשות שהרי לא יתכן לצום בפורים, ומאידך אם המושל ישמע שהיהודים עושים סעודות גדולות ביום זה יענשם בעונש גדול. לכן פנו אל הגאון ה'מעשה רוקח' להיוועץ עמו ושיוורם את אשר יעשו, הגאון הקשיב לדבריהם ופסק לכל ישביתו את שמחת יום הפורים, ובשום אופן שלא יצומו, ואדרבה יאכלו וישתו כמצות היום, וציווה על כל בעלי החנויות לפתוח שעריהם לרחבה ולתת מאכל ומשתה - בשר ודגים וכל מטעמים, לכל הרוצה ליטול בחינם, והוא התחייב לשלם להם את כל ההוצאות. וכן הווה, שכל גויי הארץ התכנסו לבית תפלתם וצמו כל אותו היום, ולהבדיל בני ישראל עם קודש ישבו משפחה ומשפחה ועיר ועיר וסעדו סעודות גדולות כדי המלך, והי ממחרת יום הפורים הייתה הרווחה לכל העיר, כי לפתע פתאום הלכו כל התולעים ונעלמו כלעומת שבאו.

ויהי כאשר שמע מושל העיר שהיהודים לא קיימו את דבריו להתענות ביום הזה, חרה לו הדבר מאד, וביותר כעס על הסעודות הגדולות שערכו ברבים, אך מאחר שהעריץ מאד את היהודים ובראשם את רבם 'המעשה רוקח', ובפרט שמיד למחרתו אירע הנס שנעלמו התולעים, הבין שיש דברים בגו. ולכן הלך אל ה'מעשה רוקח' כדי לברר אצלו פשר הדבר. מששטח את שאלתו לפניו השיב לו בניחותא ובטוב טעם, דהנה כולנו יודעים ומאמינים ש'אין פורענות באה לעולם כי אם בשביל ישראל' (יבמות סג), ולכן בעת שיש צער ויסורים בעולם, עליהם להתעורר ולחזור בתשובה, דהיינו לשוב אליו יתברך שמו ולעשות רצונו, והלא בפורים נצטוונו לאכול ולשתות ולשמוח, לכן אלמלא היינו מקיימים רצון ה' לא היינו נענים בתפילה, שהרי תכלית התשובה היא להתקרב אליו, ועתהבגלל שקיימנו את המצוה כרצון אבינו שבשמים ניצלנו ממות לחיים. ולדין ייאמר, הרבה 'תולעים' ומיני רוחשים שעולים בראש ובלב, בגוף ובנפש נעלמים כלא היו על ידי שמחת הפורים.

וכדברים אלו כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (מועדים ח"ב ר"ח אדר ד"ה או יאמר בהקדם) שיש הוכחה מדברי הגמרא (מגילה ז:) שמספרת על רבה ששנה אחת נתבסס (-השתכר) מיינו בסעודת פורים, 'קם רבה שחטיה לרבי זירא', למחרת כאשר התפכח מן היין 'בעי רחמי ואחיה' [-ביקש רחמים והחיהו]. ובזה המעשה גילו לנו חז"ל כי יום הפורים מסוגל לישועות ורפואות למעלה מדרך הטבע, ואף חולה הנצרך לרפואה בבחינת 'תחיית המתים' יכול להיוושע ולהיענות!

והוסיף רמו לדבר, כי ר"ת של ונאמן אתה להחיות מתים הם כר"ת של ומשלוח מנות איש לרעהו. והס"ת של ונאמן אתה להחיות מתים הוא מתנ"ה, לרמו שעל ידי קיום מצוות יום הפורים - משלוח מנות ומתנות לאביונים, ניתן להחיות מתים.

עוד כתב (שם פרשת זכור ולפורים ד"ה וזהו שאיתא ברבינו בחיי) כי על ידי מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים מבטלים תתק"ג מיני חלאים. כמובא בגמרא ברכות (ח.) תשע מאות ושלושה מיני מיתה נבראו בעולם. ועל ידי מצות אלו נשפעים החיים העליונים וניצול ממיתה ח"ו.

כוונת עבודת השמחה

כתב הרמב"ם (סוף הלכות לולב): "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוות ובאהבת ה' שציווה בהן, עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו, שנאמר (דברים כח, מז): 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב', עכ"ל הרמב"ם. ובספר הכוזרי (מאמר ב, אות ג) כתב, כללו של דבר, כי תורתנו נחלקת בין היראה, האהבה והשמחה, תתקרב אל אלהיך בכל אחת מאלה, ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האלהים משמחתך בימי השבתות והמועדים. אך בתנאי שתהיה כוונת שמחתך כוונת מצוה ותעשה אותה בלב שלם, וכמו שהתחוננים צריכים מחשבה וכונה, כך גם השמחה במצוותיו צריכים כוונה, שתשמח במצוה עצמה מאהבתך את המצוות, ותכיר מה שהיטיב לך בה, וכאילו אתה באכסנייתו קרוא אל שולחנו וטובו, ותודה על זה במצפון ובגלוי, ואם תעבור בך השמחה אל הניגון והריקוד היא עבודה ודבקות בענין האלהי".

ועל מעלת השמחה בקיום המצוה אביא לפניך דברי קדשו של הגאון רבי אליעזר פאפו זלה"ה במה שכתב בספרו "פלא יועץ" (ערך שמחה) וזה תורף דבריו, מה טוב ומה נעים שישמח ישראל בעושי שמחה של מצוה, על כל מצוה שעושה יגיל וישמח יותר ממוצא שלל רב, ובפרט בשבתות ומועדים, ככתוב (ישעיה נח, יד) "אז תתענג על ה'". וכתוב (דברים טז, יד) "ושמחת בחגך". ובפרט בשעת עבודת התפילה צריך לשמוח שמחה רבה, דכתיב (דברים כח, מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". ופירשו שרוצה לומר [שצריך לעבוד את ה' יתברך] יותר 'מרוב כל'. עכ"ד.

ע"י השמחה יגיע למדרגות רוחניות גבוהות

ורז"ל האריכו במעלת עבודת ה' בשמחה, ושעל ידה יכול האדם להגיע למדרגות הרוחניות הגבוהות ביותר, כדאיתא בגמרא (שבת ל:) על הפסוק (קהלת ה, טו) "ושבחתי אני את השמחה" - זו שמחה של מצוה, (שם ב, ב) 'ולשמחה מה זו עושה' - זו שמחה שאינה של מצוה, ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצלות, ולא מתוך עצבות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך שמחה של מצוה, שנאמר (מלכים ב טו, ג): "ועתה קחו לי מנגן, והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". ומסיימת הגמרא (שם לא.) אמר רב יהודה וכן לדבר הלכה".

וכבר דרשו דורשי רשומות, על דברי הגמרא (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין "בשמחה" ר"ת הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

ודע כי חשיבותה הגדולה כל כך של השמחה באה לידי ביטוי בכמה מישורים:

- (א)** השמחה בעבודת ה' מוכיחה עד כמה חשובה היא אצל העובד, וכמה הוא מאושר על שזכה להתקרב אל ה'.
(ב) השמחה מורה על שלמות נפשית. ולא זו בלבד אלא היא גם מביאה אליהן. כי על ידי אהבת השי"ת, הוא שמח בקיום המצוות, וסופו שיגיע לדרגה גבוהה יותר של אהבת ה'.

שמחת אדר משפיע לכל השנה

"בשמחה" גימ' "שנה". על ידי השמחה ששמחים בחודש אדר אפשר להמשיך ולהשפיע שמחה לכל ימות השנה. (אוהב ישראל מאפטא מד ע"ב ד"ה משנכנס).

אסתר סברה לדחות את הגזירה על ידי השמחה

כתוב במגילת אסתר (ד, יד) "ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו" וכו', וצריך להבין מה הטעם ששלחה אסתר בגדים למרדכי, הרי לא מחסרון בגדים לבש שק, אלא מדעת קרע את בגדיו, משום סיגוף וצער, וכי לא חששה אסתר שגם את הבגדים האחרים יקרע?

אלא מסביר הרה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע (רבינוביץ רמזי פורים), שאסתר רצתה לרמוז בשליחת הבגדים כי דרך אחרת עמה השונה מדרכו של מרדכי! כי מרדכי קיוה להצמיח את הישועה לעם ישראל על ידי סיגופים מחמת צער גלות השכינה, לפיכך סבר שראוי לכל אחד ללבוש שק ולעלות אפר. אך אסתר רוח אחרת היתה עמה, היא סברה כי יש לעורר את הרחמים על ידי השמחה. כי השכינה אינה שורה מתוך עצבות, ככתוב (תהילים ק, ב): "עבדו את ה' בשמחה", ועוד כתוב (דברי הימים א טז, כז): "עזו וחדוה במקומו". ובשליחת בגדי המלכות למרדכי, לכך נתכוונה! וזה היה חלק מתפילתה שמרדכי ילך בדרך השמחה! וכמובא במדרש (עי' תרגום שני לאסתר ו, יא), בשעה שהרכיבו את מרדכי ברחובות העיר והלבישוהו בגדי מלכות, שלחה אסתר והביאה שבעה אלפים נושאי כלי זמר. וכאשר בא מרדכי לכלל שמחה, היה בכוחו לעורר רחמים וחסדים.

ימים של הכנה ליום פורים הקדוש

חדש אדר הוא חודש מיוחד בשנה בעקבות הנסים שאירעו בו לישראל כמו שכתוב במגילה (ט, כב): "והחודש אשר נהפך להם מאבל ליום טוב". וימים אלו הם ימי ההכנה לפורים. וכבר ידועים דברי רבינו האר"י ז"ל, שההכנה למצוה חשובה יותר מקיום המצווה עצמה (עי' אמרי אמת בא תרצו). ויתכן שהסיבה לכך היא, העובדה שההכנה באה מצד האדם עצמו, ובה רואים מהו ערכה האמיתי של המצוה אצל האדם. וידועים דברי הט"ז (או"ח קצ"א סק"א), אדם שעושה מצווה בלא לכוון תחילה על עשייתה, עובר על דברי הכתוב (במדבר כו, כא): "אם תלכו עמי בקרי" - היינו אם נעבוד את ה' בדרך מקרה.

דרכי ההכנה הנצרכת לפורים

ואם כן, עלינו לדעת כי ההכנה הנצרכת לפורים היא בג' דברים אלו: אמונה, תשובה, קבלת התורה.

(א) אמונה - רבותינו ז"ל אמרו (חולין קלט.): "אסתר מן התורה מנין, שנאמר "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (דברים לא, יח). וכן בכל מגילת אסתר לא נזכר שם שמים אפילו פעם אחת, כדי ללמדנו שצריך לראות את הנס והנהגת ה' גם כשהיא בהסתר. ואמרו חז"ל (מגילה יט.) שצריך אדם לקרוא את המגילה כולה, כיון שכל פרט הוא חלק מהנס, כמו שליחת האגרות שבהן נכתב: "להיות כל איש שורר בביתו ומדבר בלשון עמו", הוא גם חלק מהנס, וכך אמרו (מגילה יב): "אלמלא אגרות ראשונות כבר לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט". שונאי היהודים שהיו אז לא היו ממתנינים לזמן הכתוב באגרות השניות ששלח המן. אולם, האגרות הראשונות שעשו רושם גרוע על כל ראשי המדינות, גרמו לכך שהם חששו מפני המלך שהוא חסר יציבות, ומשום כך, אמרו בלבם, נמתין לפחות עד הזמן הנקוב באגרות ולא פגעו ביהודים מיד. ועוד כי על ידי האמונה אדם בא לידי שמחה, כמאמר המצודת דוד (משלי טו, ל): "אין שמחה כהתרת הספיקות", והמאמין אין בליבו שום ספקות, כי יודע שהכל מאיתו יתברך.

ב) תשובה - ביום הכיפורים עושה כל אדם חשבון נפש פרטי על מעשיו, ועיקר התשובה היא של כל יחיד ויחיד על מעשיו. אולם פורים הוא זמן תיקון החסרונות של הכלל, ובפרט ענין האחדות של כלל ישראל. כדברי קדשו של רבינו שלמה אלקבץ זלה"ה בספרו 'מנות הלוי' על מגילת אסתר (ט, יז), שהביא טעם לכך ששולחים משלוח מנות גם למי שיש לו, כדי לתקן את מה שאמר המן (ג, ח) "ישנו עם מפוזר" במדינות מלכותך, "ומפורד" - בינו לבין עצמו, וכדי להוכיח שהעם היהודי הוא מאוחד שולחים מנות איש לרעהו.

וכן סעודת פורים, היא תיקון למה שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב). לא שאכלו - אלא 'שנהנו', כיון שעל האכילה יש מקום ללמד זכות, כי חששו שמא הדבר יעורר שטנה אצל שונאי ישראל. אך על מה 'שנהנו' מסעודת הרשע - זו היא תביעה גדולה. ולכן אסתר גזרה תענית במסירות נפש - שלושה ימים לתקן את אותה הנאה. ואף לדורות, אנו מתקנים זאת על ידי הסעודה שעושים בפורים. כמו שאמרו חז"ל: (מגילה ז): "חייב איניש לבסומי בפוריא", האדם בפורים, אוכל שותה ומתבסס, והעיקר בזה לא להנאת החיך, אלא "כדי לזכור את חסדי וניסי ה'". וכבר אמרו בשם ר' ישראל מסלנט (עי' אוזנים לתורה ויקרא יט, ה), שהרבה יותר קל לצום ביום כיפור לשם שמים, מאשר לאכול בערב יום כיפורים לשם שמים. הרי שעבודת התיקון של פורים גבוהה היא עד מאד.

ועוד מעלה גדולה בתשובה שמביאה את האדם לידי שמחה, כדברי חז"ל (תענית כו): לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים וכו', נמצא שהחטא גורם לעצבות, והתשובה מביאה את האדם לשמחה גדולה.

ג) קבלת התורה - במעמד הר סיני, לא היתה קבלת התורה מושלמת, כיון שהיה צורך בכפיית הר כגיגית (שבת פח). ואף שאמרו (שמות כד, ז) "נעשה ונשמע", בכל זאת כשראו את האש הגדולה ונחרדו כל כך עד שיצתה נשמתן (שבת שם), היה חשש שיחזרו בהם בהבינם את גודל האחריות שקבלת התורה מחייבת, כמו שפירשו התוספות (שבת פח. ד"ה כפה). ועל כך אמר רב אחא בר יעקב: "מכאן מודעא רבה לאורייתא" - שיש תשובה לישראל למה שלא קיימו את המצוות, משום שקיבלו את התורה רק מתוך הכרח. ועל כך הסיק רבא, הדור (-חזרו) קבלוה בימי אחשורוש. כמו שכתוב (אסתר ט, כז): "קיימו וקיבלו" - קיימו מה שקיבלו כבר.

ופירש המהר"ל בספרו אור חדש (בהקדמה), שקבלת התורה בפורים נעשתה על ידי קבלת המצוות המיוחדות לפורים - שזה מגלה למפרע על קבלת התורה בהר סיני, שאין אדם מוסיף על העיקר אם אין העיקר רצוי בעיניו.

ולימוד התורה מוסיפה שלימות לאדם, ומביאה לידי שמחה, כדברי דוד המלך ע"ה (תהילים יט, ט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב". וכמו שאמרו במדרש משלי (פרשה א אות ג) אין שמחה אלא חכמה.

הרי שכל שלושת העניינים הגדולים של היהדות, אמונה, תשובה, וקבלת התורה - קשורים לפורים. ודורשי רשומות רמזו זאת (דבש לפי מערכת פ אות ב) כי נוטריקון 'פורים': פסח וסוכות ראש השנה יום הכיפורים מתן תורה. שכל אלו הזמנים מצריכים הכנה גדולה. וההכנה לפורים בעיקר היא כדברי חז"ל (תענית כט): "משנכנס אדר מרבין בשמחה". להורות לנו שלימוד התורה ומעשה התשובה יהיו בשמחה.

מעלת ההכנה קודם ימי הפורים

הרה"ק בעל ה'בית אהרן' מקארלין (פורים עמ' כ) כתב על הפסוק (אסתר א, כא): "ויעש המלך כדבר ממוכן", דהנה, ידוע שבכל מקום שנוכר 'המלך' במגילה הרי זה רמז למלך מלכי המלכים הקב"ה (מדרש רבה אסתר ג, י), ואם כן, בא פסוק זה ללמדנו שהמלך העליון עושה ומשפיע עלינו שפע 'כדבר ממוכן' דהיינו, כמידת ההכנה שלנו קודם המצוה! שכפי שעושים כאן הכנה בזה העולם - כך משפיע הקב"ה חיותו וטובו לזה העולם.

יסוד זה כבר מצינו בתורתן של ראשונים, הלא הוא רבינו הרמב"ן (שמות ג, יב ד"ה ואמרו לי מה שמו) שאומר שמידת השפע הנשפעת על האדם ממרום תלויה במידת הכנתו כאן בעולם התחתון. וזה לשונו ומהו 'אהיה אשר אהיה' - **כשם שאתה הווה עמי - כך אני הווה עמך!** אם פותחים את ידיהם ועושים צדקה - אף אני אפתח את ידי, שנאמר (דברים כח יב): "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב". ע"ש. ומכאן, נשכיל להבין גודל מעלת ההכנה קודם ימי הפורים, להכין את ליבנו לקראת היום הקדוש הזה, להבין את מהות היום ולהתכונן למצוות התלויות בו, ובזה נזכה לקבל את האורות הגדולים והעצומים ולהמשיך את השפע הזה לכל ימות השנה.

ההכנה הראשונה היא מחיית עמלק

ובכן, ההכנה הראשונה הנצרכת לנו היא לקראת ימי הפורים היא קריאת פרשת זכור, אשר בה אנחנו מצווים למחות את קליפת עמלק, אותה קליפה של קרירות באמונה, שטוענת שהכל במקרה, ולחזק בלבנו את האמונה בהשגחה פרטית של השי"ת, ולגלות את אור ההשגחה ב'מגילת אסתר' הפרטית של כל יהודי ויהודי.

מעבודת ההכנה, להכין את ה'ראש' ולהתבונן

בספר 'חשבה לטובה' מהרה"ק רבי העניך זי"ע (מערכת סיפורים עמ' קלט) הובא משל לאדם אחד שהיה בטבעו מפוזר ומפורד, בכל לילה בעלותו על יצועו לשינת הלילה היה מפוזר את בגדיו לכאן ולכאן עד שהיה טובע בתוהו ובוהו. והיה הדבר מפריע לו ביותר בעת קומו משנתו, כי כל עוד שלא היה מסובב את הבית מאה פעמים לא היה מוצא את בגדיו, והיה מאחר בכואו לעבודתו. פעם שפך לבו בפני ידידו, וייעצו הלה עצה טובה שבכל לילה יקח לידו דף וקולמוס ויכתוב בפרטות היכן הניח כל דבר ודבר, וכך עשה בלילה הראשון, כתב 'את כתונתי הנחתי על השולחן', 'את הפוזמקאות על הספסל', וכך כתב את כל בגדיו, וסיים את מכתבו 'את ראשי הנחתי במיטתי' ושכב לישון. בבקרו של יום לקח את הפיתקא בידו ואכן בתוך כמה דקות מצא את כל בגדיו, לאחר מכן מצא כתוב בפתק 'את ראשי הנחתי במיטה', פנה האיש למיטתו ולא מצא לא את ראשו ולא את עצמו, החל זועק ומיילל "ווי בין איך... ווי איז מיין קאפ". (היכן אני... היכן ראשי...). משל זה מוכיח לדרכם של הבריות, שאף שמרבים הם בכל מיני הכנות ועניינים מכל מקום את ה'ראש' את עיקר הנקודה הפנימית הרי הם מפסידים. ולאחר מעשה הנו זועק היכן אני והיכן ראשי.

זכור אמר הגה"צ רבי אליהו דסלר זצוק"ל (מכתב מאליהו מאמרי האלול עמ' כב) כי העשיר נוסע ל'מעיינות מרפא' להתרפא, ואילו העני שאין לו די מעות ליסע לשם יכנס לבית הרוקח (בית מרקחת), יקנה בקבוק קטן ובו מים ממי המעיינות, ימשח עצמו בהם זעיר פה וזעיר שם, וידמה בנפשו כאילו נסע לשם. כן העשיר ברוחו בכוא ימים וזמנים נעלים ייכנס כולו לתוככי המעיינות וירפא את עצמו היטב, מה יעשה העני ברוח, יסתפק באיזה התעוררות קטנה - ב'משיחה' קטנה פה ושם, ותו לא מידי...

משנכנס אדר מרבים בשמחה

"משנכנס אדר מרבים בשמחה" הלכה זו נכתבה במסכת תענית (כט). בתוך ענייני חודש אב. ויש להבין מדוע לא נכתבה הלכה זו במסכת מגילה, אשר היא המסכת המיוחדת לענין פורים?

ונראה כי הטעם לכך הוא ללמדנו שאף בשעת צער, האדם צריך לזכור את ימי השמחה העתידיים לבוא, ואל לו להתייאש מן הפורענות. וכן נאמר (ישעיהו נה, יב): "כי בשמחה תצאו", לומר שעל ידי השמחה בעבודת ה' יתברך ניתן לצאת מכל הצרות. לפיכך למרות שחג פורים הוא רק מדרבנן, נאמר במדרש (מדרש משלי ט, ב): "כל המועדים עתידיים להיות בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם, שנאמר (אסתר ט, כח): "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים". משום ששמחתם הרוחנית של עם ישראל בימי הפורים אינה נפסקת לעולמים, אפילו לא בשעות של צער ועצב.

ומה שהגמרא מקשרת דווקא בין חודש אב לחודש אדר, נראה לומר שבא כדי לרמוז לעם ישראל, שכפי שחודש אדר נהפך לעם ישראל מיגון לשמחה, שנאמר (אסתר ט, כב): "והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב". כך גם חודש אב עתיד להפוך לחודש של ששון ושמחה לעם ישראל. וכן מבואר במדרש זוטא (איכה פרשה א אות כח): "עתיד הקב"ה להפוך תשעה באב לשמחה, שנאמר (זכריה ה, יט): "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

ועוד מצאנו במשנה (שקלים א, א) "באחד באדר משמיעים על השקלים". לפי שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות צבור מתרומה חדשה, דהיינו, משנכנס אדר מכריזים על חידוש התרומות לעבודות הקודש במקדש, ולכן מרבים בשמחה.

ומה שחז"ל לא הגדירו במדויק כיצד לשמוח, משום שחז"ל התכוונו ללמדנו, שככל שאדם ירבה בשמחה של מצוה בכל מה שמשמחו, דבר נוסף הוא, משום שאין גבולות לשמחה הרוחנית של ימי חודש אדר. ולכך לגבי מיעוט השמחה בחודש אב חז"ל הגדירו בהגדרות הלכתיות ברורות את דיני האבלות. לעומת זאת חז"ל לא הגדירו איך מרבים בשמחה בחודש אדר, משום שהשמחה היא דבר פנימי ורוחני המשתנה מאדם לאדם, כמוכא במדרש (שיר השירים רבה

פרשה א אות א): "בעשרה שמות נקראה שמחה: גילה, שישה, שמחה, רינה, פצחה, צהלה, עלצה, עליזה, חדוה, תרועה, ויש מוציאים תרועה ומעיילין דיצה", כי לכל אדם השמחה פורצת בצורה שונה.

לפיכך שמחת חודש אדר אינה שמחה של בדיחות או צחוק ח"ו, אלא שמחת האמונה המבוססת על הבטחון בקב"ה, וכפי שהבאנו את מאמר חז"ל (שבת ל:): נאמר (קהלת ח, טו): "ושבחתי אני את השמחה", שמחה של מצוה. ונאמר (שם ב, ב): "ולשמחה מה זה עשה" זו שמחה שאינה של מצוה. ללמדך: שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה.

אם ראית אדם עצוב צריך להוכיחו שיהיה בשמחה

בקונטרס באר הפרשה להגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א הביא בדרך צחות: שמעתי שעל כן נקטו חז"ל בלשונם (תענית כט). 'כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה', כך 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', למה תלו הא בהא, ועוד במה מתבאר יותר ריבוי השמחה בחודש אדר על ידי שהשוו אותו למיעוט השמחה בחודש מנחם אב? אך הכוונה הנה כאשר יראה אחד את חבירו אוכל בשר שמן בתשעת הימים שבין ר"ח אב לתשעה בו, ומשמח ב'כלי זמר' וכדו', בוודאי יצעק עליו בקול רעש גדול שהוא פורץ גדר וישכנו נחש (ראה שו"ע או"ח סי' תקנא סעי' יא). כי אפילו תינוקות של בית רבן יודעים שבימים אלו נהגו איסור באכילת בשר ולשתות יין, וכיוצא בזה 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', שאם יראה את חבירו בפנים נפולות יוכיחו על כך בכל תוקף, וידרוש ממנו להסיר העצבון ולשמח בשמחה של מצוה.

מאמרי הפרשה

הקדמה לפרשת תרומה

כשהתחילו לבנות את המשכן חזרו ענני כבוד

פרשה זו נאמרה למחרת יום הכיפורים, שבאותו היום אמר הקב"ה למשה רבנו (במדבר יד ט): "סלחתי כדברייך", ובשעה זו ציוה אותם הקב"ה שיעשו משכן, והתחילו לבנות את המשכן כמה ימים אחר כך, ביום ט"ו בתשרי, ואז חזרה השראת השכינה בעם ישראל. (רש"י שמות לג יא)

ובאותו יום בט"ו בתשרי חזרו ענני כבוד, אחרי שנסתלקו בחטא העגל. ולכן חג הסוכות שהוא זכר לענני כבוד, עושים אותו בט"ו בתשרי, ולא בט"ו בניסן בזמן שיצאו ממצרים [והתחילו הענני כבוד], כי בט"ו תשרי חזרו ענני הכבוד. (פירוש הגר"א על שיר השירים פירוש א' פרק א' פס' ד')

בנין המשכן הוא סוף גאולת מצרים

וענין בית המשכן הוא השלמת גאולת מצרים. שכן לאחר יציאת מצרים, קריעת ים סוף, ומתן תורה, מופיעה עתה החוליה השלישית בבנין עם ישראל והיא בניית המשכן.

והנה דבר זה הוא החסד הגדול שעשה עמנו ה' יתברך, שעזב את כל העולמות העליונים ואמר איני משרה שכינתו אלא למטה אצל בני אהובי בעולם התחתון הגשמי, ושם ציוה עליהם לבנות משכן בכדי להשרות את שכינתו שם, וכל זה מאהבתו הגדולה אותנו. ובאותה שעה כל אחד ואחד מעם ישראל נדרש להביא את נדבת לבו, כי המשכן שהקב"ה משרה בו את שכינתו, צריך לבנותו מכל הטוב שבו מתברך כל אחד מישראל. "זהב וכסף ונחושת ותכלת וארגמן" - כל אחד הביא למשכן את החלק הטוב המיוחד אותו.

וכן כותב הרמב"ן (הקדמה לשמות) שספר בראשית הוא "ספר האבות", וספר שמות הוא "ספר הגאולה", שבתחילה מדבר על גלות מצרים וכו' ואחר כך על יציאת מצרים, וממשיך בקריעת ים סוף, ואחר כך מתן תורה, וסופו הוא

הקמת המשכן, שאז הגענו לפסגת הגאולה להתנתקות המוחלטת ממצרים, מהעבודה זרה שלהם ומהתרבות שלהם וכו' ועתה אנו דבקים אך ורק בבורא יתברך.

גם הגאולה העתידית עיקרה גאולה רוחנית

ולמדנו מכך, שגם בגאולה העתידה, מאותה גלות קשה שאנחנו נמצאים בה עכשיו שהיא בבחינת "מצרים", גם אז יהיה כמו שהיה ביציאת מצרים, שלא תוכל להיות הגאולה הגשמית, מבלי הדבר העיקרי שהוא הגאולה הרוחנית, שהיא בנין בית המקדש [שהוא כמו המשכן בגאולת מצרים] שתכליתו התקרבות והתדבקות בקב"ה.

ולזמן הזה נתאוו כל הנביאים והחכמים לימות המשיח, כדי שינוחו משעבוד מלכויות ומתאוות העולם הזה שאינם מניחים לאדם לעבוד את הקב"ה ולעסוק בתורה, ובאותם ימים רוחניים ופרושים מתאוות העולם הזה, תרבה הדעת וחכמת התורה, כי כל המעדנים, הכסף, הזהב, האבנים טובות ומרגליות, יהיו מצויים כעפר ולא יהיה עסק העולם אלא להתקרב לבורא יתברך בלבד, ולא יהיה רעב, מלחמות, קנאה, ושנאה, והקב"ה יעמיד להם את מלך המשיח שילמד לעם ישראל תורה וחשקם יהיה אך ורק להתעלות, ויהיו ישראל חכמים גדולים וישגו את בוראם כפי יכולת האדם. (ראה רמב"ם הל' מלכים פרק י"ב ה"ד והלאה)

דברי מרן רבנו מרדכי שרעבי במעלת המשכן

ואביא לפניכם חלק קטן הנוגע מעלת המשכן, מדברי תורה שיצאו מפי קדשו של מו"ר המקובל האלקי ראש עדת המכוונים הגה"צ רבנו מרדכי שרעבי זיע"א שנאמרו בבית הכנסת "אוהבי ציון" בשנת התשכ"ה בהשתתפות מו"ר הראשון לציון הרב הגאון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, והם דברים מופלאים המדברים במעלת המשכן כאשר עיניכם תחזינה מישרים, וזה לשונו:

מורי ורבותי, ובראשם פאר הדור והדרו, מורנו ורבנו רבי עובדיה יוסף שליט"א [זצוק"ל], אנחנו רוצים לברך את כל הקהל הקדוש הזה, ווכדי שתחול הברכה, נאמר איזה דבר תורה קטן, שבכח התורה תחול ותשרה הברכה: היום למדנו: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הפסוק הזה והמשפט הקצר הזה כולל כל תורתנו הקדושה, הן הפשט, והן הרמז, והן הדרש והן הסוד, כולם כלולים מארבע בחינות במילת "מקדש", "ועשו לי מקדש", במשפט הקצר הזה.

הבחינה הראשונה - "ועשו לי מקדש", במילים האלו גילה הבורא יתברך את אהבתו לעם ישראל. הקשר האמיץ לעזוב את כל עולמות העליונים, מליוני מליונים של עולמות, אורות נעלמים גנוזים, אור הצחצחות, ולבוא לשכון בתוך עם ישראל. זה מגלה אהבה שאין לה ערך, אהבה כזו, שכמו שהוא אין לו סוף, גם אהבתו לעם ישראל אין לה סוף. זו הבחינה הראשונה שמגלה לנו בפסוק הזה הקצר "ושכנתי בתוכם", להיות משכנו ומקומו, כל הודו הדרו לשכון בתוך עם ישראל.

אם הבורא יתברך היה רוצה מהעליונים להיות לו מקדש, כל העליונים והנעלמים היו בונים לו מקדש, אבל הוא רצה ואהב וחיבב את העם הנבחר - עם ישראל - לשכון בתוכו, ועל ידי ששוכן בתוכנו אנחנו מרגישים את הצחצחות והאורות הנעלמים, כולם באים בארבעת חלקי הנשמה. וכמו שהתורה ארבעה חלקים, כך העוסק בה קונה את ארבעת חלקי הנשמה (זוה"ק ח"ב דף צ"ד ע"ב):

כשעוסק אדם בתורה בפשט שהוא הבחינה הראשונה שבתורה - קונה חלק הראשון בנשמה, שהיא בחינת ה'נפש'. "זכה יתיר, יהבין ליה רוח" - עלה יותר במעלה והשיג יותר ולמד בחינה השנייה של התורה שהוא הרמז - מגלים לו בחינת ה'רוח'. "זכה יתיר, יהבין ליה נשמה" - אם זכה ונתעלה ולמד בחינה השלישית של התורה שהיא הדרש - קנה בחינה יותר עליונה, השפעה אלקית יותר, והיא בחינת הנשמה, בבחינת ה"א ראשונה. וכל בחינה יש לה אות אחת בשם הוי"ה, ה"א האחרונה היא הפשט, ומשם נמשכת הנפש. אות וא"ו היא הרמז, ומשם הרוח. ה"א הראשונה היא הדרש, ומשם הנשמה.

זכה יותר - התעלה במעלה יותר ולמד בחינה הרביעית העליונה מכולם, והיא בחינת נסתרות התורה וסודותיה, מהיכן קונה? מיו"ד הראשונה של הוי"ה, שהיא הבחינה העליונה שבכולם, שהיא בחינת 'נשמה לנשמה'. הנשמה עצמה נקרא נשמה, בחינה עליונה הנעלמה מאוד מאוד, גנוזה מאוד מאוד, היא בחינת החיה, והיא בחינת נשמה לנשמה.

וזה בענין מה שאמרנו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". וכל תלמיד חכם למה זוכה על ידי עסק התורה? שיש לו עולם עליו ארבע בחינות, והם בחינת הנפש, בחינת הרוח, בחינת הנשמה, ובחינת הנשמה לנשמה. בכח מה? בכח "ושכנתי בתוכם".

ועכשיו אין לנו מקדש. ומי הוא המקדש? התלמיד חכם שהוא עוסק בתורה, הוא המקדש "ושכנתי בתוכם". כל תלמיד חכם, כל המלים שמוציא מפיו כשעוסק בתורה או בתפילה או עושה איזו מצוה.

ובפרט יש לנו מוסר מהרמב"ן שהאדם לא ימנע מלומר לפני כל מעשה טוב לפני כל תפילה, לפני כל עסק תורה, "בשם כל ישראל". אם אומר המלה הזאת "בשם כל ישראל", הברור הוא לא רק לעצמו כלומר לאבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] דשורש נשמתו, אלא יכול לברר כל מיני אבי"ע של כל עם ישראל, וכולם האדם מברר אותם ומעלה אותם במעלות רמות בשרשם העליון, כל אחד ואחד בנקודה שלו באבי"ע שלו וכפי שורש נשמתו.

ואם כן, כל אחד ואחד יקח את העצה הזאת מהרמב"ן ויזכור אותה לפני כל תפילה, לפני כל לימוד תורה, לפני כל מצוה, לפני כל מעשה טוב, ויאמר "בשם כל ישראל". השלוש מלים הללו "בשם כל ישראל" עושות תיקון עצום, המעלה את השכינה עם כל ניצוצות הקודשה, כל רפ"ח ניצוצים ששיכים הן בזמננו, הן בזמנים שעברו, הן בזמנים שעתידים לבא, יכול לברר אותם על ידי התורה. עכ"ל הרב מרדכי שרעבי זצוק"ל.

המשכן מבטא את גודל אהבת ה' לישראל

המדרש (תנחומא תרומה ז') אומר על בנין המשכן: "זהו שאמר הכתוב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר ה', וצריך להבין מה ענין זה לזה?

והביאור בזה, שהענין של מלאכת המשכן מעיד על אהבתו של הקב"ה לישראל שציוה את ישראל להביא תרומה לבנות את המשכן, וכמו שכתוב כאן "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

והנה הקב"ה ברא את כל העולם והוא עצמו למעלה מהכל, וכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה ויצא פרשה סח סי' ט) שהקב"ה 'מקומו של עולם' ואין העולם מקומו, והביאור בזה שהקב"ה נקרא 'מקום', כי תמיד המקום שנמצאים בו הוא יותר גדול מהיושב עליו, שהרי האדם לא יכול לשבת במקום צר וצריך שהמקום יהיה יותר גדול ומרווח כדי שיוכל להכיל אותו, והקב"ה הרי ברא את כל העולם, וכבודו מלא עולם, ושכינתו נמצאת בכל מקום וכמו שכתוב (ישעיה ו ג) "מלוא כל הארץ כבודו", ואף על פי כן נאמר (מלכים א' ח כז) "הן השמים ושמי השמים לא יכללוך", ואם כן לא נחשוב שהעולם הוא מקומו של הקב"ה אלא הוא 'מקומו של עולם' ואין העולם מקומו.

וכמו שהיה עם בעל החידושי הרי"ם בילדותו שאמר לו אביו: אתן לך דינר זהב אם תגיד לי היכן הקב"ה נמצא, השיב לו בנו: ואני אתן לך שני דינרי זהב אם תראה לי מקום שהקב"ה לא נמצא! כי הקב"ה נמצא בכל חלל העולם ואין שום מקום שנסתר מפניו, וזהו מה שכתב הרמ"א בתחילת השו"ע (או"ח סי' א סעי' א') "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טז ח) הוא כלל גדול במעלות התורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כשישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו, והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך, כל שכן כאשר ישם האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלוא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה', מיד תגיע אליו היראה וההכנעה בפחד ה' יתברך ובושתו ממנו תמיד, והכוונה בכל זה כי הקב"ה הוא מקומו של עולם, שמלוא כל הארץ כבודו, והעולם נברא בתוך המקום שלו, וא"כ כיון שהקב"ה נמצא בכל מקום, תמיד צריך האדם להרגיש שהוא יושב ונמצא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולהתנהג ביראה והכנעה כמו שמתנהגים לפני מלך. (ועי' עוד בס' נפש החיים שער ג' פרקים א'-ג')

ולפי זה נבין את דברי המדרש שאומר על עשיית המשכן את הפסוק (מלאכי א, ב) אהבתי אתכם אמר ה', שהרי הקב"ה הוא מקומו של עולם, ונמצא בכל מקום, ובכל זאת צמצם את השראת השכינה מה שיש לנו בגלוי בתוך המשכן, שיש בו את קודש הקדשים שהוא סך הכל עשר אמות על עשר אמות. והנה דבר זה מראה את האהבה שיש להקב"ה אלינו, וכשיש לו אהבה הוא לא חושש מזה שהוא מצמצם את מקומו כי אנחנו חביבים לפניו והוא רוצה לשכון בתוכנו, וכשיש אהבה לא מפריע שום דבר. (טירת כסף, גאטיניו, פרשת תרומה דרוש ב' סוד"ה ובשמות)

וז"ל המדרש תנחומא (תרומה, ח'): "אהבתי אתכם" - אמר הקב"ה ראו כמה חיבבתי אתכם, מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ומן הרקיע הראשון לשני מהלך חמש מאות שנה, ועביו של כל רקיע ורקיע מהלך חמש מאות שנה, נמצאו כולם מהלך שבעת אלפים שנה, וטלפי החיות מהלך חמש מאות שנה וכו' והכסא למעלה מכולם, וראו כמה חיבבתי אתכם - שהנחתי את הכל ואמרתי לכם עשו לי יריעות עזים ואבוא לשכון אצלכם. ע"כ.

חיבה יתירה חיבב הקב"ה לישראל לצמצם שכינתו

ובפסיקתא דרב כהנא (כי תשא פיסקא ב אות י. וכן בשמות רבה ל"ד) אמרו על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" בזה"ל: בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן, התחיל מתמיה ואומר כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן? אמר לו הקב"ה: משה, לא כשאתה סבור, אלא עשרים קרשים בצפון ועשרים בדרום ושמונה במערב ואני יורד ומצמצם שכינתי ביניהם למטה, דכתיב (שם כה כב) "ונועדתי לך שם".

ובמדרש תנחומא (נשא פרשה יט) איתא: בא וראה בשעה שאמר לו הקב"ה למשה שיאמר לישראל שיעשו לו משכן, אמר הקב"ה למשה: אמור להם לישראל, כביכול לא בשביל שאין לי היכן לדור אני אומר לכם שתעשו לי משכן, שעד שלא נברא העולם הרי מקדשי בנוי למעלה, שנאמר (ירמיה יז יב) "כסא כבוד מרום מראשון", ושם היכל כסאי בנוי שנאמר (חבקוק ב כ) וה' בהיכל קדשו, וכן ישעיה אמר (ו א): "ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא", ובשביל חיבתכם אני מניח בית המקדש העליון שהוא מתוקן עד שלא נברא העולם, וארד ואשכון בתוכם שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

והנה מכל הדברים הללו נוכל ללמוד מוסר במה שנוגע אלינו בין אדם לחברו, שיש לנו מצוה של "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט יח), והמצוה הזאת כוללת ב' דברים: דבר ראשון, לא לצער או לפגוע בשני, ובנוסף לכך להראות לו אהבה וחיבה, ולפעמים יש מצבים שנמצאים יחד הרבה חברים או אנשים בבית כנסת או בכל מקום ציבורי והמקום קטן ויש צפיפות, ויכול אחד לומר אין כאן מקום בשביל האחרים, וזה מראה על חסרון אהבה לזולת, שאם יש אהבה לא ירגישו שאין מקום ואם אין מקום סימן שאין אהבה.

דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב)

הצדקה שאדם נותן שתהיה נקיה מגזל

פרשת תרומה באה לאחר פרשת משפטים, זאת ללמדנו כי בטרם שבא אדם לעשות צדקה, צריך הוא לבדוק שלא יהא בממונו חשש גזל. שאם לא כן, דין צדקה זו כדן לולב הגזול אשר נפסל משום "מצוה הבאה בעבירה", וצדקה זו אינה מועלת לו.

ובזה מדויק מה שאמר הכתוב (ישעיה נו א): "שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא" - קודם לשמור "משפט", ורק אחר כך לעשות "צדקה". ואף כאן, בתחילה אמר להם פרשת משפטים ורק אחר כך תרומת המשכן, דווקא בסדר הזה. (בית הלוי על התורה)

ולמדנו מכאן, שראשית כל, על האדם להתנהג ביושר בצדק ובמשפט, חלילה לו לגזול, לרמות, להונות וכדו'. ורק אם נהג בדרך הנכונה והישרה, רק אז ראוי הוא להעניק תרומה מכספו ומרכושו, כי רק אז מתקבלת התרומה באהבה וברצון. ואם כן, כאשר קיימת את הנאמר בפרשת "משפטים", תוכל לקיים הציווי שבפרשת "תרומה" - "ויקחו לי תרומה".

כסף הקידושין של הקב"ה עם ישראל

במדרש רבה (פרשה לג ד) על הפסוק "ויקחו לי תרומה" אומר כן: ויקחו לי תרומה - הדא הוא דכתיב (דברי הימים א' כט יא) "לך ה' הגדולה והגבורה כי כל בשמים ובארץ", אלו דברי המדרש. וצריך להבין מה הקשר בין הפסוק הזה, לפסוק "ויקחו לי תרומה"?

ויש לבאר את הדברים בס"ד: הנה הדין הוא (קידושין ב.) שאשה נקנית לבעלה בשלוש דרכים, כסף שטר וביאה, וידוע (ראה בעל הטורים שמות יט ד) שאף הקב"ה "קידש" את ישראל בשלשת הדברים הללו: בכסף - כסף המשכן. בשטר - התורה הקדושה. בביאה - לעתיד לבא כדכתיב (ישעיה נד ה) "כי בועליך עושייך".

ולכאורה קשה, הלא בקידושי כסף החתן הוא הנותן את הכסף לכלה, ואם כן כיון שהקב"ה נקרא החתן, הרי הוא זה שצריך ליתן את הכסף, ומדוע הוא מבקש "ויקחו לי תרומה" - שבני ישראל יתנו לו את הכסף?

ויש לתרץ, על פי הגמרא בקידושין (ז): שאומרת, שאם החתן הוא 'אדם חשוב', גם אם האשה היא זו שנותנת את הכסף, מקודשת, באותה הנאה שהוא הסכים לקחת ממנה, שהנאה זו [שאדם חשוב הסכים לקבל ממנה מתנה] שווה כסף. ולפי זה יש לומר, שהקב"ה הוא כביכול כאדם חשוב, שיכול לקדש על ידי שהוא מקבל הכסף.

ואם כך, זו כוונת המדרש "ויקחו לי תרומה", דהיינו יתקדשו לי בכסף. ואם תשאל הרי הקב"ה הוא המקדש, והוא צריך ליתן את הכסף? לכן ממשיך המדרש: "הדא הוא דכתיב, לך ה' הגדולה והגבורה כי כל בשמים ובארץ", שהוא בגדולתו וגבורתו נקרא כביכול כאדם חשוב, ובאדם חשוב כשהוא מקבל את הכסף, האשה מקודשת. (מדרש יהונתן, אייבשיץ, מאמר ק"ח)

על ידי הצדקה זוכה לחזות בנועם ה'

מצות צדקה נשגבה היא מאוד, וכמו שכתוב (ישעיה ה טז) "והאל הקדוש נקדש בצדקה". א"כ אדם שנותן צדקה הוא מקדש שם שמים.

וכן המילה "כסף" במילוי האותיות [כ"ף סמ"ך פ"ה], עולה בגימטריא "כפרה", כי על ידי הצדקה מתכפרים עוונותיו. (החיד"א בנחל קדומים משפטים כ"ד, י"ב)

וכן גם המילה "תרומה" היא סופי תיבות: לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, כי על ידי מצות הצדקה, זוכה לחזות בנועם ה' ולראות השכינה, (ליקוטי מוהר"ן תנינא עא), וכמו שכתוב (תהילים יז טו): "אני בצדק אחזה פניך".

נותן הצדקה הוא המקבל

ולכאורה אינו מובן מהו הלשון "ויקחו לי תרומה, הרי הקב"ה מצווה לעם ישראל "לתת" את תרומתם למשכן ולא "לקחת", והיה צריך להיכתב "ויתנו לי תרומה"?

והתשובה היא, שידוע מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי בצדקה, הנותן, יותר משהוא נותן, הוא מקבל. צדקה אין אדם נותן לזולת אלא לעצמו, כמו שאמרו חז"ל (שבת קיט.) "עשר בשביל שתתעשר". ולפי זה מובן שלכן נכתב כאן לשון "ויקחו לי תרומה", כי בזה שתתנו צדקה, אתם תהיו בבחינת "ויקחו" לעצמכם.

ודורשי רשומות (בעל הטורים) כבר רמזו את זה בתיבת "ונתנו" האמורה בפרשת כי תשא (ל יב) שנקראת ישר והפוך, כי בנתינת צדקה הנותן מקבל בחזרה.

ככל שירבה בצדקה ירבה ממונו

וככל שאדם ירבה בצדקה כך יתרבה ממונו, וכמו שאמרו חז"ל בגמרא (גיטין ז א) אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמים יעשה מהן צדקה, וכל שכן כשהן מרובין. נמצאנו למדים שכאשר אדם במצוקה ואין לו מספיק כסף, אומרים לו לתת צדקה, משום שעל ידי מצות צדקה יתרבה ממונו, מלבד השכר המוכפל שיגיע לו בעולם הבא יותר משאר העם.

רמז מאותיות "ממוון" שהכסף חוזר

בעל ההפלאה (הפלאה כתובות סו:) מביא רמז נפלא לכך שבצדקה הנותן הוא המקבל, באומרו, כי האותיות "ממוון", כשתכתבם במילוי [מ-מ, מ-מ, ו-ו, נ-ו] תתקבל עוד הפעם המילה "ממוון". אך זאת בתנאי שהמילה "ממוון" נכתבת חסר ו', אבל במילה "ממוון" עם ו', אין למילוי האותיות מילה עם משמעות.

ונמצא שכאשר "מחסרים" מן הממוון עבור צרכי צדקה, מקבלים שוב פעם את הממוון, שפירושו: עוד כסף, אבל כאשר הממוון "מלא" ולא מחסרים ממנו כלום לצדקה, לא יוצא מזה כלום...

צדקה בא"ת ב"ש גם כן צדקה

והנה המילה "צדקה" בא"ת ב"ש, נכתבת גם כן "צדקה", והוא פלא. ורומז שגם העני עושה צדקה עם העשיר. (הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות חיקור דין ח"ג פרק כ', הובא במדבר קדמות ערך צדקה)

צדקה כמו גילוח שיער

אמרו בגמרא (כתובות סו:) "מלח ממוון - חסר", פירוש: הרוצה למלוח ממונו שיתקיים, יחסיר ממנו לצדקה. וחז"ל (מדרש זוטא שיר השירים פ"א א' ס"ט) המשילו את הצדקה לשערות של האדם, שככל שמרבים בגילוחן הן גדלות יותר מהר.

נתינת צדקה כמו זריעת שדה

ורבנו הבא"ח המשיל את הדבר לאדם שראה בפעם הראשונה בחייו איכר שהולך בשדה וזורק גרעיני חיטה על פני התלמים, אמר איזה טיפוש הוא, לוקח חטים טובות ראויות למאכל וזורק אותן כך, אבל האמת היא שכל גרעין וגרעין "שנזרק" הרי הוא יצמיח שבולת שלימה ויתן שפע גדול, וזה מה שכתוב (הושע י יב) "זרעו לכם לצדקה", כי הצדקה היא כמו הזריעה והנותן פרוטה מקבל הרבה כנגדה.

"תרומה" אותיות "תמורה"

רבנו יוסף חיים ע"ה (בס' עוד יוסף חי, כאן) מעיר: למה התורה אומרת ויקחו לי "תרומה" ולא ויקחו לי "נדבה". ומתרגן, שזאת מכיון ש"תרומה" זה אותיות "תמורה" - ובא לרמוז שמי שנותן תרומה מממונו, יקבל "תמורה", שלא יהיה לו מזה חיסרון אלא יצא לו רק רווח מזה.

וצריך לדעת, שגם לגבי כל המצוות, אם אדם הולך בדרך התורה, לא יהיה לו שום הפסד ולא יאונה לו כל רע, ואפילו אם יזיקו אותו, יכול לצמוח לו טוב דווקא מההיזק הזה.

רבנו יוסף חיים ע"ה (שם) מביא מעשה הממחיש כמה הדבר שהוא הכי רע לאדם מתהפך לדבר הכי טוב:

מעשה באדם שהיה מוכר יין לעיירה קטנה אחת, לימים בא אדם אחר והביא איתו הרבה חביות יין למכור שם, ונודע לו שיש כבר אדם אחר שמספק להם יין בקביעות, מה עשה הסוחר השני? הלך ושכר אנשים שיפיצו בכל העיירה שהיין של הסוחר הראשון החמיץ, עד שכל אנשי העיירה דיברו שהיין שלו החמיץ. וכיון שברית כרותה לשפתיים וכולם פתחו פיהם עליו, באמת כך נהיה שהיין שלו החמיץ, והסוחר השני שמח שמחה גדולה שהצליח במזימתו.

אבל הקב"ה עזר לסוחר הראשון שהיה הולך בדרכי התורה, והביא על תושבי אותה עיירה חולי בעור בשרם, ואמרו להם הרופאים שהתרופה שלהם היא לסוך את הפצעים בחומץ ענבים, ואז כולם היו צריכים חומץ, ולכן עלה המחיר של החומץ יותר מהשווי של היין, כך שהסוחר הראשון לא רק שלא הפסיד, אלא אדרבה הרוויח מזה. כך ממש אדם הנותן צדקה והולך בדרך התורה, הקב"ה הופך עליו את הדין לטובה וממתיק אותו, שבמקום 'נגע' עושה לו 'ענג' ובמקום 'צרה' 'צהר' ובמקום 'נגף' 'גפן'.

הקמצן מרויח פרוטה ומפסיד עשירות גדולה

והגאון הקדוש בעל ה"חפץ חיים" זיע"א (ס' מעשי למלך, פרשת ראה) אומר, שאדם המקמץ בצדקה חושב שהוא חוסך לעצמו אבל באמת מפסיד בכך ממון גם בעולם הזה, והסביר את הענין במשל:

איכר פשוט היה מעמיס את עגלתו בתבואה משדהו, והיה נוסע למכור את התבואה בעיר הגדולה. כאשר הגיע האיכר לעיר, נמצאו רבים שרצו לקנות את התבואה המשובחת, אולם האיכר פחד שמא ירמו אותו הקונים ויקחו ממנו שקי תבואה ללא תשלום, לכן אמר לקונים: מלאו לכם תבואה בשקיתכם, ועל כל שק מלא, תטילו מטבע נחושת לתוך כובעי, וכאשר תסיימו למלא, נספור כמה מטבעות יש בתוך הכובע, וכך נדע על כמה שקים עליכם לשלם לי. הסכימו הקונים והתחילו למלא מהעגלה, וכנגד כל שק מלא, הטילו מטבע לתוך כובעו של האיכר. ראה האיכר מטבעות נחושת בתוך כובעו, לא עמד בנסיון, ובלי שאיש שם לב, הכניס לכיסו כגניבה כמה מטבעות...

אומר ה"חפץ חיים" זיע"א: כמה שוטה הוא איכר זה, אמנם גונב הוא כמה פרוטות, אולם כאשר יספרו את המטבעות, ימצאו בכובע פחות מטבעות מאשר שקים, והקונים הרי משלמים לפי המטבעות שבכובע. נמצא שעל כל מטבע נחושת שגנב איכר שוטה זה, מפסיד הוא תשלום בעבור שק תבואה שלם.

זה גם הנמשל - סיים ה"חפץ חיים" - אדם הקופץ את ידו ואינו נותן צדקה, אמנם נכון, חוסך הוא פרוטות נחושת, אולם מפסיד הוא שכר מצווה עצום ורב, וכן עשירות שצריכה להגיע אליו...

כסף הוא כמו דם

הגאון בעל השבט מוסר זצ"ל מביא בספרו מעיל צדקה (אות א' תקכ"ח) שמהטעם הזה הכסף נקרא בלשון חז"ל "דמים", כי כשם שהקזת דם רפואה היא לגוף, כך נתינת כסף לצדקה רפואה היא לנפש!

"הנדיבים צריכים לעשות קבלת פנים"

מסופר על מו"ר ראש הישיבה ר' עזרא עטיה זצ"ל, שהזמין אותו ראש ועד הישיבות דאז הרב טננבוים ע"ה למסיבה בג'ויינט [ארגון עזרא וסיוע], והם עשו מסיבה גדולה לתורמים במלון הנשיא, היו שם גאוני עולם הרב אברמסקי, הרב פינקל, הרב סורצקין, וגם מו"ר ראש הישיבה. כשהזמינו את הרב לדבר, היה קשה לו הדבר, והתחיל לבכות, ופרץ בבכי קול נהי תמרורים.

כולם נבהלו, מה קרה? אולי פגענו ברב? ענה הרב: לא, כלל לא, אלא שנוכחתי לדעת שאנחנו נמצאים עדיין בגלות! השיבו הנוכחים: פשיטא שאנחנו בגלות אבל למה כבודו בוכה דוקא עתה? ענה הרב: אילו היה המשיח בא האם היינו עושים קבלת פנים כזו לנדיבים? כלומר אף על פי שחייבים לכבד את הנדיבים, אבל אם היה כבר בא המשיח, היו מבינים הנדיבים שהם אלו שצריכים לעשות קבלת פנים עשרת מונים לתלמידי חכמים!

מצות הצדקה ניכרת בפנים

האר"י הקדוש אומר (פרי עץ חיים שער השבת פרק ד'), שמצוה צדקה היא הניכרת ביותר על הפנים. וזה לשון מהרח"ו: מורי זלה"ה [האר"י"ל] היה אומר, כי כל המצות שאדם עושה, נרשמות במצחו, וכל מצוה ומצוה נרשמת באות אחרת המיוחדת לאותו מצוה, ואם עושה מצוה אחת, מאיר האות של אותה מצוה, ואם אחר כך עשה מצוה אחרת, אז הארת אות מצוה הראשונה מסתלקת ונבלעת בפנים במצחו. וכל זה בשאר מצוות, אבל אם עשה מצוה של צדקה, אינה נבלעת בפנים כמו בשאר האורות של שאר אותיות, אלא מאיר כל השבוע במצחו בסוד וצדקתו עומדת לעד ולא נבלעת תיכף. עד כאן דבריו.

ואולי הטעם הוא, משום ש"פנים" הם מלשון "פונה לחוץ", שדרך העולם לגלות את הפנים, כך גם מצות צדקה היא מצוה חיצונית בקום ועשה בנתינת צדקה לעני, ולא כמצות אהבת ה' וכדומה, שהיא מצוה פנימית, ולכן הרגיל במצות צדקה ישנה הארה מיוחדת על פניו. (לבוש יוסף)

צדקה היא "שפע ברכה והצלחה"

בספר ומתוק האור מובאת גימטריא יפה בענין זה: המילים "ויקחו לי תרומה" עולות בגימטריא 821 וגם המילים "שפע ברכה והצלחה" בגימטריא 821, כלומר הנותן בעין יפה תרומות וצדקות, זוכה לשפע ברכה והצלחה. ושמעתי מהר"ה כה"ר אברהם אוולנדר הכהן רמז מהפסוק בתהילים (ל יב): "פתחת שקי ותאזרני שמחה", שיש לומר על דרך הדרש: שאדם שיפתח את כיסו וארנקו לפרנס אחרים משלו, על ידי זה יזכה לסיפא דקרא להיות מלא שמחה.

ובאמת הנותן צדקה מלבד שאינו מפסיד ממה שנתן כמו שהזכרנו, הוא גם זוכה בעבור זה לישועות גדולות, ואומר רשב"י בזהר הקדוש פרשת תרומה כי כשאדם נותן צדקה לעני הוא מחיה את עצמו וזוכה לטובות גדולות בעולם הזה מאת הבורא יתברך. וכן כתוב (משלי י ב): "וצדקה תציל ממות", וכמו שנביא כמה סיפורים מחז"ל.

בתו של רבי עקיבא ניצלה בזכות הצדקה

הגמרא (שבת קנו:): מספרת, שהחוזים בכוכבים לרבי עקיבא, על בתו, שבליל חופתה יכיש אותה נחש ותמות. ובליל חופתה לפני שהלכה לישון הכניסה את המחט שהיתה בשערותיה בתוך חור שבכותל הבית, ובדיוק הכניסה את המחט בתוך עין של נחש שהיה שם, ומת הנחש.

בבוקר מיהר רבי עקיבא לביתה וראה שהיא בריאה ושלימה, ונמצא נחש מת בפתח החור. שאל אותה רבי עקיבא: איזה מעשה טוב עשית? ענתה לו: בלילה דפק עני על הדלת, ונתתי לו את המנה שלי שישעך. שמח רבי עקיבא שמחה גדולה, והלך ודרש: "וצדקה תציל ממות (משלי י ב) אפילו ממיתה משונה", רחמנא ליצלן.

עשרים ושתים שנות חיים בזכות הצדקה

מסופר בגמרא (בבא בתרא יא.) על בנימין הצדיק שפנתה אליו אשה אלמנה וביקשה ממנו צדקה. אמר לה, אין מעות בקופה של צדקה. אמרה לו, יש לי שבעה ילדים אם אין אתה נותן לי אוכל כולנו מתים ברעב. כשראה בנימין הצדיק את המצב הנורא נתן לה צדקה ממעותיו שלו.

לימים חלה בנימין הצדיק ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה הרי "המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא" (סנהדרין לז.), והאדם הזה הציל שמונה נפשות, מיד הוסיפו לו עוד עשרים ושתים שנה.

והסיבה שהוסיפו לו דוקא עשרים ושתים שנה, יתבאר על פי מה שמבואר בתלמוד (סוטה כ): שכל זכות שאדם עושה עומדת לו למשך שלשה חודשים, דהיינו במשך השלשה חודשים הבאים יהיה מוגן מכל מיני פורענויות. ואומרת הגמרא (בבא בתרא ט): כי הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו מתברך באחת עשרה ברכות.

ועל פי זה מובן, כי כשבנימין נתן לאותה אלמנה כסף כנראה גם פייס אותה, נמצא שבשכר כל פיוס זכה בנימין לאחת עשרה ברכות, וכל ברכה מתוך האחת עשרה, שכרה למשך שלושה חודשים, כנזכר לעיל, ונמצא הפיוס הועיל לו לשלושים ושלושה חודשים, וכיון שהפיוס הועיל גם לשבעת בניה, לכן נכפיל שלושים ושלושה חודשים פי שמונה, כנגד האשה ושבעת ילדיה, נמצא מאתיים ששים וארבע חודשים דהיינו עשרים ושתים שנה בדיוק! (הגר"א בספר קול אליהו פרשת ראה)

מונבו המלך בזבו אוצרות אביו

להשקיע כספים בצדקה זו ההשקעה הכי טובה והכי מוצלחת, וכמו שמסופר בגמרא (בבא בתרא יא.) על מונבו המלך שבזבו אוצרות אביו בשני הבצורות, וחילקם לעניים. אמרו לו: אבותיך גזזו והוסיפו על אבותם, ואתה מבזבזם? אמר להם: אבותי גזזו למטה, ואני למעלה, אבותי גזזו במקום שהיד שולטת בו, ואני במקום שאין היד שולטת בו, אבותי גזזו אוצרות ממון, ואני אוצרות נפשות, אבותי גזזו לאחרים, ואני לעצמי, אבותי גזזו לעולם הזה, ואני לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח ח): "והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך".

אשריהם הצדיקים שיודעים מהי ההשקעה האמיתית, להשקיע את הכסף אך ורק למצוות, ולא להבלי עולם הזה שכולו חולף כצל עובר. (לבוש יוסף)

צדקה שאיננה לשם מצוה

וחז"ל מספרים (ראה מסכת כלה פרק א' הל' כ"א), שרבי טרפון נפגש עם רבי עקיבא, ושאל רבי טרפון את רבי עקיבא אם הוא מכיר איזו הזדמנות עסקית לשלש את כספו, אמר לו רבי עקיבא אני מכיר הזדמנות כזו שיכולה להניב פרדסים שלמים, אבל זה יקח כמה שנים, שמח רבי טרפון ונתן לו מעות והלך.

עברו כמה שנים, ורבי טרפון חוזר לרבי עקיבא לראות מה נעשה עם כספו, אמר לו רבי עקיבא בא ואראה לך מה עשה כספך, לקחו והראה לו את מפעל חייו, עשרים וארבע אלף תלמידים תלמידי חכמים, אשר מבוקר ועד ערב שוקדים באהלה של תורה, ולומדים לימודי הפרד"ס פשט רמז דרש וסוד.

הקפיד עליו רבי טרפון ואמר: זה מה שיצא מממוני? היכן כל הפרדסים שהבטחת לי? אמר לו רבי עקיבא: ביום פטירתו של האדם אין מלוים אותו לא פרדסים, לא שדות לא כסף ולא זהב, אלא תורה ומצוות ומעשים טובים, כמו שנאמר (תהלים קיב ט): "פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד", עמד רבי טרפון ונישק לרבי עקיבא בראשו.

ולכאורה יש לשאול על הסיפור הזה, איך תנא קדוש כמו רבי טרפון היודע את ערכם של תלמידי חכמים ותומכיהם, יקפיד על דבר כזה? ועוד, מה חידש לו רבי עקיבא בפסוק זה שלא ידע רבי טרפון לפני כן?

ונראה ביאור הדברים כך, הנה כשאדם נותן צדקה יש לו לכיין לשם מצוה, כמו שנפסק בשו"ע (או"ח ס ד) שמצוות צריכות כוונה, וכן עליו לדעת לאן הצדקה הולכת, האם היא מנוצלת למטרות טובות, וכן יש כללים בקדימת הצדקה, כגון שעניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת וכו'.

ומעתה יש לומר, שרבי טרפון חשש שהמעות שנתן לרבי עקיבא הלכו לאיבוד, משום שקיום מצוה אין בהם, מאחר וכוונתו היתה לשם מסחר ולא לצדקה, ורווח גשמי גם לא הניבו. אמר לו רבי עקיבא: מצוות צדקה שונה משאר מצוות, שגם הנותן שלא לשם מצוה עלתה בידו מצוה, כמו שנאמר "פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד" והיינו שאף שממונו "פזר" ולא ידע שהגיע לידי אביונים, וכגון שאבד ממנו מעות ועני מצאו, עלתה בידו צדקה: "וצדקתו עומדת לעד". שמע זאת רבי טרפון ונישק את רבי עקיבא בראשו ואמר לו אשריך רבי עקיבא חברי ותלמידי. (טעמו וראו בשם מרן הגר"ע יוסף זצ"ל)

"לא ראיתי צדיק נעזב"

וכמו בענין הצדקה, כן בענין התורה הקדושה, יש שחושבים כי מי שלומד תורה, בגלל זה נעשה עני, שהרי אין לו מקצוע ועבודה ומהיכן יתפרנס?

אמנם מי שיתבונן יראה, כמה מדענים חשובים מסתובבים מובטלים, ומאידך גיסא, האם פעם ראינו אחד הרבנים מסתובב מובטל? האם ראינו תלמיד חכם רעב ללחם? הרי כתוב (תהילים לו כה): "לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם".

"איני מלמד בני אלא תורה"

ומובא במדרש (תנחומא תרומה סי' ב): מעשה בסוחרים שהפליגו בספינה והיה איתם תלמיד חכם, שאלו אותו היכן הסחורה שלך? אמר להם סחורתי משובחת מסחורתכם, חיפשו בספינה ובמטען ולא מצאו כלום, צחקו עליו ולעגו לו.

בדרך התנפלו עליהם שודדי ים ובזזו את כל רכושם, ואנשי האניה הגיעו ליבשה חסרי כל. ואילו אותו תלמיד חכם נכנס לבית המדרש ללמוד והיה שמח, ראו אותו אנשי המקום, ומיד כשראו את גדולתו בתורה מינו אותו לראש ישיבה, והיו מלווים אותו לביתו בכבוד גדול, ונתנו לו כסף רב ופרנסו אותו.

היו שם אותם סוחרים, אמר הרב לאנשי הקהילה: תעשו טובה וחסד עם אלו הסוחרים שהיו עמי בספינה ותנו להם מזון ובית. אמרו הסוחרים צדק החכם, וכמו שכתוב (משלי ג יד) "כי טוב סחרה מסחר כסף". והוא מה שאמר רבי מאיר (משנה קידושין פב.) "מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה".

דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב)
ברש"י: "לי - לשמי"

כוונת צירוף הוי"ה בנתינת צדקה

וכתב רבנו האר"י (ספר הלקוטים ישעיה לב) כי בנתינת צדקה יכוין הנותן:

הפרוטה - אות י'

חמש אצבעות שביד הנותן - אות ה'

והזרוע - אות ו'

וחמש אצבעות שביד העני המקבל - אות ה'

ולפי זה הסביר האר"י ל את הפסוק בישעיה (לב יז): "והיה מעשה הצדקה שלום" "והיה" אותיות הוי"ה ברוך הוא, שעל ידי מעשה הצדקה מיחדים את שם הוי"ה ברוך הוא.

ולכן אומר רש"י "ויקחו לי - לשמי", כאשר תתן תרומה, שזה יהיה "לשמי", דהיינו לצירוף שמי, שתכוין לשם הוי"ה ברוך הוא. (נחל קדומים. מעם לועז)

ובזה יובן הפסוק במשלי (כב ב) "עשיר ורש נפגשו, עושה כולם ה'", שעל ידי שנפגשים העשיר והעני, נעשה שם הוי"ה ברוך הוא שלם. (החיד"א נחל קדומים, ובדברים אחדים דרוש ד', ובחומת אנך משלי כב ב, ובמורה באצבע א יב)

וכתב הבן איש חי (שנה ראשונה ויגש אות י"ג) שלחקל על האדם לכוון כוונה זו, יזכור שצורת נתינתו הוא כאותיות תיבת "והיה", מתחיל מעצמו, זרועו - ו'. ואחר כך יורד לחמש אצבעותיו - ה', ויורד לפרוטה - י', ומגיע לחמש אצבעות העני - ה', וזה ממש כסדר אותיות תיבת "והיה" מעשה הצדקה שלום.

דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב)

להתייחס לתורה כמו אל מקח

במדרש (רבה פרשה לג סי' א): " [ויקחו לשון מקח-] הדא הוא דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו, אל תעזבו את המקח שנתתי לכם".

ביאר הרה"ק מקאצק זי"ע (עמוד האמת) את דברי המדרש, שבא ללמדנו דעת להתחזק בעזו ותעצמות בעבודת ובקיום התורה ה' שהיא ה"מקח" שלנו, ולא יפול לבו בראותו שלפעמים נודמן לפניו מכשול, רק יקוה אל ה'.

ומפרש שזה כוונת המדרש "אל תעזבו את המקח", כי כמו במשא ומתן אם יראה אדם שאינו מצליח במסחרו האם יתעצל ויפסיק עבודתו? הלא בוודאי יתחזק ויוסיף אונים, ויקוה אל ה', וכלומר שבעל העסק אינו מרים ידיו לסגור את כל העסק אם היה לו הפסד וכיו"ב, אדרבה הוא ישקיע את כל אונו ומרצו להעלות את העסק על דרך המלך, כן הוא הדבר במקח התורה והמצוות, לעולם לא יזניח את עצמו מחמת 'הפסד' שהפסיד, רק יוסיף אונים ועצמה ירבה, ועם הזמן ישוב ה'עסק' לעלות ולפרוח כראוי וכיאות.

הקשיים מביאים את האדם לישועה

אברך אחד תינה את מר נפשו אצל הרב הקדוש רבי שלום מקאמינקא זי"ע שצרות ומצוקות רודפים אחריו וחיייו מרים עליו. ענהו הרב: "הכל לטובה מאת הבורא הטוב ומטיב לכל". אבל האברך התעקש: "איך אפשר להתכחש למציאות הדברים כי רע ומר חלקי", אמר לו הרב: "ה'מבינים' ישבחו את משקה היי"ש ושאר 'משקאות החריפים', וישתו ממנו לרוב. לעומתם, אדם מן השורה שיטעם מהמשקה יזדעק מיד ויחמיץ פניו לנוכח מרירותו כי רבה, ומהי תשובת ה'מבין'? אכן, כך הוא טבעו של המשקה, אבל 'מרירות' זו תביאנו בתוך זמן קצר לידי 'ששון ושמחה', וממילא מתחילת שתייתו כבר מרגיש בו מתיקות שאין כמוהו, אף אתה כיוצא בו, הנך מתאונן על המרירות שבחייך, אין זה כי אם אחר שאינך 'מבין' עד כמה מתוקים המה דרכי ה', ואם תבין זאת, הרי מיד בעת 'שתיית המרורים' תגיל ותשמח כל ימי חייך.

מעשה נורא שהכל לטובה

מעשה ביועצו של המלך שהיה מקבל את כל הבא עליו באהבה ושמחה, והיה אומר בכל עת לפני המלך "בל יחרה אפך על דבר פלוני כי הכל לטובה". המלך לא אבה לקבל את דבריו, והיו מתווכחים ביניהם כשהמלך טוען שגם דברים רעים מתרחשים בעולם, ולעומתו עונה היועץ כי בכל דבר הנראה כרע, טמונה טובה גדולה.

פעם יצא המלך עם היועץ לצוד ציד, ושם נפל דבר, כי אחד החיצים שירה המלך בחיות היער נפל בטעות על רגליו ונפצעה רגלו קשות. ויהי כראות היועץ את רגלו של המלך שותתת דם אמר תיכף כדרכו "אדוני המלך בל יחרה אפך כי הכל לטובה ואין רע יורד מן השמים", ויקצוף המלך מאוד וחמתו בערה בו, באמרו הנה אנוכי מתייסר בפצע קשה כל כך כיצד מעיז יועצי לומר כי טובה יש בדבר... אין זה אלא שהוא שמח לאיד, ומתוך כעסו גזר עליו לכרות בור ולהיכנס שם חיים שאולה בעודדו אומר לו: "הבה נראה אותך אומר גם על זה הכל לטובה", ויען היועץ: "אכן, אף בזה - הכל לטובה" ויעש כדבר המלך, ויכרה הבור ונכנס לתוכו.

המלך המשיך ללכת לבדו בעובי היערות ולפתע פגעו בו כת 'לודאים' (אומה שפלה ההורגים אנשים ואוכלים את בשרם, עיין גיטין מ:ז) וקשרו את ידיו ורגליו מתוך מחשבה להורגו נפש ולאכול את בשרו, אלא שכאשר קרבו להורגו הבחין אחד מהם בפצע הגדול שיש ברגלו, הודיע זאת לחבריו והוחלט שלא להרגו מחשש שמא יחלו כשיאכלו את בשרו המזוהם במכה גדולה כל כך... וישלחוהו לחפשי.

מיד חזר המלך למקום הבור אשר כרה היועץ ואמר לו "עתה ראיתי כי כנים דבריך, שהרי רק בזכות אותה הפציעה שברגלי מנעו עצמם מלהרגני נפש...". והיועץ השיב: "גם תראה שגזרתך עלי להיכנס לבור בעודי בחיים הצילה את חיי, שהרי אם הייתי ממשיך בדרכי הייתי טרף לשיניהם של אוכלי אדם אלו, שהרי רגלי לא לקתה, וללא כל ספק היו הורגים אותי". מאז האמין המלך שהכל לטובה ואין דבר רע יורד מן השמים. (באר הפרשה להגה"צ אלימלך בידרמן שליט"א)

משל הרכב והטנק

מזבא בגליון באר הפרשה, בחור יתום שסבל מרורות בחייו מקשיים בסולם העליה, ולכל מקום שפנה נתקל בקשיים רבים ומכשולות לאין ספור, נכנס אל הרב הקדוש ה"פני מנחם" מגור זי"ע, ובכה לפניו על כל הקשיים המוצאים אותו בכל עת ובכל שעה, זאת בנוסף להיותו יתום ובודד בעולמו, והתבטא לאמר שמן השמים מעמידים לו מכשולות באופני חייו ואינו יכול לנסוע בהם כרגיל ובמנוחה.

נענה הרבי ואמר, הנה שני כלי רכב ישנם בעולם, יש רכב רגיל שבו נוסעים בני האדם ממקום למקום, ויש את ה"טנק" שהוא כלי רכב לעתות מלחמה. והנה בעוד שהרכב הפשוט נוסע במהירות גדולה מבלי כל קושי, הרי שהטנק נוסע לאיטו ואינו יכול למהר בדרכו כל כך, סיבת הדבר נעוצה בשרשראות הברזל הכבדים החגורים על אופני הטנק,

הם אלה המונעים מעמו את הנסיעה המהירה מחמת כובדם. אך מאידך גיסא במקום הרים וטרשים אי אפשר לרכב הרגיל לזוז ממקומו כלל, ואילו הטנק לא די בכך שהוא יכול לנסוע בכל מקום שהוא, אלא יש בכוחו אף לשבר סלעים ובתים ולנסוע כאוות נפשו כשבדרכו רומס הוא את כל הבא בדרכו, ואף כוח גדול זה אין לו אלא עבור השרשראות הכבדות השוברות ורומסות את הכל.

אף אתה כן, סיים הפני מנחם, כי אלו הקשיים הנערמים בדרכך ואינם נותנים לך להמשיך בקלילות ובמהירות, דייקא הם אלה המביאים לך כוח רב בידך לשבור ולנתץ את כל כוחות הרע ולהתעלות בקרבת אלוקים באופן שאין לשער. כי דייקא מתוך הקושי יכול האדם לצמוח ולגדול בעדי עדיים, ולפום צערא אגרא.

מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי (כה, ב)

עיקר מצות צדקה - בנדיבות לב

העיקר הוא ליתן צדקה מתוך אהבה ונדיבות לב כמו שכתוב כאן "מאת כל איש אשר ידבנו לבו", כי יש הפרש גדול בין הנותן צדקה מתוך אהבה ושמחה לנותן מתוך עצבות. ואמר שלמה המלך בשיר השירים (ג ט): "אפריון עשה לו המלך שלמה וכו' עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן", ואחרי כל הפאר וההדר, העיקר הוא המשך הכתוב שם (ג י): "תוכו רצוף אהבה", זו המעלה המיוחדת שבה. (לבוש יוסף)

"איש" זה מי שגובר על יצרו

הזוהר הקדוש (שמות דף קכ"ח עמ' א' בסוף העמוד) מעיר, לכאורה תיבת "איש" מיותרת, והיה צריך לכתוב "מאת כל אשר ידבנו לבו"? ומפרש הזוהר הקדוש: מי הוא "איש", זהו המתגבר על יצרו, מי שיצרו מתגבר עליו הוא לא איש, וכדי לתת צדקה, צריך האדם להתגבר על יצרו שמטעה אותו ומראה לו "הרבה טעמים" למה הוא לא צריך לתת וכו', ולכן צריך בשביל זה להיות איש.

מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי (כה, ב)

ידבנו ליבו - לב אחד

רש"י אומר ידבנו לבו - הוא לשון רצון טוב. ויש לבאר כוונתו, שהיה קשה לו למה כתוב "לבו" ולא "לבבו"? והנה אצל אברהם אבינו כתוב "כי מצאת לבבו נאמן לפניך", ואמרו על זה חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה דף סז): שכתוב "לבבו" ולא "ליבו" משום ש"לבבו" פירושו בשני לבבות, ו"ליבו" פירוש לב אחד, ואצל אברהם גם יצר הרע נעשה טוב ונמצא שהיה נאמן בשני הלבבות, [אבל אצל המלאכים כתוב "וסעדו לבכם" ולא לבבכם, כי יש להם רק יצר טוב ואין להם יצר הרע ויש להם כביכול רק "לב אחד"].

ומה שכתוב כאן "לבו", ולא "לבבו", דהיינו שיקחו התרומה ממי שנותן לשם שמים בלא יצר הרע וגאוה, וזה מה שאומר רש"י "רצון טוב". (דברי מהרי"א, אסאד, פרשת דברים)

נדבה מהלב מקשרת לבורא עולם

רצה הקב"ה לקשר את בני ישראל אליו, ושהיה כלי קיבול לשכינה, ולכן ביקש מכולם תרומה הבאה מהלב, כמו שכתוב: "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו", ובכך יתקשרו אליו, שכן כאשר אדם מעניק דבר מה לזולתו הוא מתקשר ומתחבר אליו, וכמו שאנו רואים שהמתנדב לבניית בית הכנסת וכדומה, מתקשר למקום ומרגיש כמו בביתו הפרטי, ומשתדל לתת את נשמתו למקום ולדאוג שיצליח, כך רצה בורא העולם שניתן את לבנו ואת אהבתנו אליו.

כמה מדרגות בנדיבות הלב

אלא שלכאורה יש להקשות, הרי כל הכסף והזהב של הקב"ה וכמו שכתוב (חגי ב ח) "לי הכסף ולי הזהב", ואם כן מה שייך שיתנו לו תרומה, הרי זה כבר שלו?

ויש לומר, שלא את הצורה של הכסף הם יתנו לקב"ה, אלא את האהבה שיש בנתינה, שנותנים בלב שמח ובזריזות, את זה נחשב שנותנים לקב"ה, וזה מה שכתוב כאן "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". (טעמו וראו.

(אמרי חן)

ואומר הבן איש חי (אדרת אליהו תרומה) בשם רבי יעקב קראנץ "המגיד מדובנא" (בספרו קול יעקב חלק "קול ישורר" על שיר השירים על הפסוק אפריון עשה וכו' ד"ה ומעתה נבין) שבין תורמי המשכן היה כמה וכמה מדרגות בנדיבות, יש כאלו שהביאו בשמחה ובזריזות מכל הלב ולשם שמיים, ויש כאלו יותר בעצלתיים ובפחות התלהבות.

ועל פי זה מפרש המגיד מדובנא את הפסוק (להלן פרק כ"ו פס' ל"ג): "והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים", שלכאורה יש להעיר, למה היה צריך להבדיל בין הקודש לקודש הקדשים? וכי הקב"ה לא יכול לעשות את הכל קודש קדשים?

אלא, אומר המגיד מדובנא, באמת אם היו נותנים כולם בלב אחד ובשמחה אחת, כולו היה קודש קדשים, אבל כיון שיש כמה דרגות ומדרגות בנתינה, לכן "והבדילה הפרוכת", שמהכסף שנתרם בצורה מושלמת עשו את קודש הקדשים, אבל מהתרומות שהיו פחות בהתלהבות ולשם שמיים בנו את הקודש, וכן הלאה עד לחצר המשכן. ולכן היה צריך הבדל בין הקודש לקודש הקדשים, כי אין כל הנתינות שוות.

ועל פי זה מסביר הבן איש חי (שם) שזה מה שכתוב בהתחלה "ויקחו לי תרומה", ואחר כך "תקחו את תרומתי", בהתחלה לשון "תרומה" ואחר כך "תרומתי", כי "מאת כל איש אשר ידבנו ליבו" שזה יהיה בנדיבות לב מושלמת, אז יהיה ל"תרומתי" דהיינו לא סתם תרומה אלא תרומה מיוחדת דהיינו לקודש הקדשים.

ובזה ידועים ומפורסמים דברי הגאון רבי חיים מוואלוז'ין שלבצלאל היתה חכמה מיוחדת "לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת" (להלן לא ד), דהיינו, שהיה רואה את הזהב שנתנו, וברוח הקודש ידע מחשבות האם זה ניתן באהבה בשמחה בזריזות ומכל הלב, ונתן אותו לקודש הקדשים, וכשראה זהב אחר שלא ניתן כל כך בשלמות נתנו במקום הראוי וכן הלאה.

ומובא בספרים (קהלת יצחק. דור דעה) מעשה שהיה עם רבי חיים ראש ישיבת של ואלוז'ין, שהיה שולח שליח שיסע מידי שנה לחוץ לעיר כדי להתרים את הנדיבים בשביל הישיבה, והנה השליח הזה כבר נעשה זקן והיה לו קשה לנסוע מחוץ לעיר, אמר השליח לרבי חיים: "אם תתן לי עגלה עם סוסים משובחים אז אוכל לנסוע", הסכים הרב לדבר.

באותה שנה כשהשליח הגיע אצל גביר אחד שהיה רגיל לתרום לו כל שנה סכום הגון, נתן לו הגביר רק סכום קטן. והנה כשהשליח חזר, התפלא הרב לשמוע שהגביר הזה לא תרם לו השנה סכום הגון כהרגלו, ושולח לשאול אותו על כך, השיב הגביר, "כל שנה כשהוא בא אלי הייתי נותן סכום הגון בשביל הישיבה, אבל השנה שאני רואה שהישיבה שכרה עגלה וסוסים אני לא נותן את כספי בשביל עגלה וסוסים!"

אמר לו הרב: "אשאל אותך שאלה, הרי בנדבת המשכן היה הרבה זהב ועשו מזה הרבה דברים, ומי זכה שיעשו מהזהב שלו את הארון, ומשל מי עשו את ההיכל מבחוזי?", "אלא", המשיך הרב, "זו היתה חכמת לבו של בצלאל שידע מי נתן את הנדבה בלב שלם, הזהב שלו הלך בשביל הארון, ומי שנתן פחות בלב שלם היה לזה מעלה פחות ועשו מזה את שאר הדברים, וכך גם אצלך אם תתן בנדבת הלב מתוך כוונה שלימה לשם שמים אז הכסף שלך ילך לדברים חשובים יותר, ומי שנותן שלא לשם שמים הכסף שלו ילך בשביל הסוס והעגלה..."

ובאמת בנדבת המשכן מצינו שהקב"ה רצה לזכות את כולם שיתנו נדבה בלב שלם, וכמו שמקשה רבנו יוסף חיים ע"ה (שם באדרת אליהו) מדוע ציוה הקב"ה שהמשכן יהיה עשוי מחמשה עשר מינים, שחלק מהם הם מינים פשוטים כמו נחושת ותכלת וארגמן ותולעת שני ויריעות עיזים, ולכאורה היה ראוי שמשכן ה' יהיה כולו רק מכסף וזהב שהם המינים הכי חשובים והכי מובחרים ויקרים?

ומתריץ רבינו יוסף חיים ע"ה כיון שגלוי לפניו שמתוך עם רב כזה אי אפשר שכולם ירצו לתת כסף וזהב מתוך כוונה ורצון שלמים, לכן ציוה הקב"ה להביא גם מינים פחותים, כדי שמי שקשה בעיניו להביא כסף וזהב בלב שלם, יביא מהמינים האלה והעיקר שיזכו כולם להביא בכוונה שלימה.

מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לִבּוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוֹמָתִי (כה, ב)

כל אחד תורם מחלקו

יש להעיר למה כפל הפסוק בסוף ואמר "תקחו את תרומתי", הרי בהתחלת הפסוק כבר נאמר "ויקחו לי תרומה"?

ויבואר על פי מה שאמרו רבותינו (מנחות כט): שהעולם הזה נברא באות ה', והעולם הבא באות י', כמו שכתוב (ישעיה כו ד) "כי ביה ה' צור עולמים" שיצר ב' עולמות באותיות יו"ד וה"א.

והנה בעם ישראל ישנם ב' סוגי אנשים, יש צדיקים שכל חייהם רק עניני העולם הבא שהם בבחינת אות י'. ויש אנשים פשוטים שעסקם בעניני העולם הזה והם בבחינת אות ה'.

וזה מה שכתוב כאן "ויקחו לי תרומה" - "תרומה" אותיות תרום ה', מאות ה', וזה אמור על המון העם שעיקר עסקם בעולם הזה, שיתרמו גם כן. והמשך הפסוק "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" אמור על הצדיקים, שעיקר דאגתם הוא העולם הבא, שהוא אות יו"ד, עליהם הכתוב אומר: "תקחו את תרומת-י" - "תרומתי" אותיות תרומת י'. ונפלא. (אוהב ישראל מאפטה)

תקחו את תרומתי (כה, ב)

הנדיבים מעדיפים בנינים מאשר משכורות

רש"י מפרש: "אמרו רבותינו שלש תרומות אמורות כאן, אחת [כנגד] תרומת בקע לגולגולת שנעשו מהם האדנים, ואחת [כנגד] תרומת המזבח בקע לגולגלת לקנות מהן קרבנות צבור, ואחת [כנגד] תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד".

צריך להבין למה בתרומת המשכן, התורה לא חייבה סכום מסוים אלא כל אחד כפי נדבת ליבו - העשיר מרבה והדל ממעיט, ואילו כאשר היו צריכים לתרום לקניית הקרבנות כל אחד חויב בסכום קצוב - מחצית השקל, העשיר לא ירבה והדל לא ימעט?

הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל משיב על קושיא זו בספרו "אוזנים לתורה" תוך כדי שהוא מספר על מעשה שאירע עימו:

פעם אחת כשגברה המצוקה בישיבות ליטא הפולנית, ביקרתי עם משלחת גדולי הזמן בורשא להצלת הישיבות. במסיבה שערכנו, אחרי הדרשה שלי אודות המצב הנורא של בני הישיבות, שאלני אחד מעורכי העיתונים, למה מצליח המהר"ם שפירא [זצ"ל] בבנין ישיבה כה מפוארת ואוסף כסף רב, הלא טוב היה להאכיל את בני הישיבות הקיימות בכסף הזה, מכיון שהם סובלים חרפת רעב?

מכיון ששאלה זו היתה סכנה לביטול המגבית, ענית לו, ושאלתי למה ציוה ה' לקחת לתרומת המשכן רק מכל איש אשר ידבנו לבו, בשעה שלקרבנות ציבור כולם חויבו לתת מחצית השקל אפילו עניים, ומדוע לא סמכה התורה על נדיבות לבם בקרבנות ציבור שיתנו כמה שצריך, כמו שסמכה עליהם בתרומת המשכן.

אלא שירדה תורה לסוף דעתם של נדיבי העם, שהם ממהרים לתת לבנינים וממאנים לתת על תכלית הבנינים - הקרבנות עצמם, ולכן לגבי הקרבנות אם לא היו מחויבים, לא כולם היו נותנים.

אבל האמת היא, שאם ישאלו אותנו מה יותר יקר וחביב בעיני המקום, הבנין שבו מקריבים לפניו את הקרבנות, או הקרבנות עצמם? הלא בודאי נענה שהתכלית יותר חשובה מהאמצעים, ואם כן הקרבנות יותר חשובים, כן הדבר בישיבות, תכליתם היא לימוד תורה, והבנינים הם רק אמצעים ומקום לימוד, ואף על פי כן מרבים העם לתרום עבור בנינים דלתות וחדרים וכו', וממעטים לתת טרף לבית ה' להאכיל ולהשקות את התלמידי חכמים לומדי התורה...

ובטוח אני - המשיך רבי זלמן - כי כאשר יגמר בנין ישיבת חכמי לובלין, יתקשה הגאון מלובלין בכיסוי ההוצאות השוטפות של הישיבה כמו כל ראשי הישיבה, [וכן היה באמת] וכן היה גם בתרומת המשכן, מרבים העם להביא עבור "הבניין" - המשכן.

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כה ב)

שלוש מידות בתרומה רמוזות בפסוק

חכמינו אומרים במשנה (תרומות ד ג) שיש שלוש מידות בנתינת תרומה: עין יפה שהיא אחד מארבעים [כמות תרומה הכי גדולה], עין בינונית אחד מחמישים, ועין רעה אחד משישים. וסימן לשלש המידות רמוז בפסוק "כי היית

משגב לי ומנס ביום צר ליי" (תהילים נט יז) "מנס" היינו מ' - ארבעים, נ' - חמישים וס' - שישים. שעל ידי מצות תרומה יתקיים בו כי היית משגב לי ומנס ביום צר לי.

אומר בעל הטורים, ששלוש המידות רמוזות כאן: "ויקחו לי תרומה": "לי" בגימטריא 40, דהיינו אחד מארבעים. "מאת כל איש": מילת "כל" גימטריא 50, דהיינו עין בינונית שהיא אחד מחמישים. מאת כל, ראשי תיבות גימטריא 60 דהיינו עין רעה אחד משישים.

שלוש מידות בתרומה לפי המקובלים

ורבותינו המקובלים (ראה עמודיה שבעה אות כ"א עמוד הרביעי מה שכתב בשם האריז"ל) פירשו שכל מידה בתרומה רומזת למידה אחרת בהנהגת הקב"ה בבריאה:

עין יפה אחד מארבעים: כנגד שם הוי"ה, שהוא בחינת רחמים גמורים בחינת חסד, ולכן ניתן בעין יפה.

עין בינונית אחד מחמישים: כנגד הוי"ה - ואדנות, דהיינו שיתוף מדת הדין ומדת רחמים.

עין רעה אחד משישים: כנגד מדת הגבורה.

ולפי זה יש להסביר את מה שאומר כאן רש"י, "ויקחו לי - לשמי", דהיינו לשם הוי"ה ברוך הוא, מידת החסד והרחמים, למתק כל הדינים למידת רחמים גמורה, שכאשר נותן בעין יפה מגביר את מידת החסד בעולם.

ומז"ר הרי"ח הטוב זצוק"ל בס' בניהו (על התורה כאן) הסביר ששלושת המידות בתרומה, הן כנגד ג' עולמות - בריאה יצירה עשיה.

עין יפה אחד מארבעים: כנגד עולם הבריאה שרובו טוב.

עין בינונית אחת מחמישים: כנגד עולם היצירה שחציו טוב וחציו רע.

עין רעה אחד משישים: כנגד עולם העשיה שכולו רע.

וזה מה שכתוב כאן (בפסוק הבא) "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם" - מאתם נוטריקון "מאות מ"ם" (ראה זוהר דף קל"ה ע"א) דהיינו, אחד מארבעים, שזה עין יפה.

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתֶם זֶהֱב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת (כה, ג)

זהב וכסף ונחשת אלו הימים שיש בהם קריאת התורה

תרומה - אותיות "תורה-מ", רמז למה שאמרו חז"ל (תנחומא בשלח סי' כ ועוד מדרשים) שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. שהרי המן ירד מ' שנה במדבר, וגם התורה עצמה רמוזה באות מ' כי התורה ניתנה בארבעים יום. (בעל הטורים בתוספת)

וצריכים אנחנו ליקח את התורה וללמוד בה ונעשה בה ליקוחין וקדושין. ואם תשאל, הרי אנחנו עובדים ואין לנו פנאי? התשובה היא, יש לך ימים שאפשר לעסוק בתורה, וכמו שרמזו בפסוק "זהב וכסף ונחשת", שאומר החתם סופר (תורת משה) ש"זהב וכסף ונחשת" הם ראשי תיבות של כל הימים שיש בהם קריאת התורה, ורמזים במילים "זהב כסף ונחשת": "זהב" - ז' - שבת קודש, ה'ב', - ימים שני וחמישי, "כסף" - ראשי תיבות: כפור, סוכות, פסח פורים, נחשת" - נרות [חנוכה], חודשים [ראשי חודשים וכלול בזה ראש השנה שהוא גם ראש חודש] שבועות, שמיני עצרת, תעניות.

זהב כסף ונחשת אלו שלושה סוגי צדקה

ידוע מה שכתוב בספרים (ראה פני דוד פרשת ראה אות כ"ח) ש"זהב כסף ונחשת" מרמז על שלוש דרגות בנתינת צדקה: יש שנותן צדקה בצעירותו כשהוא בריא, והצדקה הזו היא הכי מעולה ונמשלת לזהב שהיא הכי מעולה ומשובח מכל המתכות, ולכן "זהב" ראשי תיבות: זה הנותן בריא.

ודרגה פחותה מכך זה ה"כסף", שמרמז על אדם שיש לו חולה בבית או סכנה מתקרבת, ורק אז נותן צדקה בשביל שיתרפא או שינצל, צדקה זו נמשלה לכסף ורמוזה במילה "כסף" שהיא ראשי תיבות כשרואה סכנה פותח.

ויש דרגה שלישית, פחותה מאלו, שלא נותן אלא עד שהולך למות, וזה ראשי תיבות של "נחשת" - נתינת חולה שאומר תנו.

והאדם צריך להתעורר לתת צדקה בחייו ובבריאותו שהיא הצדקה המובחרת. ומעשה היה בעשיר גדול שלא היה נותן צדקה כלל, ובניו ניסו להשפיע עליו שיתן צדקה, ואמרו לו הרי נאמר (משלי יא ד): "וצדקה תציל ממות" ואף על פי כן לא רצה לתת.

יום אחד בא בנו הקטן אצלו ואמר לו מדוע לא תתבונן על הנעשה עמך, הרי בשנה שעברה טבעה סחורתך בים, ובשנה זו סחורתך הוזלה ובאת לידי הפסד גדול, וגם בנך הגדול חולה ונפל למשכב זה זמן גדול, ובודאי כל זה בא עליך בשביל שאינך נותן צדקה.

אמר לו אביו: נכון הדבר ואני מסכים עמך, אבל מה אני יכול לעשות שמטבעי איני יכול לתת, אבל לאחר שאמות ואסתלק מן העולם תתנו מהמעות שלי לצדקה.

כעבור זמן, בליל חורף אחד, הוצרך האב לצאת מהבית ולקח את בנו הנ"ל עמו, ונתן ביד בנו אבוקה שילך לפניו ויאיר להם את הדרך. כשהגיעו לפני איזה מכשול, הבן נסוג לאחור ונתן לאביו להתקדם לפניו, וכיון שהיה האור מאחוריו לא ראה ונתקל במכשול, כעס עליו אביו ואמר לו: מדוע אתה נסוג לאחור? הרי האור צריך להיות לפניי ולא מאחורי?!
אמר לו הבן: ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, הרי לגבי קיום המצוות גם כן הכתוב אומר: (ישעיה נח ח) "והלך לפניך צדקך" - ולא לאחור, ומדוע אתה רוצה ליתן צדקה רק לאחר מיתה ולא בחייה? קיבל האב את הדברים, ומאז התחיל לתת בחייו צדקות הגונות. (שער השמיים בשם אמרי אל. ליקוטי יוסף הפטרת כי תצא. חמדה גנוזה פר' נח)

עוד אמרו המפרשים: "זהב" ראשי תיבות: זה הנותן במהרה, "כסף" ראשי תיבות: כשרואה פרנס סוגר - שדוחה אותו בלך ושוב, "נחשת" ראשי תיבות: נידוי חרם שמתא תקחו - שאדם זה אינו נותן צדקה עד שמנדים או מחרימים אותו ואז נותן בעל כרחו. (קרוב לזה בטוב טעם, דיין)

עוד רמז יש כאן למדרגות בצדקה: "זהב" - ראשי תיבות זה הנותן בפיוס - שזו צדקה מובחרת, שלא רק שנותן צדקה הגונה, אלא נותן אותה גם כן בעין יפה ומפייס ומדבר על לבו של העני, אשר היא צדקה חשובה מאוד, וכמו שאמרו בגמרא (ב"ב ט): כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך באחד עשרה ברכות. "כסף" - ראשי תיבות כשנותן סוגר פיו - והיינו שהוא אמנם נותן צדקה הגונה אבל הוא סוגר את פיו ולא מפייס לעני. "נחשת" - ראשי תיבות נתינה חסרה שלא תספיק, זה הנותן בקמצנות.

הרב הבטיח לגביר: "אתה תהיה בעולם הבא של קורח!"

ומסופר על רבי יעקב קראניץ "המגיד מדובנא", שפעם הוצרך לעשות מגבית עבור דבר חשוב, וכולם תרמו בעין יפה, ובין הקהל היה עשיר מופלג שלא הסכים לתרום כלום.

לפני שנפרד מהם הרב, אמר לאותו עשיר שלא נתן כלום, אשריך שאתה מזומן לחיי העולם הבא, התפלא אותו עשיר "מדוע ועל מה?". ענה הרב ואמר לו, ברצוני לספר לך סיפור: לפני שנים רבות היה עשיר מופלג שלא הפריש צדקה כל ימיו, לפני שנפטר ציוה שיקברו את כל הכסף שלו יחד עמו, ואכן כך היה שקברו את ממונו יחד עמו. **כשעלה** לבית דין של מעלה שאלוהו מדוע לא קיימת מצות צדקה, ענה, אומר לכם האמת, היו הרבה קבצנים בעולם, ולא יכולתי לדעת מי באמת עני ומי לא, לכן בקשתי שיקברו את הכסף והזהב עמי כדי שכעת תאמרו אתם מי הם העניים ותתנו להם כל ממוני...

הכריעו בבית דין של מעלה: נבדוק אם היו עוד אנשים שעשו כמוך שנקברו עם הכסף והזהב שלהם, ואם כן, תהיה בחלקם בעולם הבא. וכשבדקו מצאו שיש עוד אדם כמוהו, ושמו קרח שנבלע באדמה יחד עם כל רכושו... **כעת**, המשיך הרב לומר, כנראה שאתה תהיה האדם הנוסף שיבלע כספו וזהבו עמו, ותהיה בעולם הבא של קרח... דברי הרב נגעו ללבו של העשיר ותרם סכום הגון לצדקה וזיכה את עצמו לחיי העולם הבא.

וּתְכַלֵּת וְאֶרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים (כה, ד)

תולעת שני - בעל חי או צמח?

צריך להבין מה זה ה"תולעת שני" שהשתמשו בה במשכן. רש"י בפרשת מצורע (ויקרא יד ד) לגבי "שני תולעת" מפרש "לשון של צמר צבוע זהורית [-אדום]", ואם כן, לדבריו נמצא שתולעת האמורה כאן זה לא תולעת ולא בעל חי,

אלא סוג של צמר [שצבוע באדום]. ובטעם הדבר שנקרא "תולעת" כתב רש"י בישעיה (א יח): "כתולע, צבע שצובעים בו אדום, גרעינים הם, ויש תולעים בכל אחד ואחד", דהיינו שבאותם גרעיני-צבע יש תולעים.

וכן פירש הרמב"ם (הל' פרה אדומה פ"ג הל' ב') וזה לשונו: "והתולעת היא הגרגרים האדומים ביותר, הדומים לגרעיני החרובים, והן כמו האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן".

וכן פירש רשב"ם כאן שתולעת שני זה לא תולעת ממש אלא צמר צבוע, וזה לשונו: ותולעת שני, צמר הצבוע בצבע אדום - קרוי תולעת, והצבע - קרוי שני, כדכתיב (נחום ב ד) "אנשי חיל מתולעים" [שפירושו] מלובשים בגדים צבועים. וכן "האמונים עלי תולע" (איכה ד ה) [שהכוונה ל] בגד צבוע. וכן מוכיח "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו" (ישעיה א יח). השני והשלג סם של צבעים, זה אדום וזה לבן, אבל התולע והצמר שניהם צמר, אלא שהתולע צמר צבוע, והצמר הוא לבן בלא צבע, עד כאן דברי רשב"ם.

נמצא לפי שיטה זו, שתולעת שני זה לא תולעת ממש שהיא בעל חי, אלא זה צבע או צמר צבוע.

אולם בירושלמי מסכת כלאים (פרק ט' הל' א' דף מ.) מפורש, שתולעת שני היא תולעת ממש, וזה לשון הירושלמי: שני תולעת דבר שיש בו רוח חיים. וכן ביארו הכלי יקר (ויקרא יד ד) והמלבי"ם ז"ל (ישעיה א יח).

ודברי הירושלמי דומה למה שפירשו רבותינו בעלי התוספות ז"ל (הובא בספר תוספות השלם בפרשת ויקהל שמות לה ו), שתולעת שני הכוונה בד העשוי ממשי הבא מתולעת משי, וזה לשונם: המשי בא מן תולעת, ומתקנים מן המשי מלבושים נאים ומעילים, שלא יתגאו לובשי מעילים במלבושיהם, לזכור מאין באו המלבושים? מתולעים, וגם אחרית האדם לתולעים. עד כאן דברי התוספות.

ורשב"י בזהר הקדוש (וישלח דף קע"ח ע"א) אומר על הפסוק (ישעיה מא יד) "אל תראי תולעת יעקב", שעם ישראל נמשל לתולעת משי, ומסביר הזוהר הקדוש, שצורת החיים של התולעת משי, שהיא זורעת זרעים ומתה, ומאותו הזרע שנשאר ממנה היא מתקיימת כמקודם, כך ישראל אף על פי שמתים הם חוזרים לחיות.

מחזור החיים של תולעת משי

ובאמת, מה שאומר רשב"י בזהר הקדוש, לגבי צורת החיים של התולעת משי, כך באמת כתבו חכמי המדע על תולעת טוואי המשי, שהיא כביכול מתה וחוזרת לחיות, ולפי דבריהם מחזור חייה של התולעת יש בו ארבעה שלבים: ביצה, זחל, גולם ופרפר. [וה"תולעת" היא השלב של הזחל, שאחריו הוא הופך גולם ונהיה כמת ואחר כך שוב חוזר לחיות כפרפר].

הביצה: ביצי טוואי המשי מוטלות בסוף חודש סיון - ראשית תמוז, לאחר ההטלה חלה בתוך הביצה התפתחות עוברית הנמשכת 3-4 ימים. אחריה שוקעת הביצה בתרדמה הנמשכת 9-10 חודשים עד לחודש אדר של השנה הבאה, לביצה קליפה המונעת את התייבשות העובר בתקופת התרדמה הממושכת.

הזחל: כאשר בוקע הזחל הוא זעיר שחור ושעיר, אוכל עלי תות יום ולילה ברציפות, וגדל במהירות. לאחר כ-10 ימים מבקיעתו, משתנה צבעו לגווני לבן. הזחל משיל את עורו ארבע פעמים במהלך גדילתו, כיוון שעורו עשוי מחומר קשה שאינו יכול להימתח, לכן כל פעם לפני השלת העור הוא מפסיק לאכול, נדבק בעזרת חוטי משי שהוא מפיק לדופן קופסה או עלה, ונראה ישן. השינה נמשכת כ-24 שעות עד להשלה שנמשכת כ-15 דקות. כ-7-10 ימים לאחר ההתנשלות הרביעית הוא מפסיק לאכול, מרוקן את המעיין, ועורו הופך בהיר יותר, וזה הסימן שהוא עומד להתחיל בטוויית פקעת הגולם, הזמן העובר מבקיעת הזחל עד להתגלמות הוא כ-4-6 שבועות.

ההתגלמות מתחילה בכך שהזחל טווה סביב עצמו פקעת העשויה מחוטי המשי, אותם הוא מייצר מבלוטות הטווייה, והוא טווה 5-7 מטרים בשעה. תקופת ההתגלמות של טוואי המשי נמשכת ימים אחדים, כמות המשי אותה ייטווה תלויה בכמות המזון שאכל כזחל, אורך החוט מגיע בדרך כלל ל-500-600 מטרים! ובתוך הפקעת הופך הזחל לגולם.

הגולם: שוכב ללא תנועה, ועובר שינויים גופניים רבים שבסופם הוא הופך לפרפר. תקופת הגולם נמשכת כ-14-18 ימים.

הפרפר: תהליך יציאת הפרפר מהפקעת נמשך עד עשרים דקות והוא מתרחש בדרך כלל בשעות הבוקר המוקדמות. הפרפר מפריש נוזל צהבהב -שקוף הממייס את הפקעת הקשה, ודרך החור שיצר מגיח החוצה. כשהוא מגיח

כנפיו מקופלות, ותוך זמן קצר הן הולכות ומתיישרות. איברי התזונה של הפרפר מנוונים ואין לו מערכת עיכול ופה, והוא אינו אוכל. מלאי המזון שאגר בזמן היותו זחל מספיק לו כדי לחיות עד 14 יום [והזכר חי כחמישה ימים]. הפרפר מסוגל לעוף סנטימטרים בודדים בלבד, הוא נע ממקום למקום על ידי רפרוף חזק בכנפיו, הנקבה מטילה ביצים וחה עד גמר ההטלה, הנמשכת 2-4 ימים.

מיכאל שר ישראל רומז לתולעת

"תולעת" האמור כאן רמז למיכאל שר הגדול אפוטרופוס על ישראל שהוא מלמד סניגוריא בפיו על ישראל כתולעת זו שכוחה בפיה. (זהר פרשת תרומה דף קל"ט ע"א)

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֹתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנְחֹשֶׁת: וְתִכְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלְעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים: וְעֵרַת אֵילָם מְאָדָּמִים וְעֵרַת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי שֵׁטִים: שָׁמֶן לְמָאֵר בְּשָׁמִים לְשֶׁמֶן הַמְּשָׁחָה וְלִקְטוֹרֶת הַסַּמִּים: אַבְנֵי שֹהַם וְאַבְנֵי מְלֵאִים לְאֹפֶד וְלַחֶשֶׁן: (כה, ג-ו)

תרומת המשכן כנגד גופו של אדם

במדרש הגדול כתוב שהמינים שנעשה מהם המשכן הם כנגד גופו של אדם:

זהב זו הנפש, כסף זה הגוף, נחושת זו בת קול, תכלת אלו הגידים, ארגמן זה הבשר, תולעת שני זה הדם, ושש זה הכרס, ועיזים זה השיער, ועורות אלים מאודמים זה עור הפנים, ועורות תחשים זה עור הראש, ועצי שיטים אלו עצמות, שמן למאור אלו העיניים, בשמים לשמן המשחה זה החוטם, ולקטורת הסמים זה הפה והחך, כשם שהאש מעלה ריח קטורת, כך החך טועם את המטעמים.

אבני שהם ואבני מילואים אלו הכליות והלב, שהלב נמשל לאבן, אמר הקב"ה יהיו לבך וכליותך שלמים, כדי שיזכו לאפור ולחושן, ללמדך שהכליות תלויות בלב, ואומר "ובוחן לבות וכליות" (תהלים ז'). אמר הקב"ה כיון שאני בודקן ומוצא אותם מלאים שלמים, אני שוכן בתוכם, דכתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

תרומת המשכן כנגד העליונים

עוד כתוב במדרש הגדול: רבי שמואל אומר, זהב זו חמה, כסף זו לבנה, נחושת זה מערב, שבשעה שהחמה שוקעת פני המערב נראים כנחשת, תכלת זה הרקיע, וארגמן אלו העננים, תולעת שני זו הקשת, ושש אלו השרפים, שנאמר בהם "שש כנפים" (ישעיה ו ב), "ועיזים" זה מזל גדי וכו'.

ט"ז מינים כנגד ט"ז דורות

ומפני מה אמרה תורה ששה עשר דברים לא עשרים ולא שלשים? שאתה מוצא משם [בן נח] עד משה רבנו, ששה עשר אבות, משה בן עמרם בן קהת בן לוי, בן יעקב בן יצחק בן אברהם, בן תרח בן נחור בן שרוג בן רעו בן פלג בן עבר בן שלח בן ארפכשד בן שם. בימי פלג נפלגה הארץ וגזר הקב"ה שלא יתן את התורה עד כלות ששה עשר דורות, והוא משה רבנו.

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם (כה, ח)

בתוכו לא נאמר אלא בתוכם

"בתוכו" לא נאמר אלא "בתוכם", שהקב"ה ישכון בתוך כל אחד ואחד מישראל. (אלשיך להלן פרק ל"א פסוק י"ג ד"ה ביני ובניכם)

בזכות שתי קדושות זוכה האדם לשכנתי בתוכם

שמעתי מהגה"ק ר' מאיר אבוחצירא זיע"א "לי" ראשי תיבות: לשון יסוד, שמי ששומר על קדושת הלשון ועל קדושת אות ברית קודש זוכה ל"ושכנתי בתוכם". (דרוש זה כתבו רבי דוד אבוחצירא בספר רישא וסיפא עה"ת הוצאת היכל התורה עמ' ר"ס ובספר פתח האוהל פרשת תרומה עה"פ ועשו לי מקדש ד"ה וגם)

ויש להביא לזה ראיה מתרגום יונתן על הפסוקים (ישעיה לג טו-טז) "עוצם עיניו מראות מרע. הוא מרומים ישכון", שפירש: "הוא מרומים ישכון" - "יהא בית משרוהי בית מקדשא", והיינו שהוא עצמו וביתו יהיו "בית המקדש" ממש.

וכן אמר הדברי ישראל ז"ע (פרי בחקותי ד"ה או יאמר והתהלכתי בתוכם) כי הגן עדן של בני ישראל הוא בעולם העליון, וגן עדן של הקב"ה הוא בהאי עלמא, בתוך נפש הישראל המקדש עצמו!

השכינה שורה על הענוים

השכינה שורה על הענוים ועל השפלים, כמבואר בסוטה (ה). והשכינה בורחת מן הגאים והכעסנים.

וכך אמרו במכילתא (יתרו פרשה ט' ד"ה ומשה): "ומשה נגש אל הערפל" (שמות כ יח), מי גרם לו? ענותנותו, שנאמר (במדבר יב ג) "והאיש משה ענו מאוד", ואומר (ישעיה נז טו) "כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח", ואומר (שם סא א) "רוח ה' אלהים עלי, יען משח אותו לבשר ענוים", ואומר (שם סו ב) "ואת כל אלה ידי עשתה, ואל זה אביט אל עני ונכה רוח", ואומר (תהלים נא יט) "זבחי אלהים רוח נשברה". וכל מי שהוא גבה לב גורם לטמא את הארץ ולסלק השכינה שנאמר (תהלים קא ה) "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל" וכל גבה לב קרוי תועבה, שנאמר (משלי טז ה) "תועבת ה' כל גבה לב", ומי שהוא גבה לב מטמא את הארץ ומסלק השכינה. עד כאן דברי המכילתא.

השראת השכינה ביהודי המניח תפילין

כתוב בזוהר (זוהר מדרש הנעלם דף קכ"ט ע"א): אמר רבי אליעזר בן רבי שמעון, שמעתי מאבי שהקב"ה ברוב אהבתו לישראל, אמר להם לעשות לו משכן כעין מרכבה עליונה של מעלה, ויבוא לשכון עמהם, וזה הוא שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

וממשיך הזוהר שם בשם רבי אלעזר: שמעתי מאבי, שבמקרא זה נסתם סוד התפילין, בוא וראה, המקדש נעשה כעין העליון בצורות מרכבותיו הקדושות, ואחר כך השרה הקב"ה את שכינתו עמהם. וכענין זה ובאופן הזה, העירו החברים בעלי המשנה בטעם התפילין, שאותו אדם המניחם יהיה דוגמא למרכבות העליונות, ולמרכבה התחתונה, ולמרכבה העליונה, כדי שתבא המלכות שלו ותשרה שכינתו עליו, ולמדנו שיש בתפילין סודות עליונים ודוגמאות שלהם, ויש בו שלש מרכבות בדומה לעליונים הקדושים שהן סוד שלש אותיות של שמו הקדוש יה"ו, כי שלש מרכבות יש, שהם שלש אותיות יה"ו ארבע פרשיות שולטות על ארבע אותיות של שמו הקדוש ועל כך הוא סוד הש' של שלש כתרים, ושי"ן של ארבעה כתרים, שפירושן שלשה מלכים שולטים בגוף, שהם כנגד ש' דשלשה ראשים ותפילין שעל הקב"ה למעלה, שהם תפילין של ראש ותפילין של יד, והן ארבע פרשיות, שהם כנגד שי"ן של ארבעה ראשים.

בתי המקדש רמוזים במילה "ושכנתי"

"ושכנתי" מרמז על שני בתי המקדש: מקדש ראשון היה ארבע מאות ועשר שנה, ומקדש שני היה ארבע מאות ועשרים שנה. בית ראשון רמוז כך: ושכנתי" - שישכון ת"י שנים. ובית שני רמוז כך: "ושכנתי" אותיות ושני ת"ב, שמקדש שני התקיים ת"כ שנים. (רבינו בחיי)

על ידי המקדש האדם חוזר לגן עדן

לשעבר היה אדם הראשון שרוי בגן עדן במחנה שכינה, עד שכעס עליו הקב"ה וגרשו ממחיצתו, וכשיצאו ישראל ממצרים ביקש הקב"ה להחזיר את עם ישראל למחיצתו, אמר להם שיעשו לו משכן וישכון בתוכם. (במדבר רבה נשא פרשה י"ג).

כל השפע יורד דרך בית המקדש

דע כי ארץ ישראל היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, וכנגד ארבע מאות פרסה למטה, יש למעלה חלון אחד מרובע והוא צר מלמעלה ורחב מלמטה, ושיעורו מלמעלה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, כשיעור בית המקדש, כי בית המקדש כולו תחת החלון באמצעית עוביו של חלון, והכיפה היא כשיעור ירושלים תבנה ותכונן. ושיעור דמות החלון למטה הוא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כשיעור כל ארץ ישראל, וכל ארץ ישראל תחתיו, וכשהיה יורד השפע מלמעלה, דרך צנור מלכו"ת של עשר ספירות עולם העשיה היה יורד, דרך הישרה עד חלון הכיפה הנוכר ויורד על בית המקדש ומתפשט על כל ארץ ישראל. (טוב הארץ, שפירא, בענין מעלת ארץ ישראל ד"ה ועתה נבאר, הובא בילקוט ראובני ד"ה דע)

המשכן נבנה ע"י שמות הוי"ה אהי"ה

המשכן נבנה על ידי שם הוי"ה ואהי"ה, לכן יש בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" עשרים ואחת אותיות כמנין אהי"ה, ואמרו חז"ל (ברכות נה.): "אמר רב יהודה אמר רב, יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ", ויש לומר שנקט "בהם" דוקא, כי תיבת "בהם" עולה כמנין הוי"ה ואהי"ה, שהיה צריך לכוון בהם "לחשוב מחשבות" כדי לבנות את המשכן. (מגלה עמוקות ואתחנן אופן ק"נ על פי הרמ"ע מפאנו)

לזכות האדם בבת זוגו

מי שמקריב לשכינה קרבן הקדוש ברוך הוא מקרב אותו לבת זוגו. (תיקוני זוהר תיקון ע' דף קלב.)

הקב"ה עושה בית למעלה לשותפים במקדש

מי שעושה מקדש, הקדוש ברוך הוא עושה לו באותו עולם בית לגור בו שם, שהוא קודש קודשים. (תיקוני זוהר תיקון ע' דף קלב.)

השכינה הולכת ממקום למקום

בימי האבות היתה השכינה פורחת באויר, ולא מצאה מנוח לכף רגלה בארץ, כאשר היתה בתחילת הבריאה. בא משה רבנו עליו השלום וכל ישראל עמו ועשו משכן ארון וכליו, והחזירו השכינה לשכון בתחתונים, באהל אבל לא בקרקע, כאשר היתה בתחילת הבריאה. וזה סוד "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ונמצאת השכינה כאכסניה הולכת ממקום למקום, ולזה אמר "ושכנתי בתוכם" ולא אמר ושכנתי למטה, אלא בתוכם כדמיון אכסניה כלומר בכל מקום שילכו אלך עמהם ואשכון בתוכם אבל לא במקום קבוע. וזהו סוד "ויהי בנסוע הארון" (במדבר י לה), ובימי שלמה היתה בארץ. (שערי אורה, ג'יקאטיליה, שער א' שכינה. ילקוט ראובני ד"ה בימי)

ובעלי התוספות אמרו: "ועשו לי מקדש" בגימטריה שלמה בן דוד יעשה לי. [שניהם 866 כל אחד] (תוספות השלם תרומה כה ח, אות ט')

כל העולם נברא בזכות המשכן

ובמדדש (ילקוט שמעוני בראשית רמז יז) מסופר: אמר הקב"ה למלאכי השרת, עולם אני מבקש לברוא בשביל ישראל, אמרו לו מה עשו לך שאתה מחבבן כל כך? אמר להם עשו לי משכן, ודוגמא של כל העולם היתה במשכן.

עדות לישראל ששרתה שכינה ביניהם

התורה (שמות לח, כא. במדבר א, נ. י, יא) קוראת למשכן "משכן העדות", כי הוא "עדות" לישראל ששורה שכינה ביניהם. אמרו רבותינו במסכת אבות (פרק ה' משנה ה') "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, לא הפילה אשה" וכו', וזה בזמן שהיה בית המקדש קיים, וזה היה אות לישראל ששכינה שרויה בנו, וכמו שהמשכן נקרא "משכן העדות" שהיה עדות לישראל, ששרתה שכינה ביניהם, כך גם היה בבית המקדש באמצעות מעשה נסים שהיו בו, ובפרט ביום הכיפורים, בלשון של זהורית שהיה מתלבן (יומא סז.) להורות "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (ישעיה א יח).

ואפילו עתה שהוא חרב, הוא אות שבעונותינו הוא, ועתיד הקב"ה לבנות בית המקדש ממעשה ידיו, ובאמת כבר כשיצאו ישראל ממצרים היתה כונתו יתברך להוריד לנו בית המקדש הבנוי מלמעלה, אלמלא חטאו בעגל, וכן פירשו בזוהר פרשת פנחס (דף רכ"א ע"א), זה לשונו: כשיצאו ישראל ממצרים רצה הקב"ה לעשותם בארץ כמלאכים הקדושים למעלה, ורצה לבנות להם בית קדוש ולהורידו משמי שמים, ולנטוע את ישראל בארץ נטע קדוש, וכעין הצורה שלמעלה, וזה שאמר (שמות טו יז) "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", באיזה מקום? "מכון לשבתך פעלת ה'" - זהו בית ראשון. "מקדש ה' כוננו ידיך" - זהו בית שני, ושניהם פעולתו של הקב"ה הם, ומשהכעיסו לפניו במדבר, מתו. והכניס הקב"ה את בניהם לארץ ובית המקדש נבנה על ידי בני אדם, ועל כן לא נתקיים אלא נחרב, משום שנבנה על ידי בני אדם. (ראשית חכמה שער האהבה פרק ז' אות מ"א)

עיקר המקדש - הבית השלישי

הזוהר הקדוש (פנחס דף רכ"א ע"א) מספר: שלש שאלות שאל מין אחד את רבי אליעזר, וחד מינייהו, אתם מצפים לבית המקדש ולא תמצא בתורה אלא בית שני ולא בית שלישי? תשובה, בצאת ישראל ממצרים רצה הקב"ה לבנות בית המקדש בכבודו ובעצמו שנאמר "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך"

(שמות טו יז), אלא החטא גרם ונבנה על ידי בשר ודם, ושוב החטא גרם בעזרא, אבל עיקר המקדש לא נבנה עדיין ויבנה במהרה בימינו.

ושכנתי בתוכם - בתי כנסיות ובתי מדרשות

היום אין לנו בית מקדש, ומה שנשאר לנו זה בית מקדש קטן, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. ושמענו בשם רבי דוד אבוחצירא זצוק"ל אחיו של הבבא סאלי ז"ל שדבר זה מרומז בפסוק, דהנה כתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוכם" ראשי תיבות: **בתי כנסיות ובתי מדרשות**. (הובא גם בספרו של רבי דוד "פתח האוהל")

לא אבוא לירושלים של מעלה עד שאבוא למטה

הגמ' אומרת בתענית (ה): אמר רבי יוחנן: אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה. ומי איכא ירושלים למעלה, אין, דכתיב (תהלים קכג ג) "ירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו".

אדם אחד גר בבנין של ב' קומות ודירתו היתה בקומה א', ומעליו גר חברו, יום אחד נפל הבנין, אמר הדייר שדר בקומה העליונה, תבנה למטה כדי שאוכל לבנות למעלה, אמר לו אין לי כסף, הלך לב"ד אמר להם שרוצה לבנות ולא יכול כי הדייר שגר למטה אינו יכול לבנות מחמת שאין לו כסף, לכן אם אפשר אני אבנה למטה, ואגור שם וכאשר יהיה לו כסף הוא יקנה ממני ויגור שם ואני אבנה למעלה, ופסקו לו כמו שאומרת ההלכה (עי' ב"מ קיז. ושו"ע ח"מ סי' קס"ד ס"ה) שיעשה כך שהדייר העליון יבנה לעצמו למטה ויגור שם עד שלחבירו יהיה ממון.

וכן אנחנו אומרים לקב"ה, עתה אין בנו מספיק תורה ומצוות ומעשים טובים שנוכה שבזכות זה יבנה לנו בית מקדש, לכן בבקשה קודם תבנה אתה כאן למטה בית המקדש, ואחר כך כאשר אנחנו נתקדם ונסגל תורה ומצוות, תבוא לבית המקדש העליון. (ע"פ השפת אמת, היילפרין, בסוף הספר בליקוט שושנים מדברים שונים ד"ה בונה ירושלים)

המקדש למטה יש בו עשר ספירות כמשכן של מעלה

יעקב אבינו ידע כשם שיש מקדש למעלה כך יש מקדש למטה, דכתיב (בראשית כח יז) "וזה שער השמים", ומקדש של מעלה למטה יש כמין סולם רוצה לומר דרך אחת ידועה שהוא ממקדש למקדש, ועל אותו סולם מלאכים עולים ויורדים גם כן הנשמות וכשם שיש שכונה למקדש למעלה כך יש שכונה ומקדש למטה, כשם שלמעלה הוא עשר ספירות כך המקדש שלמטה הוא בעשר אמות כי אין השכינה יורדת למטה מעשרה טפחים ואינה שורה אלא אם כן יש עשרה דברים והם עשרה כלים של משכן ודומיהם שיהיו קדושים בעשרה אנשים, ועל זה אמרו אין פוחתין בקדושה פחות מעשרה ושכינה שלמעלה ולמטה כלו דבר אחד כמו נר מנר והכל אחד. (ילקוט ראובני ד"ה ועשית קערותיו)

כְּכֹל אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנֹתַי הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹתַי כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשֶׂוּ (כה, ט)

רמ"ח איברים כנגד רמ"ח איברים שבמשכן

והנה במשכן היו מאה לולאות ומאה קרסים וארבעים ושמונה קרשים סך הכל מאתיים ארבעים ושמונה, וכן היו במשכן מאתיים ארבעים ושמונה ציוויים שצוה הקב"ה במלאכת המשכן, וזה שכתב "ככל אשר אני מראה אותך" רוצה לומר כמו שיש לך אתה משה רבנו רמ"ח איברים כן תעשה שיהיה למשכן רמ"ח איברים, שיש רמ"ח מצות עשה, וזה שאמר "וכן תעשו". (מגלה עמוקות ואתחנן אופן ק"ע).

כמראה החותמת ששם האותיות מהופכות

מתחילה באו האותיות לפני הקב"ה דרך תשר"ק, וחזרו ועלו כדרכן, דרך אלף בית, ה"א וא"ו, וזה התהפך כחומר חותם, כי בטבע צורת חותם האותיות מהופכות ולאחר החתימה הן ישרות, וזה הסוד ידע בצלאל לצרף האותיות, כי הקב"ה הראה למשה תבנית המשכן מהופך, כמו שהוא בחותם שיעשה תבנית בהיפוך, ומשה לא הבין רק שיעשה כמו שהראה לו עד שבא בצלאל וגלה לו סוד זה. (ילקוט ראובני ד"ה ככל אשר, והוא ע"פ פירוש יואל משה על עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו מאמר חיקור דין ח"א פ"ג אות ט"ז)

ארון שולחן ומנורה של אש

בגמרא (מנחות כט). אמרו: תניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה, ארון של אש ושולחן של אש ומנורה של אש ירדו מן השמים וראה משה ועשה כתבניתם.

במעשיכם עליכם להיות כתבנית המשכן וכליו

בספר "נפש החיים" (שער א' פ"ד ובהערה שם) מבאר הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זכר צדיק לברכה שושכנתי בתוכם פירושו בתוכו של כל אחד ואחד מיישראל, ובדרך זו הוא מבאר גם את הפסוק "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תכלית כל כליו, וכן תעשו". אמר ה' למשה, אל תחשבו שתכלית כוונתי היא עשיית המקדש החיצוני, אלא דעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכליו, לרמוז לכם, במעשיכם עליכם להיות כתבנית המשכן וכליו, כולם קדושים וראויים ומוכנים להשרות שכינתי בתוכם ממש.

וזוהי כוונת הכתוב "וכן תעשו", שתכלית כוונתי שכן תעשו את עצמכם, וכמו שנאמר לקמן (פקודי לט, מג) "ויברך אותם משה", אמר להם "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, אשריכם ישראל שזכיתם לכך, תזכו שינתן לכם בית הבחירה ותשרה שכינה בתוכם", וכן אמר גם הקדוש ברוך הוא לשלמה אחר גמר בנין המקדש (מלכים א' ו יב) "הבית הזה אשר אתה בונה וכו' (שם יג) "ושכנתי בתוך עמי ישראל".

הדברים הנפלאים שאדם יכול ללמוד מהמשכן וכליו

זמרון הגאון חיד"א בס' חדרי בטן (על התורה) כותב, שלא בכדי האריכה התורה בפרשת המשכן וכליו, והרי היו יכולים להמסר בתורה שבעל פה? אלא הסיבה לזה משום שיש לאדם ללמוד מן המשכן וכליו לעשות עצמו כמשכן להשראת השכינה, ולכן אנחנו קוראים אותה בכל שנה כדי שנתבונן בה ונלמד בה לעצמינו. וכעת נסביר מה יש ללמוד מכלי המשכן:

אש תמיד תוקד על המזבח - להורות על התלהבות תמידית בעבודת ה' יתברך, תפילות מיוחדות, לימוד בחשק, מצוות בשמחה. וגם למדנו מכך שיש מצוה להביא אש משלנו על המזבח ולא לסמוך רק על האש הניסית. והוא רמז כי מלבד מה שיש לאדם התלהבות מכח נשמתו, צריך גם כן ללמוד ספרי מוסר כדי שיקנה עוד התלהבות והתעוררות.

על המזבח מקריבים קרבנות - מלשון קריבה לקרב בריות לתורה.

בקודש הקודשים היה ארון ובתוכו הלוחות - לרמוז שהאדם יכול בקרבנו את התורה הקדושה ולכן צריך להרבות בלימוד. **בדי** הארון - שהם משל למחזיקי התורה ותלמידי חכמים, יש בהם הלכה "לא יסורו ממנו", ויש בזה רמז שגם לעולם הבא יהיו יחד עם התלמידי חכמים.

המנורה - רומזת למידות טובות, וששת הנרות פונים לנר האמצעי, לרמוז שבכל המידות צריך האדם לאחוז בשביל האמצעי.

השולחן - מדותיו של האדם ניכרות כאשר הוא יושב ליד השולחן לאכול, וכמו שבשלחן היה לחם הפנים".

ובספר צרור המור (פרשת תרומה) כתב גם כן, דרך רמז ותוכחות מוסר, שהאדם ישתדל הוא בעצמו כאילו מקדש שרוי בתוך מעיו (ראה גמרא תענית יא:), ויטהר רעיוניו, ויעשה בו דוגמת המקדש, דהיינו יעשה הכנה בגופו, דוגמת לכלי המקדש:

מזבח גדול - לשחוט את היצה"ר "ויזבח עליו" - את כל ההרהורים רעים והיו לבער.

הרמת הדשן - להסיר שיורי שיריים מהרהורים רעים, כי יצה"ר מתחדש עליו בכל יום.

מזבח קטורת - שיהיו מעשיו נאים כקטורת. וריחו נודף - ללמד מעשים דרך התשובה.

מנורה - להאיר לעם בנועם המידות וצריך לדשן המנורה שלא תהיה בו כוונה שאינה טובה, דהיינו שיהיה רבי או עשיר.

שבעת קני המנורה - כנגד שבעים שנה של חיי האדם.

הארון - רומז שיהיה מלא מכל מצות התורה.

הכרובים - רומז שיהיה כתינוק נאה ונקי מחטא כבן שנה. כמ"ש בן שנה שאול במלכו - שהיה נקי מחטא כבן שנה.

השלחן - רומז שיערוך שולחן לעמלי תורה ועניים מרודים תביא בית ויהיו על שלחנו.

לחם הפנים - רומז שיהיה יודע לדרוש בתורה הנקראת לחם פנים, וביום השבת יערכנו ידרוש לעם בכמה פנים.

וזהו רמז ועשו לי מקדש, ממש ככל האמור, ואז "ושכנתי בתוכם" ממש כמו ששכנתי בתוך בית המקדש, ויהיו בו מדות והנהגות טובות אשר עליהן רומזים כלי הקודש הנזכרים.

האדם מרכבה לשכינה

"ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" ויש לדקדק היה לו לומר ושכנתי בתוכו, ועוד מראה לך מיבעי למימר מדוע אמר "מראה אותך", ועוד כפל "תבנית" למה לי היה לו לומר תבנית המשכן וכל כליו, ועוד פירש רש"י וכן תעשו לדורות אם נאבד אחד מהכלים.

ופירש בספר "אלף המגן" שהמשכן וכליו נעשו לציור דוגמת מרכבה עליונה, למען יראה האדם וילמד לישר דרכו ואיבריו, שהם דוגמת כלי המשכן שהכל רמז על איברי האדם, ויקח מוסר לעשות טוב להיות מרכבה לשכינה, וזה שאמרו ושכנתי בתוכם בתוך בני ישראל, ולזה אמר ככל אשר אני מראה אותך בעצמך שאתה מרכבה לשכינה על ידי ענותנותך, וכן יעשו, וזה שאמר רש"י (כה ט, בד"ה וכן תעשו) לדורות, שהדורות בעצמן יהיו כדוגמת המשכן וכליו להשראת שכינה בהיות אבריו פגומים, הוא בעל מום, ואין השכינה שורה בו.

ודבר זה נאמר שם בתיקונים (תיקוני זהר תיקון ע' דף ק"ל ע"ב), זה לשונו, ובכל אבר ואבר שהוא נר לכל מצוה בתרי"ג מצות שיש נגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים, צריך האדם להמליך את הקדוש ברוך הוא, ולתקן עבורו מקום נקי וטהור, כדי שיוכל לשרות שם, ומשום זה צריך האדם לבער מכל אבר ואבר, את כל המחשבות וההרהורים הרעים והמלוכלכים, שהם קליפות המעכבות את הקב"ה לשרות שם ולשרפן על ידי עשיית המצות שהן נרות השרויים בכל אבר ואבר, כי כל מצוה נקראת נר, וכמו שכתוב כי נר מצוה, נר ה' נשמת אדם, ועל ידי הנר שהוא המצות צריך להיות "חופש כל חדרי בטן" (משלי כ ז), לבער ממנו שאור וחמץ מוץ ותבן. (מוסר חכמים פרשת תרומה ד"ה ועשו ל').

וְצִפְיֶיָה אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר מִבֵּית וּמַחוּץ תִּצְפְּנֶנּוּ (כה, יא)

מצופה ביראת שמיים

הארון הוא משל לתורה, ולכן הזר שעליו רומזו לכתר התורה שהרי שומר בתוכו את התורה וכן התלמיד חכם אוגר בתוכו את התורה, וצריך שיהיה מצופה מבית ומחוץ ביראת שמים, כמו הארון שהיה מצופה מבית ומחוץ. (חמדת ימים פרשת תרומה ד"ה ועשו ארון)

כותב החתם סופר ז"ע (דרשות ח"ב דף רלח ע"ב ד"ה ויעש), אמרו רבותינו (מגילה י'): מקום הארון אינה מן המדה, היינו מקום התורה ולומדיה אלא היא למעלה מן הזמן ומן המקום.

ללמדנו שלא יביט על המצב או על המקום שהוא נמצא, אלא בכל מצב בכל עת ובכל שעה, יפנה לעסוק בתורה, וממילא יאירו עיניו בתורה.

ת"ח צריך שיהיה תוכו ככרו

הגמרא (יומא עב): אומרת: "אמר רבה כל תלמיד חכם שאין תוכו ככרו אינו תלמיד חכם, והלא דברים קל וחומר מארון ומה ארון שאינו לא שומע ולא מדבר ולא יודע מה בתוכו, כתיב ביה מבית ומחוץ תצפנו כדי שיהיה תוכו ככרו, תלמיד חכם שהוא רואה ושומע ויודע מה בתוכו ונידון על השערה, על אחת כמה וכמה שצריך שיהיה תוכו ככרו".

אמר רבי יונתן (יומא עב): אוי לו לתלמיד חכם שעוסק בתורה ואין בו יראת שמים, אמר רבי ינאי חבל על דלית ליה ביתא ותרעא לביתא עביד, מאי דכתיב "וזאת התורה אשר שם משה" (דברים ד מד) זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מות.

פעם הזכרנו את מה שאמר מרן הסבא קדישא ראש הישיבה הרב עזרא עטייה זצ"ל אודות הגמרא בשבת (לא): שכתבה משום רבי אלעזר שאין לקדוש ברוך הוא בעולמו אלא יראת שמים בלבד, ובברכות (ה). אמר רבי חייא מיום שחרב בית המקדש אין לקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, והסביר ראש הישיבה את הגמרות שאומנם אין לקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה ושהם נתונים בתוך אוצר של יראת שמים. וכי מאחר שהוא מצופה זהב מבית ומחוץ עץ למה לו, לומר לך אלמלא יצר הרע אין שבח לתלמיד, אלא שבחן שכובשין יצרן יותר. (משנת רבי אליעזר מדרש אגור פרק י"ג ד"ה גדולה תורה מכל כלי חמדה)

במילים תוכו כברו רמוז שם הוי"ה

ודרשי רשומות אמרו כאן רמז נפלא:

האותיות הפנימיות של "תוכו" הם כ"ו כמנין שם הוי"ה, והאותיות החיצוניות של "כברו" ג"כ הם כ"ו כמנין שם הוי"ה לומר שיהיה "שיויתי ה' לנגדי תמיד" מבית ומחוץ. (חלק יעקב דרוש א' בסופו דף י' ע"א)

צריך להתאמץ כדי ללמוד תורה

בברכות (כה). מסופר כאשר היה רבן גמליאל נשיא, הכריז ואמר, כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, רק כאשר עברה הנשיאות לידי רבי אלעזר בן עזריה, סולק שומר הפתח ונתנה רשות לכנס לבית המדרש לכל מי שרצה ללמוד תורה, והגמרא מציינת שבאותו היום נתוספו יש אומרים ארבע מאות ספסלים ויש אומרים שבע מאות.

וקשה מי היה זה שומר הפתח שהיה מסוגל להבחין בכל תלמיד אם תוכו כברו, הרי היה עליו לקרא מחשבות! בספר מעיינה של תורה מובא בשם הרבי הזקן מסדיגורה, שביאר שדלתות בית המדרש נסגרו על מנעול ובריה, אולם התלמיד שרצה במלוא רצונו ושאיפתו ללמוד תורה היה נוקט כל האמצעים והפעולות, היה נאבק בכל מיני דרכים כדי להגיע אל הקודש פנימה כדוגמת הלל שעלה על גג בית המדרש ושמע דברי תורה דרך הארובה (לקח טוב, בייפוס).

וְהָיוּ הַכְּרֻבִּים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפְּפֹת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו (כה, כ)

הכרובים - מלאכים

מיכאל מימין מְהַלֵּל, וגבריאל משמאל ממלל, שתי פעמים מזה כנגד (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה. (תוספות השלם אות א')

כרובים - אלו תלמידי חכמים

כרוב אחד - אברהם ויצחק על שם וילכו שניהם יחדיו (בראשית כב ו), נאמר פניהם איש אל אחיו (תוספות השלם אות ג).

פרשי כנפים - אלו שני תלמידי חכמים שיפרשו כפיהם לאביהם שבשמים, ויבקשו רחמים שיהא תלמודם מתקיים (פירוש רבינו אפרים עה"ת).

בחינוך צריך להשקיע

"כרובים" - דמות פרצוף תינוק היה להם (רש"י).

דרש הגאון הקדוש רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע בפני קהל רב בשבת פרשת "תרומה", וכה אמר: שנינו במכילתא (יתרו פרשה י' ד"ה אלהי כסף): כל כלי השרת במשכן ובמקדש מותר היה לעשותם מכל מיני מתכות, בזמן שלא היה זהב. אולם הכרובים שעל הארון היו צריכים תמיד להעשות רק מזהב טהור, ואסור לעשותם ממין מתכות אחרת.

ונשאלת השאלה: מדוע נשתנו הכרובים בענין זה מכל שאר חלקי המשכן? - אלא - המשיך רבי מאיר בהרמת קול: הכרובים מסמלים את התינוקות הרכים, כדברי רש"י הנ"ל - "דמות פרצוף תינוק היה להם", ומשום כך היה מקומם על ארון הלוחות, כדי ללמדנו שמוטלת עלינו חובה קדושה לחנך את הילדים שלנו לחיי תורה. וכאשר מדובר בתפקיד קדוש זה, חינוך הדור הצעיר, אי אפשר לצאת ידי חובה בקטנות, בפרוטות של כסף או של נחושת, אלא כאן מוטלת החובה לתת זהב דווקא... (הובא בספר אמרי דעת)

וְעָשִׂיתָ שְׁלַחַן עֲצֵי שִׁטִּים (כה, כג)

שטי"ם - ש'לום ט'ובה י'שועה מ'חילה

כתב רבינו בחיי: 'שטי"ם' ראשי תיבות - ש'לום ט'ובה י'שועה מ'חילה, ובאמת, אף הארון והמזבח היו עשויים [גם] מ'עצי שטים', כי הארון והמזבח מביאים על האדם את אלו הברכות. והוסיף לומר, כי אף בסיבת השולחן יבואו לאדם כל אלו הטובות, כלומד על ידי הצדקה וחסד שעושה על שולחנו. ודרשו (ברכות נה). על הפסוק (יחזקאל מא כב) 'המזבח... זה השלחן אשר לפני ה'", ואמרו חז"ל, פתח במזבח וסיים בשלחן, לומר לך, שבזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר, עכשיו שאין ביהמ"ק שלחנו של אדם מכפר. וזוכה על ידי שלחנו בעשיית צדקה וחסד לשלום טובה ישועה וברכה.

המעוות שנתת לעניים, ילכו עמך לעולם שכולו טוב

והחתם סופר ז"ע (על התורה פר' משפטים ד"ה אם כסף) ביאר בקרא (שמות כב כד): "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך", אם תרצה שכספך ילווה אותך לקברך, קיים בהם מצוות צדקה והלוואה, כי רק את העני - המעוות שנתת לעניים, אותם המעוות ילכו עמך לעולם שכולו טוב.

וְעִשִּׂיתָ מִנְרַת זָהָב טְהוֹר מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנֹרָה (כה, לא)

במנורה המיידות שלמות וארון כולו חצאים

בשלושה כלים היו מדות שונות: במנורה - מדות שלמות ואין חצאין, ובשולחן: "אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו" (שמות כ"ה כ"ג) היו בו שלמין וחצאין, ובארון הכל חצאין - "אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו" (שם כ"ה י'), ומה בא ללמד, אלא הארון זה סמל לתורה ובתורה האדם לא יאמר כבר השלמתי את הכל, אלא כל מה שילמד ויגדל עדיין לא הגיע לחצי. כי התורה נאמר עליה (איוב י"א ט') "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים", ובשולחן יש שלם וחצאין ללמד שני דברים: שהאדם לא ירדוף אחרי הרווחים והתאוות אלא יאמר אני כבר שלם ויש לי הכל ב"ה, אבל כשרוצה לתת צדקה לא יאמר מספיק, אלא כמה שיתן ירגיש תמיד כי זה רק חצי, והמנורה זה אור של הקב"ה והשפע שלו, שהוא שלם ונותן בשלמות את הכל (ע"פ הכלי יקר כ"ה כ"ג).

באחד באדר משמייעים על השקלים

ד' פרשיות כנגד ד' מוחין

פרשיות אלו שזוכים להם עם ישראל, משבת מברכין של חודש אדר ואילך, סימנם שזופ"ה, והם: שקלים, זכור ופרה, החודש. וארבעתם הם כנגד ארבעה מוחין שיש בכל פרצוף ופרצוף בעולמות העליונים (ליקוטי תורה טברסקי לד' פרשיות לא). וכנגד זה יש באדם ארבעה מוחין, שהם: חכמה, בינה, חסדים דדעת, וגבורות דדעת. והם כנגד כל אחד מד' פרשיות אלו, וזה סדרן:

פרשת "שקלים" היא כנגד מוח חסדים דדעת, ונתקן על ידי מצות הצדקה וחסד.

פרשת "זכור" היא כנגד מוח גבורות דדעת, ונתקן על ידי הגבורות והדינים שאנו משתמשים בהם כנגד הרשעים, כגון בהכאת מחיית עמלק והמון, שמכים אותם על ידי הגבורות הקשות הנרמזות בברכת האל הרב את ריבנו והדן את דיננו וכו', שמוזכר בה חמש פעמים נ"ו, וכל נ"ו היא גבורה קשה כנודע, כנגד חמש גבורות מנצפ"ך.

פרשת "פרה" היא כנגד מוח בינה, ונתקן על ידי הטהרה והקדושה, ופרשת פרה היא מטהרת את האדם, שהרי התשובה היא באמא העליונה, שהיא כנגד הבינה, והיא המטהרת ומנקה את האדם מעוונותיו.

פרשת "החודש" היא כנגד מוח חכמה, ונתקן על ידי ראש חודש, כמו שכתוב (תהילים קיא, י'): "ראשית חכמה יראת ה'" והחכמה היא בראש, כדברי רבינו האר"י ז"ל (שעה"כ דרושי ר"ה דרוש א) שחדשי השנה הם כנגד אברי הראש, תשרי כנגד הגולגולת, חשון כסלו כנגד ב' אזנים, טבת שבט כנגד ב' עינים, אדר כנגד החוטם, והפה נתקן במה שמקדשים ישראל את החודש בפייהם. והם האברים המנהיגים את כל גופו של האדם לתורה ולמצוות.

כנגד ד' חושים

עוד נודע שפרשיות אלו הם כנגד ארבע אותיות הוי"ה ב"ה. וכנגד ארבעה חושים שבראש האדם, שהם: ראייה, שמיעה, ריח, דיבור. והם הכנה לקראת השנה הבאה עלינו לטובה המתחדשת בחודש ניסן שהוא ראש לכל החודשים.

ורמזו נפלא רמזו בזה כי ד' החושים הנ"ל שמקומם ב: עי"ן, חוט"ם, אז"ן, פ"ה. בגימ' פורי"ם. כי פורים הוא הבריה התיוכון שבין ד' הפרשיות, שכן ב' פרשיות לפניו, וב' פרשיות אחריו.

י' טעמים לנתינת מחצית השקל

א. משמיעין על השקלים:

הטעם שקוראים פרשת שקלים קודם ר"ח אדר, כי בזמן שבית המקדש היה קיים היו משמיעים באחד באדר על השקלים (משנה שקלים א, א), להזכירם לשקול מחצית השקל, ולהביאם לבית המקדש כדי שמראש חודש ניסן יקריבו את הקרבנות צבור מתרומה חדשה ממועות מחצית השקל, דאמר קרא (במדבר כה, יד): "זאת עולת חודש בחדשו", ודרשו חז"ל (מגילה כט:): אמרה תורה יש לך חודש שאתה צריך לחדשו בהבאת עולות תמידין ומוספין מתרומה חדשה, וגמרינן בגמרא מגזירה שווה שחודש זה הוא חודש ניסן, וכיון שבחודש ניסן צריך להקריב מתרומה חדשה, לכך מקדימין ומשמיעין על השקלים באדר הסמוך לו. ואנחנו (הושע יב, ג) "ונשלמה פרים שפתינו", על ידי קריאת פרשת "כי תשא" שבה דכתיב ענין השקלים.

ב. להקדים שקליהם לשקלי המון:

עוד אמרו בירושלמי פ"ק דמגילה (פ"ג ה"ד), אמר ר' שמעון בן לוי, צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל, אמר מוטב שיוקדם שקליהם של בני ישראל לשקליו של אותו רשע, לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים.

ג. כנגד עשרת אלפים ככר כסף ששקל המון:

בתוספות (מגילה טז. ד"ה ודחי) כתבו וז"ל: שמעתי שעשרת אלפי ככר כסף (-ששקל המון) עולין חצי שקל לכל אחד מישראל שהיו שש מאות אלף, ע"כ. ביאור דבריהם, כי כשנחשוב סכום של כל חצאי השקלים אשר נותנים ס' רבוא כל ימי חייהם שהם חמשים שנה. [דשנות האדם שבעים שנה, צא מהן עשרים שנה, שהרי החיוב מכן עשרים ומעלה כמו שכתוב (שמות ל, יד): "מבן עשרים שנה ומעלה", ישארו חמשים שנה] והרי כל אחד מישראל נותן במשך ימי חייו "מנה" למחצית השקל של קודש, [שהרי מחצית השקל הוא ב' דינרים, וחמשים פעם ב' דינרים הוא מנה] ולפי זה ששים איש נותנים בחייהם ששים מנה, שהם ששים לככר אחד כסף, נמצא ששים ריבוא מישראל עולה עשרת אלפים ככר כסף.

ד. לחבר נפשות ישראל לצור מחצבתם:

איתא במדרש תנחומא (ורשא פרשת כי תשא אות ג): אמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם משאני מת איני נזכר. אמר לו הקב"ה, חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשו, כך בכל שנה כשקורין אותה כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשם. ע"כ.

וצריך להבין מה עניין זקיפת ראשם של ישראל כאשר הם קוראים פרשת שקלים? ולבאר ענין זה נקדים לבאר את מאמר חז"ל (נדה יג): אמר רב אסי, אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ופירש רש"י: כי "גוף", שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים. ע"ש.

והגה"ק בעל ה'שפע חיים' זי"ע (ויקהל תשלו) כתב, שאף על פי שהנשמה יורדת להתלבש בגוף האדם למטה בעולם הזה, שורש הנשמה נשאר למעלה במקורה, ששמו "גוף". ואותו חלק הנפש אשר בשמים ממעל מאיר לחלקו שנמצא בארץ בגוף האדם, והחלק אשר בארץ משתוקק לעלות למקורו אשר בשמים. נמצא שיש לכל אדם שני חצאי נפשות אחד למטה, בתוך גופו הגשמי, ואחד למעלה בשמים. וכדברים קדושים אלו כתב המגיד ממעזריטש זי"ע, על הפסוק (במדבר י, ב) "עשה לך שתי חצוצרות כסף" "חצוצרות" - שתי חצאי עורות, שהם שני חלקי הנפש, למטה ולמעלה, "כסף" - שהם נכספים ומשתוקקים זה לזה. עכ"ד.

מוסיף ומבאר ה'בני יששכר' בספרו מגיד תעלומה (דף יד ע"ב), את מאמר חז"ל (ברכות יד): "אמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלימה, יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא קריאת שמע, וזו היא מלכות שמים שלימה". כי הנה ידוע, שחלק הנפש אשר למטה בעולם הזה הוא כלול מרמ"ח אברים, וכן חלק הנפש שלמעלה בשמים, גם הוא כלול מרמ"ח אברים רוחניים, וכאשר מוסר האדם את נפשו לה' באהבה, מאירים שני חלקי הנפש, וכך מתחברים רמ"ח אברים של מטה, עם רמ"ח אברים של מעלה, ומקבלים "מלכות" [תצ"ו שזה פעמים רמ"ח]. וזהו פירוש מאמר חז"ל: הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה, יפנה ויטול ידיו, ויניח תפילין ויקרא קריאת שמע,

שכן כאשר האדם מוסר את נפשו ב'קריאת שמע', הוא מחבר את שני חלקי נפשו, רמ"ח אברים שלמטה עם רמ"ח אברים שלמעלה, שביחד הם בגימטריא "מלכות" - ולכן זוהי מלכות שמים שלימה".

וכך כתב השל"ה הקדוש (קיצור של"ה דיני קריאת שמע עמ' קיז), ויאריך באחד ויכוין שהוא מוסר נפשו ורוחו ונשמתו על קדושת שמו הגדול. ומי שמכוין כן בשעת קריאת שמע נחשב לו כאילו נהרג על קידוש השם יתברך.

לפי זה אפשר ליתן טעם לכך שהתורה מצוה במצות 'מחצית השקל', (שמות ל, טו) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", לא פחות ולא יותר, מדוע? אלא שאותו החלק של נפש האדם שנמצא למעלה בשמים, אינו צריך תיקון, כיון שאינו נפגם מחטא האדם למטה. אך חציו השני של הנפש הנמצא בעולם הזה, שנפגם מחטא האדם, הוא צריך תיקון. ולכן, עיקר עבודת האדם היא לתקן חלק נפש זו, הנמצאת למטה, כדי שיוכל לחברו עם חלק נפשו שנמצאת למעלה בשמים.

וזהו שנצטוו ישראל לתת מחצית השקל, כי "שקל" בגימטריא ארבע מאות ושלושים, והמילה "נפש" כמספרו עלה, ומכאן שמחצית השקל שהצטרפו ישראל לתת הוא כנגד מחצית הנפש אשר למטה בעולם הזה, שצריך תיקון.

לפי זה יתבאר הכתוב (שמות ל, יב) "כי תשא את ראש בני ישראל", תשא מלשון לרומם. כלומר כאשר תרצה לשאת ולחבר את נפשות ישראל הנמצאים למטה עם חלק הנפשות הנמצאות למעלה, אז "ונתנו איש כופר נפשו לה' מחצית השקל" - יתן מחצית השקל, שהוא כנגד מחצית הנפש, שנמצאת כאן למטה בעולם הזה וצריכה תיקון, ועל ידי כך ניתן לרומם את הנפש שנמצאת למטה ולחברה עם הנפש הנמצאת למעלה בשמים.

משה רבינו שורש הדעת ועל ידי פרשת שקלים מעוררים בחינת הדעת

עוד כתב רבינו הבני יששכר ז"ע (אדר מאמר ב דרוש ג), ידוע שמשה רבנו הוא בבחינת הדעת הכללית של ישראל, לכן בחייו של משה רבנו ע"ה, השפיע הוא לכלל ישראל מבחינת הדעת, ולימד את בני ישראל דעת איך לחבר את חלקי הנפשות אשר בארץ לרא"ש בני ישראל, היינו לשורשם העליון אשר בשמים ממעל.

ואולם חשש משה רבנו פן כשייגזו אורו, אור הדעת, שוב לא יהיה לישראל הדעת הזו, וזה ששאל את הקב"ה: רבנו של עולם, כשאני מת אין אני נזכר, וכוונתו שלאחר פטירתו שוב לא יהיה מי שיחבר את נפשות ישראל לשורשם העליון. אמר לו הקב"ה: חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם את פרשת שקלים, ובכך אתה זוקף את ראשם, מחבר את חלק נשמתם שלמטה עם שורש נשמתם שלמעלה, כך גם לאחר פטירתך מן העולם, בכל שנה ושנה כאשר ישראל קוראים לפני את פרשת שקלים, אני מחשיב לך כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשם.

ובכל שנה בזמן זה מתעורר בכל עדת ישראל, הארה מנשמת משה רבנו בחינת הדעת, ללמד דעת ותבונה והשכל לקשר את עצמם בדביקות צורם ויוצרים, ואיך יקבלו עליהם עול מלכות שמים שלימה. ולכן קוראים פרשת שקלים בהגיע חודש אדר, שבחודש זה קיימו וקבלו היהודים מחדש קבלת התורה מאהבה במסירות נפש, כי עד היום היה מודעה רבא לאורייתא, ובזמן הנס קבלו עליהם ועל זרעם באהבה את התורה (שבת פח.). וזה שמובא בזוהר הקדוש (ח"ב דף קצ"א ע"ב) "וקבל היהודים (בלשון יחיד) - זה משה רבנו, כלל היהודים שקיבל מגילת אסתר מסיני".

נמצא, כי תכלית קריאת פרשת שקלים היא לעורר את התחברות נפשות ישראל למטה עם שורשם למעלה, וזאת על ידי שיקבלו ישראל על עצמם עול מלכות שמים שלימה למסור נפשם למען קונם. ומכאן יובן מה שדקדק המלך אחשורוש באומרו לאסתר המלכה (אסתר ז, ב) "עד חצי המלכות וינתן לך" שלא רצה שתהיה מלכות שלימה, ולא רצה שתהיה עבודת ישראל במסירות נפש, שידע שעל ידי זה תהיה מלכות שמים שלימה ימחק זרע עמלק, ואז תעבור ממשלת זדון מן הארץ.

ה. פדיון נפשנו מהס"א וגונדא דיליה:

בכתבי רבנו האר"י ז"ל (שער הכוונות ענין הפורים דרוש א ד"ה ואמנם היות) מובא, כי בכל שנה ושנה מתגברת אותה קליפת המן הרשע להשמיד להרוג ולאבד, וכשם שהקב"ה הקדים את מצות השקלים לאבד את מחשבת המן לשקול עשרת אלפים ככר כסף. אם כן כל שנה מתעוררת הקדושה ומתגברת על הס"א כמו בפעם הראשונה, ועל ידי מצות השקלים פדינו את עצמנו ואת נפשותינו מיד המן וכל גונדא דיליה, וכן בכל שנה ושנה כאשר קוראים בציבור פרשת שקלים, מכניעים את הס"א והמן הרשע, ופודים נפשנו מן הס"א ומקליפת המן ומתעלים בקדושה. וזהו שאמר הכתוב (שמות ל, יב) "כי תשא את ראש בני ישראל", וה' בראשם ומתעורר ענין בנין ביהמ"ק, ויה"ר שנזכה לקיים מצות שקלים בפועל אמון.

ו. להנצל מעין הרע של המון:

טעם נוסף לקריאת פרשת שקלים, משום שהמן הרשע בדק באיזה חודש ישים ויתן עין הרע על עם ישראל, והחליט שחודש אדר מסוגל לזה וכו', לכן נותנים בחודש אדר זכר למחצית השקל שזה הועיל נגד עין הרע של המון מעם ישראל. (חמדת ימים ח"ב פורים פרק א אות יג).

ז. לכפר על נפשותיכם:

עוד טעם הובא בירושלמי (שקלים פ"א) על הפסוק (שמות ל, יג) "זה יתנו מחצית השקל בשקל הקודש", כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו כ'זה' יתנו. וכן מבואר בתוספות (חולין מב. ד"ה זאת), שהראה הקב"ה למשה מטבע של אש, ונראה לרמוז למה דוקא מטבע של אש, שקיום המצוות ובפרט מצות הצדקה, צריכות להיות בחמימות כאש, של אהבת המצוה.

ורבינו הבעש"ט זי"ע המשיל על כך משל, לאדם שלמד מלאכת צורפות הכסף והזהב, ורבו למדו את כל הפרטים הנצרכים למלאכה, אולם לא אמר לו שצריך להדליק אש תחת הכסף או הזהב כדי להתיך אותם, כי דבר פשוט הוא מאד. כשהגיע התלמיד לעסוק במלאכת הצורפות עשה את כל פרטי המלאכה אך לא הדליק אש, וברור שלא נעשה דבר. זהו שהראה לו הקב"ה למשה מטבע של אש, כלומר נתינת המטבע לבד לא תעזור לכפר על נפשותיכם, אלא רק על ידי החמימות והאש. (הדעה והדיבור קצח עמ' ז).

ח. שקלים מלשון משקל:

עוד ביאור נפלא מובא בכתבי רבינו הרי"ח הטוב זי"ע בספרו אדרת אליהו (משפטים עה"פ (שמות כב, כו) "והיה כי יצעק אל"י ד"ה ואפשר לפרש), שענין 'השמעת השקלים', הוא מלשון 'משקל מאזנים', וכבר אמרו רבותינו (ר"ה יא): בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, ולכן צריך שישראל יעשו תשובה קודם, כדי שיהיו ראויים להגאל. וזו כוונתם ז"ל, 'באחד באדר משמיעים על השקלים', דהיינו שמתחילת חודש אדר האדם "ישקול" את מעשיו מאשר חטא על הנפש, כמה מצוות יש בידו, וכן כמה עבירות יש בידו, כדי שיחזור בתשובה ויהיה ראוי לגאולה.

ט. והאלילים כרות יכרתון:

עוד ביאר רבינו הרי"ח הטוב זי"ע (שם), כי 'שקלים' גימ' ת"ף, כמנין פלונית (ליל"ת), וזהו שמשמיעין על השקלים כדי שנשבור את כוחה וכל גונדא דילה, והאלילים כרות יכרתון, וזה ענין של מחיית עמלק בחודש זה.

י. מדת הענוה:

עוד רמזו בענין הבאת מחצית השקל בשווה העשיר והעני, כדכתיב (שמות ל, טו) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", להורות על חיוב הענוה מכך שהעשיר לא ירבה והדל לא ימעט, כולם שווים בחובתם וזכותם בעבודת הבורא.

י' טעמים לנתינת 'מחצית' ולא שקל שלם

יש לדקדק מדוע ציוה הקב"ה את עם ישראל שיביאו 'מחצית' השקל ולא שקל שלם, והלא שקל הוא דבר שלם ויש בו יותר חשיבות, כמו שמצאנו במצות אתרוג שיהיה שלם, ובשבת קודש בלחם משנה שיהיו הככרות שלימות, ומשום מה נשתנה ענין מחצית השקל?
בספרים הקדושים הובאו י' טעמים לכך:

א. לכפר על מכירת יוסף:

מצות מחצית השקל באה לכפר על עוון מכירת יוסף, כי הנה מכירת יוסף היתה בעשרים גרה כסף, כמובא במדרש (בראשית רבה פרשה פד, יז): א"ר יהודה בר סימון, אמר הקב"ה לשבטים אתם מכרתם בנה של רחל בעשרים כסף, לפיכך יהיה כל אחד ואחד מגיעו בקע לגולגולת, הכא הוא דכתיב (שמות לח, כו): "בקע לגולגולת מחצית השקל", וביאר בספר מתנות כהונה (ד"ה מעות) על פי דברי הירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג), שעשרים שקל כסף הם שווי של חמשה סלעים שקבלו מהסוחרים, נמצא שכל אחד מעשרה אחים קיבל מחצית השקל, ולזה כתוב מחצית השקל בה' הידיעה, לרמז על מחצית של אותו השקל שהגיע לכל אחד מהשבטים במכירת יוסף.

ב. במקום שעבוד מצרים:

ידוע שיש חמש גבורות קשות והם חמשה שמות 'אלהים', ושם אלהים בגימ' פ"ו, וחמש פעמים פ"ו יעלה ארבע מאות שלושים (עי' בדברי האר"י ז"ל ליקוטי תורה פרשת בא על הפסוק (שמות יב, מ) ומושב בני ישראל). והנה ת"ל הוא כמנין 'שקל'. וידוע עוד שהקב"ה אמר לאברהם אבינו בכרית בין הבתרים (בראשית טו, יג) "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", ושיעבוד מצרים היה רק מאתים ועשר שנים שהוא כמעט מחצית מהזמן (עי' בספר אהל שמחה פרשת בא (עמ' צז ד"ה ומושב) שכתב שחמש שנים לפני הפורענות, קשורות לפורענות. ולפי זה ישבו מאתים וחמש עשרה שנה מחצית מארבע מאות ושלושים). ועל ידי מצות 'מחצית השקל' משלימים את התיקון של השנים שנותרו לבני ישראל להיות במצרים. ולפי זה יבואר כי חצי מארבע מאות שלושים עולה כמנין מאתים וחמש עשרה, ועם הכולל עולה למספר ר"ו כמנין "גבורה". וכידוע שהגבורות הם עיקר הדינים. והנה אדם יחיד לבדו אינו יכול לבטל את כל הגבורות הקשות, אלא צריך את האחדות של כלל ישראל, שעל ידי זה יתבטלו כל הדינים, ויתמתקו ה' שמות אלהים, וזה נעשה על ידי מצות מחצית השקל, ואז נזכה לגאולה שלימה בקרוב.

ג. רמז לאחדות:

עוד טעם מדוע מצות מחצית השקל היא 'מחצית', לומר כי כל אחד מישראל בפני עצמו אינו אלא מחצית, ורק כאשר יתחבר עם רעהו באהבה ובלב שלם, אז הוא נשלם ונקרא שלם. ובזה רמזו הנודע אשר בחרו כל מדפיסי הספרים לכתוב כינוי לשם השם הנכבד בצורת שני יודין כזה [י-י] כי בהתחברות שני יהודים יחדיו שורה שכינה ביניהם. אמנם אם הנקודות אחד מעל השני הרי זה כסימן סוף פסוק. (נחל יצחק פרשת פקודי).

ד. לכפר על חטא העגל:

טעם נוסף יש בו, שבא לכפר על חטא העגל, והוא על פי דברי חז"ל (שבת פט.). על הפסוק (שמות לב, א) "ורא העם כי בושש משה", לשון בא שש, לאחר שעברו שש שעות שראו שמושה לא בא, חטאו בחטא העגל, ונמצא שחטאו בחצי יום, לכן נצטוו להביא מחצית השקל לכפר על החטא שעשו בחצי היום. (ע"פ הירושלמי שקלים פ"ב ה"ג).

ה. הנשים לא חטאו בעגל:

ועוד יש לומר שמכיון שהאנשים הם אלו שחטאו בחטא העגל ולא הנשים, שהרי הנשים לא נתנו את תכשיטי הזהב שלהם לעשיית העגל (פרקי דר"א פרק מה). וידוע שאיש ללא אשה נחשב לחצי גוף, נמצא שרק חצי גוף עבד עבודה זרה, לכן נצטוו ליתן מחצית השקל. (לבוש יוסף שמות ל, יג).

ו. כל ישראל ערבים:

עוד ביאור על פי מה שמובא בזהר הקדוש (ח"ב דף קצא ע"א) שבחטא העגל לא חטאו ישראל קדושים, אלא הערב רב שעלו עמם, והם עשו את העגל. אולם אמרו חז"ל (שבועות לט.). כל ישראל ערבים זה לזה, ומחמת שעם ישראל לא מיחו בידי הערב רב חטאו בסיבת הערבות, לפיכך נתחייבו במחצית השקל. (אלשיך כי תשא ד"ה זה יתנו בשם מהר"ש אלקבץ).

ז. לכפר על עשרת הדברות:

עוד יש לבאר על פי דברי דעת וקנים מבעלי התוס' (שמות ל, יג ד"ה מחצית השקל), על הפסוק "עשרים גרה השקל", נמצא שמחצית השקל שווה לעשר גרה, ובא לרמזו שמצות מחצית השקל באה לכפר על עשרת הדברות שעברו עליהם.

ח. לכפר על נפשותיכם:

עוד מבואר כי מחצית השקל בא לכפר על נפשותיכם, וכתב בספר עיר מקלט (שמות אות קז ל ע"א) דוקא מחצית, שהרי רביעית דם היא הנפש. ומשקל רביעית דם הוא כ"ה סלעים, ומשקל השקל של תורה הוא סלע, נמצא מחצית השקל אחד מחמישים ברביעית הדם שהם כ"ה סלעים, שהוא שיעור תרומה גדולה לדעת בית הלל בעין בינונית.

ונראה להוסיף שאם נחשב מספר מחצית השקל של חמישים שנה יעלה כ"ה סלעים, שהרי שנות העבודה בבית המקדש היתה עד גיל חמישים, כמו שנאמר (במדבר ח, כה): "ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה". [או

שחשבון חמישים שנה יחשב מבן עשרים עד בן שבעים, כמו שכתוב בתהילים (צ, י): "ימי שנותינו בהם שבעים שנה".

ט. להכריע העולם לכף זכות:

עוד טעם נפלא לנתינת מחצית השקל דוקא, על פי דברי הגמרא קידושין (מ:). והובא גם בדברי הרמב"ם (בפ"ג מהל' תשובה ה"ד): לעולם יראה אדם את כל העולם כולו, חציו זכאי וחציו חייב, עשה עבירה אחת הכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף חובה, עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות. והרמז להכרעת העולם כולו לכף זכות היא מחצית השקל. (אהבת דוד דרוש י לשבת זכור ד"ה וביותר צריך).

י. משמיעין מלשון כינוס ואחדות:

על ידי שכל איש יהודי נותן מחצית, מתחברים כל המחציות להיות שלם אחד, (שמואל ב ז, כג) "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". ותשובת המשקל לקטרוגו של המן שאמר (אסתר ג, ח) "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים". והאחדות והאהבת ישראל נעשים בנתינת מחצית השקל. ולפיכך אמרו חכמים (שקלים א א) "משמיעין על השקלים" ולא מכריזין, כי משמיעין הוא לשון כינוס והתאספות כמו שכתוב (שמואל א, טו, ד) "וַיִּשְׁמַע שְׂאוֹל אֶת הָעָם" ומתרגם יונתן בן עוזיאל "וכנש (-ואסף) שאול". (כרמנו כ אמרות לפורים בשם האדמו"ר הזקן).

מעשה על רבי חיים מוולוז'ין בענין האחדות

על מעלת כח האחדות אפשר ללמד מדברי חכמתו של רבי חיים מוולוז'ין זי"ע. היה זה בחודש תמוז תקע"ב כאשר המציבא הגדול הקיסר נפוליאון בונפרטה, פלש מצרפת לרוסיה, עם צבא אדיר שהיו בו למעלה מחצי מיליון אנשי חרב מלומדי מלחמה, אחרי ההצלחות מרשימות ביותר, רוב מדינות אירופה כבר נכנעו למרותו של נפוליאון, אולם החלטתו של נפוליאון להסתער על לב הממלכה הרוסית לוותה בהתלבטויות רבות.

שמע נפוליאון על גדלותו וחכמתו הרבה של הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, וכאשר הגיעו נפוליאון וצבאו לחניית לילה סמוך לוולוז'ין ביקש נפוליאון להפגש ולהתייעץ עם רבי חיים. הוא פנה אליו ושאלו: "מה דעתך על עתיד מלחמה קשה זו שפתחתי בה, האם תסתיים אף היא בניצחון כביר, או חלילה אסון נורא מוכן לי אי שם בדרכי".

השיבו רבי חיים, אמשול לך משל למה הדבר דומה, לנסיך אחד שעשה פעם את דרכו במרכבה אדירה רתומה לארבעה סוסים אבירים ומשובחים, והנה בהגיעו לתוך יער עבות מעדו רגלי אחד הסוסים לתוך ביצה טובענית, ומשך אחריו גם את שאר הסוסים, והמרכבה התהפכה על צידה, כל מאמצי העגלון והמשרתים לחלצם מן הבוץ עלו בתוהו. עברו שעות אחדות והנה איכר פשוט מתקרב עם עגלתו הרעועה, רתומה לשלשה סוסים כחושים ודקים מאד, ואף הם החלו מועדים ושוקעים בביצה, אולם האיכר שלף מיד את שוטו, הצליף על הסוסים אחת ושתים, אלו אזרו את שארית כוחם, נעו לכאן וזו לשם, ופתאום משכו את העגלה אל מחוץ לביצה, ויהי הדבר לפלא בעיני הנסיך ומשרתיו. ניגש הנסיך אל האיכר ותמה באזניו, לי יש ארבעה סוסים אבירים ומיוחסים, ולך שלושה צנומים ודקים, ולפלא הוא איך דוקא הסוסים שלך נחלצו ברגע אחד מן הבוץ, ואילו שלי כבר שעות מתבוססים בבוץ ולא יודעים איך להמלט מצרה זו?

הסביר לו האיכר, הסוסים שלך מיוחסים המה, כל אחד מהם נטלת מהטובים במדינה, ממדינות שונות, לפיכך כשאתה מצליף על גבן, מושך כל סוס בכל כוחו לרוח אחרת, ואינם מצליחים להתאחד למען המטרה. מה שאין כן הסוסים שלי הדלים והכחושים, כולם ממשפחה אחת, אמא ושני בניה, לכן כשמכה אני את האחד גם השנים האחרים נחלצים מיד לעזרתו.

והנמשל, אמר רבי חיים: כיוצא בזה בענין שאנו דנים בו. אתה המלך נפוליאון דומה לנסיך ההוא, לרשותך צבא אדיר מחומש ומאומן היטב, אלא שאינו עשוי מעור אחד, מורכב הוא מצבאות אוסטריה, פרוסיה, ספרד, ואיטליה, שנלוו אל הצבא הצרפתי אשר תחת פיקודך, לפיכך מתאמץ כל אחד מהם להסב לעצמו את תהילת הנצחון, ועוד שכל אחד שמח בנפילת עמיתו בן ארץ אחרת. מה שאין כן צבא רוסיה, אף כי דל וצנום הוא באמצעים, כיון שמאוחד הוא, בנוי הוא כמקשה אחת, מבני עם אחד, הלוחם להגנת ארץ אחת, ארצו שלו, הרי כל אחד חש בסכנה המשותפת עליו ועל חברו גם יחד, ועושים יד אחת לחרף נפשם על הצלחתם וניצחונם. "מכאן הוד מלכותו נובע הפקפוק שלי בניצחונכם" סיים רבי חיים מוולוז'ין את פרשנותו על עתיד המלחמה. ואכן לאחר מנוסתו הבהולה של נפוליאון בונפרטה

ממוסקבה ומפלה נוראה שנחל ליד נהר הברז'ינה, התברר שצדקו דבריו, ועל כך נאמר בגמרא (ב"ב יב.) 'חכם עדיף מנביא'. (אבי הישיבות עמ' 388).

מחצית השקל - ערבות הדדית

כתוב באלשיך הקדוש (אלשיך כי תשא ד"ה זה יתנו) שהטעם שנתנו מחצית השקל ולא שקל שלם כי עם ישראל מתייחד בערבותו ההדדית וכל אחד הוא חצי, והוא שלם רק על ידי חבירו לכן ניתן מחצית השקל. וכן כתב בספר אור לצדיקים למהר"י קארו על התורה (סוף פרשת כי תשא ד"ה מחצית השקל). יש אנשים שחושבים רק על עצמם ולא מעניין אותם בכלל מה קורה לסביבה, אם חלילה קורה אסון הם אומרים מה זה קשור אלי, אצלי הכל בסדר אז זה לא ענייני. צריך לזכור שדבר ראשון התורה מלמדת אותנו שכל ישראל ערבים זה לזה (סנהדרין כז:), וכמו שבפרשת כי תשא כל עם ישראל נענשו בחטא העגל למרות שלא כולם חטאו, ומי שלא איכפת לו מהשני בסופו של דבר הוא ניזוק יותר מאשר האחר שנמצא בצרה.

בספר 'ניצוצות' הביא על כך משל מעולם החי: בבית קטן בכפר מרוחק הסתובב עכבר בתוך הבית. הוא גילה פתאום את בעל הבית ואשתו פותחים חבילה, הוא הסתקרן לדעת מה יש בתוך החבילה, אולי איזה אוכל טעים ומעניין, אך אז גילה מלכודת עכברים חדשה. הוא מיד יצא מהבית ורץ לספר לכולם את מה שראה. הוא ניגש לתרנגולת וסיפר לה בהתלהבות על החדשות אך היא טענה שזה לא קשור אליה ולא מעניין אותה. הוא הלך לדיר ובישר לכבשה את הבשורה אבל גם היא אמרה שזה לא מטריד אותה. הוא הלך לפרה והיא צחקה עליו. מאוכזב נכנס העכבר אל החור והסתתר שם. בלילה שמע רעש מהמלכודת, ראה את האישה קמה לראות ואז נחש ארסי הכיש אותה. הבעל שמע את הצעקות וקם להזעיק עזרה, האישה קבלה טיפול רפואי ראשוני ונשלחה הביתה למנוחה. למחרת מצבה של האישה לא היה טוב, החליטו לחזק אותה ולתת לה אוכל בריא. לקחו את התרנגולת שחטו והכינו מרק עוף. כולם באו לבקר ולדרוש בשלומה. לא היה מספיק אוכל לכולם אז נאלצו לשחוט גם את הכבשה ולתת לכולם אוכל. לאחר כמה ימים נפטרה האישה. כולם ערכו לוויה גדולה ולאחר מכן היו צריכים לאכול בשבעה אז שחט הבעל את הפרה שיהיה מספיק אוכל לכל המתאספים לנחם.

מה לומדים ממשל מוזר זה? כשאתה שומע צרה שלא נוגעת אליך, התורה מלמדת אותך שצריך להיות ערבים זה לזה, ולהצטער אחד עם השני, וצריכים אנו לזכור שלא שווה לנו לא להתיחס לצער של השני כי בסופו של דבר זה יכול להיות גם נוגע אליך רח"ל.

לתת יחס לשני, עושה אותך 'אדם'

היה סיפור מרגש במיוחד על יהודי בארה"ב שזכה בפרס "איש השנה". היו לו שמונה מאות מסעדות שהזרימו לחשבונו סכומי ענק. המיוחד ביותר היתה העובדה שכל העובדים שלו, למרות שלא קבלו משכורות גבוהות, מאד אהבו אותו, ואף הסכימו להמשיך לעבוד עמו גם במשכורת נמוכה. וכל זאת למרות שבדרך כלל עובדים לא מחבבים את המעסיק.

בזמן קבלת הפרס קראו לאותו יהודי ושאלו אותו איך הוא הצליח שכל העובדים תחתיו אוהבים אותו ומחבבים אותו מאד. הוא ענה שפעם היה בן אדם מאד אנוכי, הוא היה חושב רק על עצמו. לא עניין אותו מה קורה לסובבים אותו, עניין אותו רק ההצלחה של עצמו והכסף הרב שקיבל. הכל היה עד לאותו יום שבו הם ערכו טיול בארץ ישראל, מדריך הטיולים לקח אותם לישיבת מיר, היו שם אלפי תלמידים ואברכים שכולם למדו בצפיפות אבל ראו על הפנים את האושר והרוגע.

אחר כך הם נכנסו לראש הישיבה רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, הם ראו אדם גדול וחלוש כל כך, וכל תזוזה עולה לו במאמץ אבל הרב התייחס אליהם יפה. הם פחדו מה הרב יגיד, אולי יוכיח אותם על שמירת שבת. אך הרב שאל שאלה שהפתיעה אותם במיוחד. איזה 'מסר' קבלתם מהשואה? הם לא ציפו לכזה דבר. אז אותו יהודי קם וענה ש'הגרמנים רצו להשמיד את העם היהודי שהיה אז חלש מאד. היום אנחנו חזקים, יש בנו כוחות אדירים ואף אחד לא יצליח עלינו'. הרב חיך חיוך מרחם ואז אמר לו שהיהודים לפני השואה גם אמרו כך. אבל הוא רוצה להגיד שהגרמנים רצו להשמיד את כל הדברים של העם היהודי, הם הרסו את הדת חייבו אנשים להוריד פאות, אנשים היו צריכים עם הזקן לטאטא את הרחובות.

אבל הוסיף ואמר, אחד מראשי הישיבות העביר מסר שנתן ליהודים כוח לשרוד: הגרמנים רוצים לקחת את צלם האלוקים שבנו, הם רוצים להפוך אותנו לבהמות. עלינו לזכור שיהודי שונה מבהמה, בהמה חושבת רק על עצמה, היא אנוכית. אדם שחי כך הוא כבהמה לכל דבר. אנחנו צריכים לחשוב על השני לעזור אחד לשני כך נמשיך להיות יהודים. ובאמת היהודים התחילו לחיות כך, ועזרו אחד לשני בעבודות. נתנו את לחמם לשני שכמעט מת מרעב, זה נתן להם את המשמעות של יהודי. הם היו מאושרים.

המשיך ראש ישיבת מיר ואמר: יש דברים שהשואה לא הרסה, אבל הכסף האמריקאי הפך הרבה יהודים לדומים לבהמות. סיפר אותו יהודי שזכה בפרס, שהדבר שזעזע אותו יותר מכל בדברי הרב היה המסר שמי שחושב רק על עצמו הרי הוא כבהמה, ומיד החליט לעשות שינוי חד. הוא המשיך בעבודתו אך התייחס יפה לכל עובד ועובד, התעניין בשלומם, דאג לצרכים שלהם ועזר ככל האפשר. וזה מה שהביא אותו להצלחה הגדולה שכולם אוהבים אותו ומעריכים אותו למרות שהוא 'בוס'. אנשי האוניברסיטה התרגשו מאד מהדברים והחליטו לפרסם זאת בכל ארצות הברית. (ניצוצות).

תרומת הקודש מרבה שמחה על השראת השכינה

אנו צריכים להכין נפשינו לקראת שבת שקלים, שהיא השבת הראשונה מארבע פרשיות הקדושות.

איתא בשפת אמת (פרשת שקלים תרמ"א, תרמ"ד ובתענית כט.) וכן בפרי צדיק לרבי צדוק הכהן מלובלין (ר"ח אדר אות ט) על דברי הגמרא במסכת תענית (כט.) 'כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבים בשמחה', ויש להבין מהו 'כשם', מה שייך השמחה של חודש אדר לבין מיעוט השמחה של חודש אב? וכתבו לבאר ששמחת חודש אדר אינו רק על מה שנעשו ניסים לישראל בזה החודש, אלא שכמו שהתענית בחודש אב היא על ביטול עבודת המקדש, כך משנכנס אדר מרבים בשמחה, היות שבזה החודש משמיעין על השקלים (שקלים א א) לעורר בני ישראל שיתן כל אחד מחצית השקל, והנדבה היא החלק של כל אחד בקרבנות שיקריבו בשנה הבאה, שכשהיו מתנדבים לעבודת המקדש היה שם שמחה גדולה עד מאד, ככתוב בדברי הימים (א כט, ט) "וישמחו העם על הַתְּנַדְּבִים, כי בלב שלם התנדבו לה', וגם דוד המלך שמח שמחה גדולה". ולכן כל שנה בזמן שעוסקים בענייני תרומת המשכן והמקדש הכל היה בשמחה גדולה.

וכן איתא במדרש רבה (במדבר פרשה יב, יז) "שמחו כל ישראל במלאכת המשכן והביאו בשמחה כל נדבה ובזריות, ולשני בקרים הביאו כל הנדבה, שנאמר (שמות לו, ג): והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר". הרי שבכל עת שמתנדבים לענין השראת השכינה, יש שם שמחה גדולה, ולכך השוה חז"ל 'כשם שמשנכנס אב' שנתמעט עבודת המקדש, ממעטין בשמחה, כך 'משנכנס אדר', לא רק לאחר הנס של מרדכי ואסתר, אלא גם בבית ראשון וגם בזמן משה רבינו, בכל השנים שהיו מתנדבים למשכן בתחילת חודש אדר, היו מרבים בו בשמחה, כי בו גבו מכל ישראל שקלים לצורך הקרבנות, שזה מביא השראת השכינה בבני ישראל.

ואמרו חז"ל בגמרא מסכת שבת (קל.) שכל מצוה שהיו עושים אותה בשמחה עדיין עושין אותה בשמחה, כמו ברית מילה שנאמר בו (תהילים קיט, קסב): "שש אנוכי על אמרתך", כך כשם שנתנו את נדבת המשכן והמקדש, היה שם שמחה גדולה. לכן בכל שבת שמתחילים להקדים ולקרוא מנדבת המשכן בשבת מברכים אדר, נמשך שמחה נפלאה בכל לב ישראל.

קריאת 'שקלים' מעוררת השתוקקות לזכות בהקרבת הקרבנות

אנו צריכים לשמוע את הקריאה הזאת בכל לב, שאף על פי שעדיין אין בית המקדש קיים איתנו, אך אנו צריכים לקוות שבוודאי עוד נזכה בזאת השנה בחודש ניסן להקריב קרבנות לה' בבית המקדש, ויהיה בנוי ועומד על מכונו, שירד בנוי ומשוכלל מן השמים. וכמו שכתוב בספר יחזקאל (מה, יח) שזמן חנוכת הבית השלישי יבנה בחודש ניסן. ואנו מחכים ומצפים ומייחלים לה' שאכן נזכה בשנה זאת להקריב קרבנות בבית המקדש. ולכך אנו קוראים את פרשת שקלים, לא רק לצורך זכרון מה שהיה בזמן שבית המקדש קיים, אלא חי וקיים, הנה הקב"ה רוצה לישא את ראשנו, ומבקש שנתרום חלקנו לצורך הקרבנות שעוד נזכה בעז"ה להקריב בשנה זאת בבית המקדש. וכל אחד ישמע שמדברים אליו, ויקבל על עצמו שברגע שיבקשו מאיתנו מחצית השקל שיהיה לו מוכן לתת, הגם שאסור לנו להקדיש המעות

ממש לבית המקדש כל זמן שאינו קיים [ואם הקדיש מבואר ברמב"ם (ערכין פ"ח ה"ח) יוליכנו לים המלח דחיישינן לתקלה].

השפת אמת (שקלים תרמ"ד) מוסיף שיש יתרון לשמיעת פרשת שקלים בזמן הזה יותר מזמן שבית המקדש קיים, כי בתקופת הבית היו נותנים מחצית השקל, אך היו תקופות רבות שהיו נותנים בלי נדבת הלב, וכן מוזכר בפיוטי שבת שקלים 'בעוון שקלים' שהיה חסר שם שמחה. וכן במשניות מצאנו 'ממשכנין על השקלים' (שקלים פ"א מ"ג), היינו שהוצרכו לקחת בכח את המחצית השקל, ואף שרובא דרובא נתנו בשמחה, אך היה איזה ירידה בהשתתפות כלל ישראל בעבודת בית המקדש, ולכן צריכים עתה לתקן את הרצון והתשוקה אף ללא עבודה בפועל.

עניני צדקה

מטבע דומה לאש

כתב רבינו הנועם אלימלך זי"ע, כי בשעת נתינת מעות לצדקה, יזכור כי כל מטבע דומה לאש כמו שהראה הקב"ה למשה (ירושלמי שקלים פ"א ה"ד), וכמו שאש כוחה מצד אחד לשרוף ולהשמיד, או לחילופין להשתמש בה לתועלת, כגון לבשל אוכל וכדומה. כך בממון, אם נותנים אותו למטרה רצויה, לשם צדקה וגמילות חסדים, הרי הוא מביא תועלת מרובה לאדם, אך אם משתמשים במטבע לדברים אסורים אזי היא עלולה לשרוף ולגרום נזקים גדולים. וחשוב שנוזכר כי על ידי נתינת הצדקה, מקבל האדם שפע של טובה בעולם הזה ובעולם הבא. (נועם אלימלך כי תשא ד"ה זה יתנו).

וצדקה תציל ממות

באבות דרבי נתן (פרק ג) מובא מעשה בחסיד אחד שטבעה ספינתו בים. רץ רבי עקיבא לבית דין להעיד על אותו חסיד שטבע כדי להתיר את אשתו להנשא ולא תחשב לאשת איש. והנה עוד לפני שהספיק רבי עקיבא להעיד, ראה שהחסיד הזה הגיע לבית הדין ואמר לו ידעתי שאתה תלך להעיד עלי, לכן מיד הגעתי לכאן שידעו שאני חי. שאלו רבי עקיבא מי הציל אותך, ענה צדקות שהייתי רגיל לעשות הם שהצילו אותי, כי כשנכנסתי במצולות הים שמעתי שגל אחד אמר לחבירו רוצו ונעלה אותו, משום שעשה צדקה כל ימיו. באותה שעה פתח רבי עקיבא ואמר ברוך אלוקינו שבחר בתורתו שעומדת לעד, ו"צדקה תציל ממות" (משלי י, ב).

בזכות הצדקה

על ידי שאדם מפריש מכספו לצדקה בזה הוא מונע מעצמו מללכת לרופא חלילה עבור איזה טיפול וכדו', בפרט כשהטיפול כרוך בהוצאות מרובות. ולכן טעות חמורה היא לחשוב שבמקום לתת כסף לצדקה היה אפשר לקנות סלון יפה לבית, כי האדם לא יודע מה נגזר עליו בשמים.

מעשה עם רבנו מרדכי שרעבי בענין זה

מסופר על מו"ר ועט"ר המקובל האלקי רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל, שיום אחד פנה אליו יהודי בדמעות שלישי ואמר לו שיש לו גידול בגוף בר מינו, וצריך לעבור ניתוח בעוד שבועיים. הסתכל הרב על הצילום ואמר לו, בעזרת ה' לא תצטרך לעשות ניתוח, רק תתן שתים עשרה אלף לירות עבור התיקון שנעשה. למרות שבדרך כלל היה הרב מבקש ששים לירות אבל במקרה הזה למרבית הפלא ביקש הרב סכום גדול. באותו יום הלך החולה, לווה את הכסף ונתן לרב את כל הסכום הנדרש.

מיהר הרב לחלק למוסדות ולאברכים את כל הכסף, ועשה תיקון. לאחר שבועיים אמר לו הרב תאמר לרופאים שאני מבקש שלא יעשו ניתוח לפני שעושים צילום חוזר. הלך ואמר לרופאים כדברי הרב ולא הסכימו, וטענה בפיהם - יש לנו צילום ברור מפעם שעברה, ושום דבר לא השתנה. לאחר הפצרות רבות הסכימו הרופאים לצילום חוזר, ואכן נדהמו למראה עיניהם כשראו שאין שום דבר בגופו ושלחוהו לביתו לחיים ולשלום.

נסע האיש שוב לביתו של הרב, להודיעו על הבשורה הטובה, אמר לו הרב דע לך שנגזר עליך בשמים להוציא סכום של שתים עשרה אלף לירות. התפללתי להקדוש ברוך הוא שהסכום הזה תוציא למקומות טובים ולא עבור טיפולים ורופאים, ובחסדי ה' נענתי בתפילה.

רמז במילה 'מחצית'

ידוע מה שכתוב בגמרא (מגילה יג:) שבחודש זה המן הרשע רצה להשמיד ח"ו את עם ישראל, והקב"ה ציווה אותנו ליתן מחצית השקל כדי להקדים השקלים של מחצית השקל לשקלי המן, ולבטל את המיתה מעל עם ישראל.

ורמז לזה שצדקה מצלת מן המיתה, רמוז במילה "מחצית", דהנה הצ' שבאמצע תיבת מחצית היא צדקה. ועל ידי הצדקה מרחיק את המוות, שהרי האותיות הרחוקות מהצ' הם מ' בתחילה ות' בסוף, אותיות מ"ת, והאותיות הקרובות הם ח"י הסובבים את הצ' הרומזת לצדקה, ובזה רמז שהצ' שהיא מצות הצדקה מרחיקה את המוות ומקרבת את החיים. (בשם הגר"א).

מעות במקום מות

בירושלמי מגילה (פ"א הלכה ד) אמרו, אין מדקדקין במעות פורים, אלא כל הפושט את ידו נותנים לו. ונראה לבאר על פי דברי הגה"ק המגיד מקוזניץ ז"ע (עי' דברי ישכר דוב ויצא אופן ב, ובסוף ספר עבודת ישראל תולדות המגיד עמ' מא), על דברי דוד המלך ע"ה בתהלים (לג, יח): "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו, להציל ממות נפשם ולהחיותם ברעב", כאשר נגזר ח"ו על האדם גזר דין מות, יש כח על ידי תפילת הצדיקים לבטל הגזרה הזו, וכן על ידי מצות הצדקה יש כח לבטל את הגזרה. שהרי גזר הדין היורד מן השמים הוא אותיות מות, ועל ידי תפילת הצדיק והצדקה זוכים להמשיך אות ע' ומכניסים אותה באותיות מו"ת ונעשה "מעו"ת". וזה רמז בפסוק הנ"ל 'הנה עין ה' אל יראיו', כלומר אות ע' היא אצל הצדיק ירא שמים, ועל ידי זה 'להציל ממות נפשם' של הרשעים, ולהכניס אות ע' בין אותיות מו"ת, ונעשה מעו"ת. וזהו שאמרו (ירושלמי מגילה פ"א ה"ד) אין מדקדקין במעות פורים, כל הפושט נותנים לו אות עין ומצילים אותו מן המוות.

צדקה קודם התפילה

מעו"ת, בגימ' תפל"ה (עם הכולל). וכתב הלבוש (הלכות צדקה סימן רמט סעיף יד) שקודם התפילה יתן מעות צדקה, בסוד (תהילים יז, טו) "ואני בצדק אחזה פניך" ואז יזכה שתשמע תפילתו ויבטלו מעליו כל גזירות קשות ורעות.

וגם את המת יחצון

עוד רמז במחצית השקל על ענין הצדקה, דהנה 'מחצית' הוא אותיות מת-חצי. כלומר אותיות חצי מהמילה מחצית מפרידים בין אותיות מת. והוא על דרך הפסוק (שמות כא, לה): "וחצו את כספו וגם את המת יחצון". כי משלי י, ב) "צדקה תציל ממות", ולכן על ידי "וחצו את כספו" לצדקה, זוכה הוא שגם "את המת יחצון", כלומר יחלקו ויפרידו אותיות מ"ת, ויהפך למחצית השקל, ויזכה לחיים ארוכים. (תפארת שלמה פרשת שקלים). וזהו שאמר הכתוב (שמות ל, יב) "זה יתנו מחצית השקל... ולא יהיה בהם נגף", שעל ידי הצדקה יהיה כופר לנפשו ולא יהיה בהם נגף, כי אם חיים ארוכים מלאים ברכת ה'.

מחצית השקל ושמירת השבת מכפרים על חטא העגל

איתא בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) מצוות מחצית השקל תרומה לה', באה לכפר על חטא העגל. והוא לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל, רבי יוחנן בן זכאי אמר, לפי שעברו על עשרת הדברות יהיה נותן כל אחד ואחד עשרה גרה.

וביאר הגאון בעל חידושי הרי"ם בספר הזכות (כי תשא), שהפסוק (שמות ל, יב) "כי תשא את ראש בני ישראל", הוא רמז על שבת קודש, כי אם מנשאים [-מרימים] את האותיות רא"ש לאותיות שלאחריהן מקבלים אותיות שב"ת, שהרי אחרי האות ר' באה האות ש', ואחרי האות א' באה האות ב', ואחרי האות ש' באה האות ת', הרי אותיות שב"ת. נמצינו למדים, כי מצות מחצית השקל היא רמז על שבת קודש, ועם דברי הירושלמי ודברי המדרש כי מחצית השקל הוא כפרה על חטא העגל, הרי מבואר כי שמירת שבת היא כפרה על חטא העגל.

וכן כתב רבינו השל"ה הקדוש (פרשת ויקהל אות טו) לבאר מדוע הקהיל משה את ישראל לצוות להם על השבת, ללמדם שהיא כפרה על חטא העגל. והטעם לכך יובן על פי דברי הגמרא (שבת ק"ח): "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו".

והרי זה מצטרף לפסוק הראשון בפרשת כי תשא: "כי תשא את ראש", שהוא רמז על שבת קודש, ולמצות מחצית השקל, ששני המצות הללו באו כדי לכפר בכך על חטא העגל.

וּכְתַב בספר בני יששכר (שבתות מאמר א סימן י) לבאר את מאמר חז"ל (שבת קיח:): "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון", שנאמר (שמות טז, כז): "ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט", וכתוב בתריה (שם יז, ח) "ויבא עמלק", ובכדי להבין הקשר בין שמירת שבת ראשונה ובין שליטת אומות העולם בישראל, ביאר ה'בני יששכר' על פי דברי ה'מגלה עמוקות' (פרשת לך לך, דף טז): לבאר מה שהראה הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים (בראשית טו, י): "ויקח לו את כל אלה ויבחר אותם בתווך", וידוע שישנם שבעים אומות העולם והנה הם נחלקים לשני חלקים, ל"ה אומות הם משמאל של הקדושה, ושרו של עשיו הוא סמא"ל ממונה ועומד עליהם, ולעומת זה ישנם ל"ה אומות מימין של הקדושה, ושרו של ישמעאל הוא רה"ב ממונה ועומד עליהם.

נמצא כי שבעים אומות הם אל"ה מול אל"ה, כלומר ל"ה אומות מימין עם א' העומד עליהם, וכן ל"ה אומות משמאל עם א' העומד עליהם, ואמנם ישראל עם קודש נמצאים בתווך באמצע בין שני אל"ה, וזהו רמז הכתוב: "ויקח לו את כל אלה" - הם שתי פעמים אל"ה של שבעים אומות, "ויבחר אותם בתווך", שביתר אותם לשני חלקים והכניס את ישראל בתווך בין שניהם. וזהו רמז הפסוק (תהילים כ, כח): "אלה ברכב ואלה בסוסים", אל"ה מול אל"ה שהם שבעים אומות, "ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר".

מוסיף על כך ה'מגלה עמוקות' דבר פלא, כי הנה יום המנוחה של ישראל עם קודש הוא בשבת קודש, ולעומת זאת יום חגם של הישמעאלים הוא ביום ו' שהוא צד ימין של שבת קודש, ויום חגם של בני עשו הוא אדום הוא ביום א' צד שמאל של הקדושה, וישראל שהם באמצע ניתן להם למורשה יום שבת קודש. וזהו שכתוב (ויקרא כב, לב): "ונקדשתי בתוך בני ישראל", "בתוך" דייקא, כי בני ישראל נמצאים באמצע בין עשיו וישמעאל, עד כאן דברי המגלה עמוקות.

נמצינו למדים מזה, כי קדושת שבת באמצע מבטלת קליפות ישמעאל ועשיו, שהם מצד ימין ושמאל של הקדושה, והקליפות הללו הם הממונים על ע' אומות. וזה שאמרו חז"ל (שבת שם): "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון". כי אם היו שומרים שבה הראשונה, היו מבטלים קליפות עשיו וישמעאל שמצד שמאל וימין של שבת קודש, שהם השורש של כל השבעים אומות, ושוב לא היתה כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם.

ומוסיף על כך ה'בני יששכר' (שם) רמז נאה, שב"ת בגימטריא זרזי"ר עור"ב. ואמרו חז"ל בגמרא (ב"ק צב:): על הפסוק (בראשית כח, ט): "וילך עשיו אל ישמעאל", "לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו". ומפרש ה'מגלה עמוקות' (פרשת ואתחנן, אופן מ) כי קליפת עשיו נקראת "עורב" וקליפת "ישמעאל" נקראת זרזיר והתחברו יחד, כי הם בני מין אחד להילחם כנגד הקדושה, על כן שב"ת בגימטריא זרזי"ר עור"ב, ללמדנו ששבת בקדושתו מבטל שתי הקליפות של עשיו וישמעאל.

מוסיף המגלה עמוקות, "וילך עשיו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל", כי ישמעאל בהיותו הזוהמה של אברהם בעל החסד, הנה הוא חסד מצד הקליפה שהיא קליפת חמור, ועשיו שהוא הזוהמה של יצחק בעל הגבורה, הרי הוא גבורה מצד הקליפה קליפת שור, והנה שתי קליפות הללו עשיו וישמעאל הן קליפות קשות הממונות על שבעים אומות העולם, כי שרו של עשיו ממונה ועומד על ל"ה אומות שהם מצד שמאל גבורה דקליפה, ושרו של ישמעאל ממונה על ל"ה אומות מצד ימין חסד דקליפה, ולכן אסרה תורה לחברם יחד שנאמר (דברים כב, י): "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", כי יש סכנה גדולה לחבר שני כוחות הללו, שהם שורש הטומאה של שבעים שרי אומות העולם.

מעתי נבין דברי נעים זמירות ישראל (תהילים צב) "מזמור שיר ליום השבת", המבוסס כל כולו בשבח של קדושת יום השבת וכתוב שם (פס' י): "כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און". ויש לדקדק במה שבחר להכפיל לשונו להזכיר פעמיים, "כי הנה אויביך ה', כי הנה אויביך יאבדו", והיה יכול לומר בקיצור: "כי הנה אויביך ה' יאבדו, יתפרדו כל פועלי און".

אך לפי האמור יש לומר כי דוד המלך רמז בכך, על הכוח הגדול של קדושת שבת להפריד בין שתי בחינות של אויבי ה', ל"ה אויבים מימין שתחת קליפת ישמעאל, ול"ה אויבים משמאל שתחת קליפת עשיו, וזהו שאמר: "כי הנה אויביך ה',

הם ל"ה אומות מימין עם ישמעאל העומד עליהם, שכן כי הנה אויבך יי ראשי תיבות בגימטריא ל"ו, כנגד ל"ה אומות ועוד א' כנגד ישמעאל. והוסיף לומר: "כי הנה אויבך יאבדו", הם ל"ה אומות משמאל עם עשו העומד עליהם, שכן כי הנה אויבך יאבדו ראשי תיבות בגימטריא ל"ו, כנגד ל"ה אומות ועוד א' שהוא עשיו, ועל שניהם יחד אמר: "יתפרדו כל פועלי און", בכוח שבת העומדת בתווך ביניהם הם נפרדים ומתבטלים.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מדוע שמירת שבת היא כפרה על חטא העגל, כי בחטא העגל התחברו שני כוחות הטומאה של עשיו קליפת שור וישמעאל קליפת חמור, שהרי מטעם זה יצא העגל בצורת חצי שור וחצי חמור (זוה"ק ח"ב קצב ע"ב), כנגד שני קליפות אלו. אולם על ידי שמירת שבת הרי אנו מפרידים בין שני כוחות הטומאה, בין ישמעאל קליפת חמור מימין ובין עשיו קליפת שור משמאל, ובכך יש תיקון נפלא לחטא העגל כי 'יתפרדו כל פועלי און'.

צורת המטבע של "מחצית השקל"

כתב הגאון הקדוש החתם סופר זצ"ל (דרשות חתם סופר דף קיח ד"ה בשקל) בזה"ל: ונראה לי, שנתקשה משה רבינו ע"ה מה יטבע על המטבע, כי צורה אסור, ולכתוב שמו משה מלך או רבן של ישראל לא היה ראוי לו מחמת ענוותנותו, ושקל הקודש לכתוב עליו אינו עובר לסוחר אצל תגרי נכרים כמובן, על כן הראהו הקדוש ברוך הוא מטבע של אש כתוב עליו "משה רבן של ישראל" ואותה ממש הראה לישראל וכן נטבע המטבע. עכ"ד.

במעלת הצדקה אף שאינה בשלמות

חידוש נפלא כתב הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (יערות דבש ח"ב דרוש טו) שכאשר סירב אחשוורוש ליטול את עשרת אלפים ככר כסף מידי המן, ואמר לו (אסתר ג, יא) "הכסף נתון לך, והעם לעשות בו כטוב בעיניך", חילק המן כסף זה, לעניים ואביונים. ומוסיף, שבשכר זה זכה לשכר גדול שבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק (גיטין נז:), ומכל מקום לא הגינה עליו זכות המצוה מפני שהיה עבדו של מרדכי (כמבואר במגילה טז:), וקיימא לן (פסחים פת:): 'מה שקנה עבד קנה רבו', וא"כ לא יהיב מדיליה מידי, אך כיון דסוף סוף נהנו העניים, זכה לשכר טוב באחרית הימים. ללמדנו על השכר הנורא לבעלי צדקה וחסד ואפילו אם הם פחותים ביותר.

גרה הוא גרגיר של עץ חרוב

כתוב בתורה (שמות ל, יג) "זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה". יוצא א"כ שמטבע השקל מכיל בתוכו עשרים גרה, וכתב רש"י (ד"ה גרה) ש'גרה' הוא לשון מעה.

וכתב באבן עזרא (ד"ה זה השיעור) ש'גרה' הוא 'גרגיר של עץ החרוב', ומטבע ה'שקל' היה במשקל עשרים גרה, דהיינו עשרים גרגירים של חרוב. וכן כתב היראים (סי' קמ פדיון הבן): שמעתי שעשרים גרה הם עשרים גרעיני חרובין, ונקראו גרה על שם שהבהמות גרות [-מעלות גרה] אותם, וכסף משקל העשרים גרעינים - הוא השקל, והוא דבר מועט.

ובימי בית שני הוסיפו על המטבעות שהיו בימי משה במדבר, כמו שכתבו התוספות במנחות (עו). ד"ה והשקל עשרים גרה. ונמצא שכל שקל של עשרים גרה, עמד על משקל של כ"ד גרה, דהיינו כ"ד גרגירי חרוב.

מידת הנקראת קראט

ישנה מידת הנקראת קראט - שהיא יחידת משקל באבני חן, ושווה בדיוק ל-200 מיליגרם. מקור השם הוא בזרע פרי עץ החרוב [שכן בערבית קוראים לגרה, קראט], ששימש בימי קדם לשקילת אבני החן. השימוש בזרעי החרוב כיחידת משקל נוצר, כיוון שבעבר חשבו שלכל זרעי עץ החרוב בכל פרי, יש אותו משקל בדיוק. בפועל שונים הזרעים במשקלם כמו זרעים אחרים אך כיוון שהם שטוחים, קשה להבחין בשוני בין הגדלים.

ולפי פירושו של האבן עזרא ש'גרה' הוא גרגיר החרוב, נמצא אם כן שכבר בתורה מצאנו מקור למשקל ה'קראט', ולפי זה יש רמז לענין ה-24 קראט שבזהב, כי יש האומרים שהמטבע היווני 'סולידוס', היה ה"דולר" של התקופה הביזנטית, הוא היה מטבע יציב וחזק ששימש לעריכת עסקאות במקומות רבים בעולם. הסולידוס היה מטבע זהב טהור שמשקלו כ"ד קראט, כלומר משקל של כ"ד זרעוני חרובים. ולפי פירוש האבן עזרא, ה'שקל' שהיה בימי בית שני לאחר ההוספה, אף הוא היה כ"ד קראט.

בתקופה מאוחרת יותר אימצו את יחידת המידה קראט כדי למדוד את דרגת טוהרו של זהב, כיום יש למושג קראט שתי משמעויות שונות, האחת יחידת מידה למדידת משקל של אבני חן, והאחרת יחידת מידה למדידת דרגת הטוהר של זהב, כאשר אומרים שתכשיט עשוי 24 קראט זהב, מתכוונים שהוא עשוי זהב טהור, כלומר 99.9% [זהב 24 קראט הוא זהב רך מאוד ולא מרבים להשתמש בו, ואף כשמשתמשים בו מוסיפים לו מעט מתכת כדי לחזק אותו. ועיין ברש"י מנחות פח: ד"ה של פרקים, שהיו יכולים לכופף את הקנים של המנורה. ואפשר לבאר זאת על פי האמור, שהרי המנורה נעשתה מזהב טהור לגמרי בלי תערובות, ולכן הזהב היה רך וניתן לכיפוף]. (ע"פ הקהילה היהודית במאה הי"ז עמ' 238).

הילולת משה רבינו

ז' באדר

דרשה ממנו"ר ועט"ר ראש הישיבה באתרא קדישא מירון - ליל חמישי ז' באדר תשע"ט הילולת משה רבינו
 בספר שמות ועד כל התורה כולה עד סוף ספר דברים אין פרשה שלא מוזכר בה שמו של רבינו רעיא מהמנא, אבל בפרשה "ואתה תצוה" לא מוזכר שמו של משה רבינו כותב הרא"ש איך זה שבפרשת בפרשת ואתה תצוה "ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור", איך זה יכול להיות שלא יהיה מוזכר שמשה רבינו הוא נותן התורה, שעלה על הר סיני להביא את התורה לעם ישראל איך אפשר שלא יהיה כתוב שמו. אומר ש"קללת חכם אפילו על תנאי היא באה" משה רבינו מסר עצמו בשביל עם ישראל, משה רבינו אהב את עם ישראל אהבה שאין כמותה, שעם ישראל חטאו בעגל היה כאב גדול בעולמות העליונים, והקב"ה רצה ח"ו לעשות בעיה גדולה לעם ישראל, אומר משה רבינו לקב"ה בבקשה ממך אם תסלח להם טוב, ואם אין "מחני נא מספרך אשר כתבת" למה לי חיים, לא רוצה, ואומר לו משה אני כלול מכל הנשמות של עם ישראל, ולכן מספיק שתקח את משה וזה כלול מכל עם ישראל מה צריך עזוב את בנינו, עזוב את עם ישראל, אין כמותם, תמחול להם, תסלח להם התחנן לפני הקב"ה, אבל הוא בשביל מסירות נפש לעם ישראל אמר "מחני נא מספרך". אבל בכל זאת זה מתקיים, מה יעשה הקב"ה יקח את משה רבינו, ימחה אותו מהספר, לכן אמר לו הקב"ה, תראה אני לא אכתוב אותך בפרשת "ואתה תצוה" מה שאמרת מחני נא, אני אמחוק אותך מספר אחד מפרשה אחת פרשת ואתה תצוה.

ואומר מו"ר רבנו יוסף חיים זצוק"ל בעל הבא"ח נתן רמז בזה מספרך אותיות מספר-ך, כי חומש בראשית יש בו י"ב פרשיות, וספר שמות יש בו י"א פרשיות ופרשת תצוה היא פרשה ח' מספר שמות, וא"כ נמצא שפרשת תצוה היא ספר כ'.

והגאון מו"ל אומר בא אני אראה לך פלא, תמיד בפרשת תצוה יכול פטירת משה רבינו ולכן לא מוזכר שמו של משה בפרשה הזאת.

אבל יש בזה סוד גדול - אתם יודעים סוף הפרשה הקודמת היא מסיימת במילת "נחשת" ומתחילים "ואתה תצוה" משה רבינו בא לתקן כמה דברים היה גלגול של נח והוא בא לתקן את שנת בן אדם הראשון והוא גם הבל והוא משה, משה ר"ת מ'שה ש'ת ה'בל, אבל הוא גם בא לתקן את נח ולכן מסיימת הפרשה הקודמת במילת "נחשת", שזה אותיות נח-שת, ו"אתה" זה משה, תצוה את בני ישראל, וזה בא לרמז שמשה רבינו בא לתקן את הענין של נח, נח שיצא מן התיבה הוא היה בוכה רבוננו של עולם מה קרה בעולם הכל שמם אין אף אחד איך לא רחמת תרחם, אמר לו הקב"ה עכשיו אתה בוכה (בזוהר כתוב רעיא שטיה אני לא רוצה לחזור על המילים האלו אני לא רוצה לומר את זה) אני חיכתי לך שתבכה שתבקש רחמים על כל העולם על בני מקודם שאני הבאתי את המבול אני חיכתי לך רמזתי לך איפה אתה, ולכן המבול נחשב על שם נח כתוב "מי נח" נח היה צדיק הוא הציל את כל העולם כולו הוא נשאר יחידי בתוך התיבה למה שהמבול הקלקלה הזאת תקרא על שמו "מי נח"

המים של נח, אלא בגלל שהוא היה צריך להתפלל והוא לא התפלל, משה רבינו בא עכשיו לתקן את הדבר הזה כשנח היה צריך להתפלל על כל העולם ולמסור נפש ולא עשה את זה עכשיו משה רבינו הוא גלגול של נח לתקן את הדבר הזה אומר המגלה עמוקות משה רבינו אמר "מחני נא" מחני אותיות מי-נח, בגללי נגרם "מי נח" עכשיו "מחני" שאני רוצה לתקן את מי נח, וכו מחני נא זה מ-נח אני, ולכן הוא בא לתקן את ענין נח וזה תיקון גמור, והוא מסר נפש.

עכשיו זה הילולת משה רעיא מהמנא מה זה מסירות נפש של רועה של מנהיג של עם ישראל, וידוע מה שאומר הזה"ק שארבע גלויות יש לעם ישראל, הגלות הראשונה יצאנו בזכות אברהם, הגלות השנייה בזכות יצחק הגלות השלישית בזכות יעקב, והגלות הרביעית הגלות הזכות ניצא בזכות משה רעיא מהמנא.

אבל אומר רבינו חיים בן עטר משה רבינו רוצה לראות מי לומד תורה הוא לא רוצה לגאול סתם הוא רוצה לגאול מי שיושב ועוסק בתורה ולכן אומר "ויקחו אליך שמן זית זך" דע לך משה בדור האחרון "אתה תצוה" אתה תחנן בפני עם ישראל, ותדע לך שהם יקחו "שמן זית זך" זה התורה הקדושה כמו השמן מאיר לעולם כך התורה מאירה לעולם, "כתית למאור" בשביל שאדם רוצה שיהיה לו תורה שלמה, צריך "כתית למאור" לכתת את עצמו שיזכה לתורה, ואז אם יש תורה יש הכל.

כתוב "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" והגמ' מפרשת, אורה זו תורה, וא"כ מדוע לא כתוב ליהודים היתה תורה ושמחה וששון ויקר. אלא התורה זה העיקר להוציא אותה לאור האור של התורה זה הנשמה של העולם והנשמה זה רבי שמעון בר יוחאי זה התורה שהוריד אותה משה רבינו מפנימיות התורה מהר סיני זה אורה של תורה, אם יש תורה ואורה יש הכל, ליהודים הייתה "אורה", יהיה שמחה יהיה ששון יהיה יקר יש פרנסה יש שפע יש הכל בעולם, אם יש תורה יש הכל.

תדעו לכם משה רבינו אוהב את מי שלומד תורה וידוע את התורה צריך ללמוד טוב תורה ללכת בדרכים של אבותינו הקדושים לעסוק בתורה הקדושה, ולהחזיק בלומדי התורה.

התפשטות של משה היא בכל דור ודור

הנה נודע כי התפשטות של משה היא בכל דור ודור, כמ"ש "משה שפיר קאמרת", וא"כ כל ת"ח שאומר ד"ת ומחדש ודורש, הרי הוא בחינת משה רבנו, וז"ש וילך משה, אפי' שמשה רבנו נשמתו עדין בכל זאת עודנו מדבר דברי תורה. כי נצוץ של משה רבנו מתנוצץ באותו ת"ח ועוזר לו ועל ידו הוא מחדש חידושים.

וזה שביאר רבנו האר"י ז"ל על המשנה כל העוסק בתורה לשמה - אותיות למשה, שבשעה שאדם עוסק בתורה מתעברת בו נשמת משה רבנו ומסייעת לו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

וז"ש בזוה"ק מה שהיה הוא שיהיה ר"ת משה, כי בשעה שקיבל משה רבנו את התורה בסני עיצם קבלתו את התורה קבל אחריות שיראה להתאמץ שעם ישראל יקיימו את התורה לעולם ובודאי בחייו, אבל גם אחרי מותו קבל עליו לבא ולהעבר בת"ח וצדיקים בכל אחד שמקבל עליו עול מלכות שמים ועוסק בתורה.

כמ"ש רבנו האר"י ז"ל בשער הגלגולים ונראה שגם רשב"י זיע"א שהוא אחראי על סודות התורה כל מי שעוסק בזה הוא אחראי עליו, כי הוא בחי' משה רבנו ג"כ.

ולכן המשנה באבות אומרת שמגלין לו רזי תורה כי מתעברת בו נשמת משה רבנו ואז מגלה לו סודות התורה.

ולזה רמז משה רבנו באמרו ויתעבר ה' בי למענכם, דהיינו שנכנס בסוד העיבור. ובכל ת"ח ות"ח שעוסק בתורה הקדושה זוכה לאותו עיבור. וזה סוד הפסוק כי שם חלקת מחוקק ספון, כי נשמת משה ספון וטמון בכל יהודי ויהודי שעוסק בתורה, והנה מחוקק גימט' רמ"ח, שנשמת משה מתעברת בכל קיום רמ"ח מצוות עשה.

ועי' מה שכתב בעל התניא בליקוטי אמרים (פרק מ"ב) וז"ל: מ"ש בגמ' על פסוק ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך אטו יראה מילתא זוטרתא היא אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא וכו' דלכאורה אינו מובן התירוץ דהא שואל מעמך כתיב. אלא הענין הוא כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהות לכלול' נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רועים ומשרע"ה הוא כללו'

כולם ונקרא רעיא מהימנא דהיינו שממשיך בחי' הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משרע"ה המושרשת בדעת העליון שבי"ס דאצילות המיוחדות במאצילן ב"ה שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו'. ועוד זאת יתר על כן בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש כי העבודה שבלב היא לפי הדעת כמ"ש דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה ולעתידי הוא אומר ולא ילמדו איש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו'. עכ"ל.

אין לנו יום ששון ושמחה בשנה כיום ז' אדר, אלא שנדחית השמחה לפורים

ידוע שמרנא החתם סופר זי"ע היה דורש לתלמידיו ביום ז' אדר, וכתב בליקוטי חבר בן חיים, שאי אפשר לתאר את המעמד והמצב שהיה בשעה שהחת"ס היה דורש ביום ז' אדר. התלמידים טעמו בתפילת ערבית שלאחר הדרשה, טעם יותר נעלה מתפילות דר"ה ויוה"כ.

כתוב בדרשות חת"ס (דף קע"ג עמוד ב') שלכאורה אין לנו יום שמחה וטוב לב בכל השנה כיום ז' אדר, שבזה היום כרת עמנו ברית 'אתם נצבים היום', ועל זה היום נאמר 'היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך, וביום הזה אמר לנו משה 'ולא נתן לכם ה' לב לדעת ועין לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה', ופרש"י 'אותו היום עמדו על דעת רבם מה שלא עמדו והשיגו כל ארבעים שנה' - מיום ז' סיון תמ"ח עד ז' אדר תפ"ט.

וי"ג ספרי תורה חדשים נתן לנו בזה היום, שהשווה אותם לספר תורה של מעלה. ואם כל אחד מישראל שעמד על דעת רבו בזה היום, נתחבר עם משה רבינו, ועי"ז נחשב לנו כאילו נולדנו מחדש, בו ביום נתקיים אתפשטותא דמשה בכל ישראל.

וא"כ היה צריך לעשות שמחה וששון ליהודים, משלוח מנות וסעודה גדולה בזה היום הגדול.
ומה נעשה שלעתותי ערב נסתלק משה רבינו, וזהו שנפסק בשו"ע סי' תק"פ שהוא יום תענית.

וחדש החת"ס: 'ואולי אילו היינו אנחנו עוסקים בקבורתו, הייתי מכניס את המת לחדר, ונוהג ימי משתה, ואח"כ הייתי עוסק בקבורתו'. כדן 'מעבירין את המת לפני הכלה'. ולא רצה הקב"ה שיעשו כן בני ישראל, לכן קברו הוא בעצמו ויקבור אותו בגיא, ונתחייבו באבלות ונתבטלה השמחה, ונדחית השמחה בשבעה ימים עד יום י"ד אדר, שבו חוגגים ושמחים כל ישראל כהשלמת השמחה דיום ז' אדר.

רוקדים על 'היום הזה נהיית לעם', וששים ושמחים על 'נתן ה' לכם לב לדעת ועין לראות ואזניים לשמוע'. וכמ"ש השלה"ק 'והדת ניתנה בשושן הבירה', אימתי ניתנה לנו דת התורה האמיתית, בשושן"הבירה, הדר קיבלוה באהבה. ושמחת התורה היא לנו.

מדוע קוראים לו "משה רבינו" ולא "רבינו משה"

הבן איש חי בספרו עוד יוסף חי (פר' תצוה), שנקרא בשם 'משה' על שם שמשה אותנו ממצרים, כי מה שנמשה מן המים, היה צריך להיקרא בשם 'משוי' שהוא נמשה, ולא שהוא משה את האחרים, אלא שנקרא שמו משה, על שם שהוא יוציאנו מכור הברזל ממצרים וממעמקי הים, ומעוד הרבה צרות הצילנו, וזהו השם 'משה'. ובתיה ברוח קודשה קראה שמו משה, ולא משוי, ע"ש העתיד.

והנה כל הצדיקים שהיו רבם של ישראל, ומזכירים שמותם בשם רבי, בדוגמת הרבי מלובלין שלימד אותנו תורה ויראת שמים, ולזאת נקרא שמו 'הרבי מלובלין', אך משה רבינו כשהוציאנו ממצרים עדיין לא לימדנו תורה ועוד לא היינו לעם ישראל, בתחילה הצילנו משעבוד קשה, בלי תנאי של ליסוד התורה, וזהו השינוי בין משה לשאר צדיקי ישראל, שהם רבותינו על שם שלימדו אותנו תורה ויראת שמים, לכן נקראים רבי פלוני, אך משה הוא משה לפני שהוא היה רבינו.

כיון שהיה לפני מתן תורה, אומרים קודם את שמו ואח"כ רבינו

ורבינו הסמיכת חכמים מבאר טעם שנקרא משה רבינו ולא רבינו משה, ע"פ מה שכתב השלה"ק שכל חכמי ישראל היתה התורה לפני שמותיהם, כל רבותינו נולדו בעולם אחר גילוי התורה, רבי יהודה, רבי מאיר, תחילה היה

רבי ואח"כ שם הצדיק, אך משה רבינו שהיה איתנו לפני מתן תורה, לכן נקרא 'משה-רבינו', תחילה היה משה ואח"כ רבינו, משא"כ שאר הצדיקים הוקדם להם רבי לפני השם.

עור כתב הסמיכת חכמים טעם נפלא שכשמוזכרים תלמיד חכם שהיה כבר בעבר, נקרא רבי פלוני, אך הת"ח שעכשיו נמצא איתנו שייך לקרוא לו קודם את שמו ואח"כ הכינוי, כמו משה רבינו. וכך הוא על פי דקדוק לשון הקודש שבנוכחות הצדיק בחייו קוראים אותו בשמו ואח"כ בכינויו. וא"כ מכיון שאי אפשר לחדש שום חידוש בתורה בלי התנוצצות משה רבינו, שנמצא איתנו בבתי כנסיות ובתי לדרשות, לכן נקרא כך - משה רבינו.

שמו משה הוא עצמו הרבי שלנו לענוה ושפלות

בספר החיים כתב שנקרא שמו משה רבינו, כי השם משה הוא הרבי שלנו, מכל שמותיו הגדולים שהיו לו, טוביה, יקותיאל, אבי סוכו, אבי זנוח וכו', על שם מעלותיו הגדולות, והוא בחר בשם משה, לרמוז על שפלותו וענוותנותו, הייתי בתיבה בתוך היאור, כמעט שלא נשאר ממני כלום, בנסי ניסים משו אותי מן המים. זה הרבי שלנו, הענוהו שלו היא עצמו רבינו. בשמו לבד הוא כבוד מורה לנו את דרכי הענוהו והשפלות.

משה רבינו מוכן לא להכנס לארץ ישראל ולקבל עונש קשה רק שלא יהיה קטרוג על עם ישראל

בענין מי מריבה שמשוה רבינו נענש שלא יכנס לארץ ישראל, לכאורה מדוע משה רבינו לא שמע בקול ה' היה מדבר אל הסלע ולא מכה אותו.

והנה נאמרו על זה כמה וכמה לעמים מדוע עשה משה כך, ושמעתי פירוש נחמד והוא כי משה רבינו באמת רצה לשמוע בקול ה' ורצה לדבר אל הסלע, אלא אמר אם אני ידבר אל הסלע והסלע יתן ממיו יהיה קטרוג גדול על עם ישראל, שהסלע שומע לקול ה' הקב"ה אומר לו תוציא מים והוא מוציא. ואילו עם ישראל הם בני אדם והם חלק אלוה ממעל וזכו שמדברים אליהם ומצווים עליהם רמ"ח מ"ע שס"ה מל"ת איך לא שומעים בקול הקב"ה?

לכן אמר משה שהוא מוכן לעשות הכל, מוכן למסור עצמו לכבוד עם ישראל דהיינו מוכן למסור את עצמו שלא להיכנס לארץ ישראל ויקבל עונש רק שלא יהיה קטרוג על עם ישראל, ולכן הוא היכה את הסלע ולא דיבר אל הסלע, שאם היה מכה היה קטרוג איך יכול להיות שאל הסלע הוא מדבר והוא שומע, ואילו לעם ישראל מדברים אתם לא שומעים, ולכן היכה ולא דיבר ואז אמר הסלע לא מבין אלא רק במכות, עם ישראל בדיבור הוא לאט לאט יבין.

וכן ראינו אצל יונה בן אמת, שהקב"ה אמר לו (יונה א, ב) "קום לך אל נינוה העיר הגדולה וקרא עליה כי עלתה רעתם לפני" שתחזיר אותם בתשובה שאם לא כל העיר נהפכת, ויונה ברח מלפני ה', ויש לשאול מה יונה בורח הקב"ה אמר לך ללכת לנינוה, אלא יונה פחד שיהיה קטרוג על עם ישראל, אומר איך אני ילך אני יודע שהם יחזרו בתשובה, ועם ישראל לא שומע לא חוזר בתשובה לא הולך בדרך ה', אלא יונה היה מוכן לברוח לקבל עונש ולעשות הכל כדי שלא יהיה קטרוג על עם ישראל, מסר את עצמו בשביל זה, והקב"ה הציל אותו בסוף.

אותו דבר משה רבינו היה מוכן לעשות את הכל כדי שלא יהיה קטרוג על עם ישראל וז"ש "סגולתך עת צמאו למים. על הסלע הן ויצאו מים", הוא מסר את עצמו בשביל עם ישראל כדי להחיות את עם ישראל הסכים להכות על הסלע ולא לדבר.

"בן מאה ועשרים שנה אנכי היום" (דברים לד ז).

הקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום, שנאמר את מספר ימך אמלא, משה ר"ת מולדתו שבעה היא מתתו שבעה ימים, ונפטר בשבת משה עבדי מת אותיות שניות שבת.

מִשֶׁה. מִחְצֵיו וְלִמְטָה נִקְרָא אִישׁ וּמִחְצֵיו וְלִמְעֵלָה נִקְרָא אֱלֹהִים:

מִשֶׁה הָיָה כּוֹלֵל כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל מִצַּד הַחֲסָדִים:

מִשֶׁה נִקְרָא יְקוּתִיאל:

מִשֶׁה נִקְרָא טוֹבִיָּה:

מִשֶׁה. בְּכֹל דּוֹר וָדוֹר בָּא מִשֶׁה בְּסוּד הָעֲבוּר פַּעַם אַחַת לְחַמְשִׁים שָׁנָה וְהוּא כְּדִי שֶׁלֹא יִטְעוּ הָעָרֶב רַב לְעַם הַקְּדוֹשׁ:
מִשֶׁה רִבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם. קִבֵּל כָּל הַכְּתָרִים שֶׁהָיוּ לְיִשְׂרָאֵל וּבְכָל שַׁבַּת מַחְזִירִם לְיִשְׂרָאֵל:
מִשֶׁה זָכָה לְקַרְנֵי הוֹד בְּגִין דְּאוֹלֵיף זָכוּ עַל יִשְׂרָאֵל:
כְּשֶׁנִּזְלַד מִשֶׁה אֶתְמַר לְגַבֵּי בֵּת פְּרָעָה כִּי טוֹב הוּא דְחֻמָּאת עִמָּה שֶׁכִּינְתָא וּמִיד שֶׁנִּגְעָה בּוֹ אֶתְדַכֵּיאת וְאִיתְסִיאת מִצְרַעְתָּא
דִּילָהּ.

"וַיִּקְרָא" א' וְעִירָא שֶׁהִקְטִין מִשֶׁה אֶת עֲצָמוֹ וּמַעֲט בְּכַבּוּדוֹ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוּא לְשִׁכְיָנָה.
וְהָאִישׁ מִשֶׁה עָנּוּ מְאֹד וְכוּ' כְּתִיב בְּלִי י' לְהַעֲדִיד כִּי זֶה מִשֶׁה הָאִישׁ שֶׁהִקְטִין עֲצָמוֹ וְהַשְּׁלִים לְכָל יִשְׂרָאֵל.
עַד כִּי יָבֵא שִׁיל"ה זֶה מִשֶׁה.

קָדָם שָׁבָא מִשֶׁה לְיִתְרוֹ לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים וְכָרִים וְאַחַר שָׁבָא מִשֶׁה אֶצְלוֹ נִתְבָּרַךְ בְּבָנִים וְכָרִים:
מִטָּה מִשֶׁה הָיָה מַעֲזֵן הַדַּעַת טוֹב וְרַע וְכוּ':

מִשֶׁה מֵת בְּמַנְחָה בְּשַׁבַּת. אֶתְחַשֵּׁיךְ נְהוּרָא דְשִׁמְשָׁא וְכַבָּה נְהוּרָא דְתוֹרָה שֶׁבְכַתָּב אֶמְרוּ צְדָקְתְךָ אֱלֹהִים עַד מְרוֹם וְגו':
אֲשֶׁרֵי הָעַם שֶׁכָּכָה לוֹ, "שֶׁכָּכָה" בְּגִימְטְרִיא מִשֶׁה:

מִשֶׁה מִשֶׁה לֹא פָסִיק טַעְמָא כִּי מִיד שֶׁנִּזְלַד אֶסְפָּקְלִרְיָא שְׁלוֹ הִיתָה מְאִירָה, דְכְּתִיב וְתָרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.
מִשֶׁה שִׁכִּיחַ לְגַבֵּיהוּ דְיִשְׂרָאֵל בְּכָל גְּלוּת וְגְלוּת:

קְרוּן פְּנֵי מִשֶׁה הָיָה שְׁכָרוֹ. שְׁכָר סוֹפֵר. שֶׁהוּא כְּתִב שֶׁטֵר אַרוּסִין שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל:
נִזְכָּר תְּאֵנָה יֹאכַל פְּרִיָהּ, לְפִי שֶׁמִּשֶׁה מְסַר נַפְשׁוֹ עַל הַמִּשְׁכָּן וְכוּ' לְכוּ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ:

הַעֲנוּהָ אֲמַנּוֹתָיו שֶׁל מִשֶׁה:
מִשֶׁה מֵת בְּנִשְׁיָקָה:

כְּשֶׁם שֶׁעֲמָדָה חֻמָּה לִיהוֹשֻׁעַ כִּן עֲמָדָה חֻמָּה לְמִשֶׁה:
אֶמֶר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשֶׁה אִם אֶתָּה תִּהְיֶה קְבוּרָא אֶצְלֵ דוֹר הַמְּדַבֵּר אֶתָּה בָּא בְּרֵאשׁ וּבִזְכוּתְךָ יָבוֹאוּ גַם הֵם. מְשָׁל לְמִי
שֶׁאֵבֵד מְעוֹת וְגו':

הַהוֹד נִתַּן לְמִשֶׁה וְהַהֲדָר נִתַּן לִיהוֹשֻׁעַ:
מִשֶׁה זָכָה שֶׁנִּתְעַסַּק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּקַבְּוֹתָיו:

מִשֶׁה מְסַר נַפְשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה לְפִיכְךָ נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ: זְכְרוּ תוֹרַת מִשֶׁה:
וְלֹא קָם כְּמִשֶׁה עוֹד נְבִיא בְּיִשְׂרָאֵל וְגו':

קריאת התורה לפרשת שקלים

קודם קריאת פרשת שקלים אומרים זה

לְשֵׁם יְזוּרְד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְיִנְתִּיה

זו"ן יאהדונהי

בְּדוֹזִילוּ וְדוֹזִימוּ   וְדוֹזִימוּ וְדוֹזִילוּ

יאההויהה   איההויהה

לְיִזְרְדא שֵׁם י"ה או"א בו"ה זו"ן

בְּיִזְרְדא שְׁלִים

יהוה

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים לְשִׁמַּע קְרִיאַת פְּרֻשַׁת שְׁקָלִים כְּמוֹ שֶׁתִּקְנֶנוּ לָנוּ חֻכְמַיִם זְכוּרָנִם לְבִרְכָה לְתַקֵּן שֶׁרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמִקּוֹם עֲלִיוֹן לַעֲשׂוֹת גַּחַת רִיחַ לְיִזְרְדָנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, וְלַעֲוֹרֵר שְׁקָל הַקֹּדֶשׁ הָעֲלִיוֹן לַפְּדוּת נַפְשֵׁינוּ וְנִשְׁמַתֵּינוּ מִן קַלְפַת הַמֶּן וְגוֹנְדָא דִּילִיה. וּבִסְגֻלַת קְרִיאָה נֶאֱמָנָה זֹאת, נְזֻכָה לְהַכְנִיעַ כּוּחוֹת הַסְּטֵרָא אֲחֵרָא וְקַלְפַת (לִילִית) הָעוֹלָה גִּימ' שְׁקָלִים, וְלִמְחוּתָם מִן הָעוֹלָם. וְתְרוּם וְתִגְבִּיָה קָרְנֵנוּ לְמַעְלָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְחִסְדְּךָ תִּבְנֶה בַּיִת מְקֹדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, לְאֲשֶׁר וּלְקַיָּם מִצְוַת שְׁקָלִים בְּפִעֵל. וַיְהִי נָעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָהוּ:

וַיְדַבֵּר יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל יֵהוּא אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כִּי תִשָּׂא אֶת-רֹאשׁ

בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְפָקְדֵיהֶם וְנָתַנוּ אִישׁ כַּפֹּר נַפְשׁוֹ לַיהוָה

יֵהוּא וְיִתְּנוּ בְּפָקֶד אַתֶּם וְלֹא-יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בְּפָקֶד אַתֶּם: זֶה א וְיִתְּנוּ

כָּל-הָעֵבֶר עַל-הַפְּקָדִים מִזֹּצִית הַשְּׁקָל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים זָרָה

הַשְּׁקָל מִזֹּצִית הַשְּׁקָל תְּרוּמָה לַיהוָה יֵהוּא וְיִתְּנוּ: כָּל הָעֵבֶר

עַל-הַפְּקָדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמָת יְהוָה

יֵהוּא וְיִתְּנוּ: הָעֵשִׂיר לֹא-יִרְפָּה וְהַדֹּל לֹא יִמְעִיט מִמִּזֹּצִית הַשְּׁקָל

לָתֵת אֶת-תְּרוּמַת יְהוָה יֵהוּא לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם: וְלִקְזוֹתָ

אֶת-כֶּסֶף הַכִּפֹּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתְּ אֹתוֹ עַל-עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזָכְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה יֵאָהְדוּנְהִי לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם:

ביאור ההפטרה

תוכן ההפטרה

יהודע הכהן כרת ברית עם המלך והעם שיעבדו את ה', וכן כרת ברית בין המלך והעם שיהיו העם נאמנים למלכם. אחר כך ניגשו כל העם לבית הבעל שברו והרסו את הצלמים הרגו את מתן כהן הבעל, את עתליהו המיתו בחרב, והושיבו על כסא המלוכה את יהואש, שעשה את הישר בעיני ה' כפי שלימד אותו יהודע הכהן.

יהואש הציע בתחילה לכהנים שהם יקחו לעצמם את השקלים שתורמים בני ישראל, וכן כספי ערכים וחרמים, והם יחזקו את בדק הבית. אך כשראה שהכהנים לא חיזקו את בדק הבית, הציע יהואש לכהנים שלא יקחו יותר את הכסף, אלא יתנו אותו לבדק הבית, הכהנים הסכימו לדבריו.

ולכן יהודע הכהן לקח ארגו אחד, עשה חור במכסה והציב אותו ליד המזבח, ואז כל מי שבא לבית ה' שם בארגו את תרומתו. וכשראו שהכסף בארגו רב, באו לקחו את הכסף ונתנו אותו לעושי המלאכה לגודרים ולחוצבים ולכלל תיקון הנחוץ בבית, הם בחרו אנשים נאמנים ולכן לא חישבו איתם אלא סמכו עליהם.

מכסף זה לא קנו כלים לבית המקדש כגון מזרקות, חצוצרות כלי זמר וכדומה, אלא השתמשו בו לבדק הבית בלבד. אך כסף אשמות וחטאות, שהוא כסף שאדם הפריש לקנות אשם או חטאת ונתר לו כסף, ניתן לכהנים וקנו בו עולות, את הבשר הקריבו על המזבח ולעצמם לקחו את העורות.

מלכים ב פרק יא פסוק יז - פרק יב פסוק יז.

וַיְכַרְתֶּם יְהוֹיָדָע הכהן שהיה בזמן יואש מלך יהודה, והוא כרת בתחילה **אֶת-הַבְּרִית בֵּין יְהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם לְהִיזוֹת** המלך והעם **לְעַם לַיהוָה** שיהיו כולם נאמנים לעבודת ה' ולהסיר הבעלים, ואח"כ כרת ברית **וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם** שיהיו העם נאמנים למלכם (רש"י): יח וכנגד הברית הראשונה אומר **וַיָּבֹאוּ כָּל-עַם הָאָרֶץ בֵּית-הַבַּעַל וַיִּתְּצוּהוּ** נתצו והרסו אותו ו **אֶת-מִזְבְּחֹתָיו (מִזְבְּחֹתָיו קָרִי) וְאֶת-צִלְמֵי שִׁבְרֵי הַיָּטֵב** בחוזה (מ"ט) **וְאֵת מִתְּנֵן כֶּד שְׂמוֹ בִּתְנֵן הַבַּעַל הָרְגוּ לִפְנֵי הַמִּזְבְּחוֹת וַיִּשְׂם הַכֹּהֵן פְּקֻדֹת מִמוֹנִים עַל-בֵּית יְהוָה** כפי שתִּקֵּן דוֹד, כי עתליהו ביטלה סדר משמרות הבית (רש"י): יט וכנגד הברית השנייה בין המלך ובין העם אומר **וַיִּקַּח אֶת-שָׂרֵי הַמַּאֲוֹת וְאֶת-הַכֹּרִי** הגבורים האדירים **וְאֶת-הָרְצִים** המושלים (מלבי"ם) **וְאֵת כָּל-עַם הָאָרֶץ וַיְרִידוּ אֶת-הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה**

וַיָּבֹאוּ דָרָךְ-שַׁעַר הַרְצִיִּים אֶל בֵּית הַמִּלָּךְ וַיֵּשֶׁב עַל-פֶּסַע הַמְּלָכִים: וַיֵּשְׁמַח כָּל-עַם-הָאָרֶץ וְהָעִיר שָׁקְטָה נחה, ולא נתעוררה עוד מלחמה בעבור זה [על הריגת כהן הבעל וניתוח העבודה זרה].

כִּי וְאֶת-עֵת לִיְהוָה שְׁחִיטָתָהּ לֵב בַּעֲלָה יִהְיוּם מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי תוֹעֵבוֹת אֲבִיהָ וְאִמָּהּ אִיזָבֵל הַמִּיתָהּ בַּהֲרֹב בֵּית מִלְּךְ (הַמִּלָּךְ קָרִי) והעם שמחו בהריגת עתליהו ולא היה עוד מי שיעורר מלחמה (מ"ד).

יבֹא בֶן-שֶׁבַע שָׁנִים יְהוֹאָשׁ בְּמִלְכוֹ [א]: בְּשָׁנַת-שֶׁבַע לְיְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ יְהוֹאָשׁ בֶּן אַחֲזִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאַרְבָּעִים שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר שֶׁבַע: וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו יְהוָה כָּל-יָמָיו אֲשֶׁר [ב] הוֹרָהוּ לְמַדּוֹ יְהוֹדֵעַ הַכֹּהֵן וְאַחֲרֵי מוֹת יְהוֹדֵעַ הַשְּׁחִית דָּרְכוֹ (מ"ז ו"ד) [ג]: דָּרַךְ הַבְּמֹת יַחֲדָא לֹא-סָרוּ לא בוטלו שהקריבו עליהם לשם

ה' עוֹד הָעַם מְזַבְּחִים וּמִקְטָרִים בַּבְּמֹת וְנִאֲסְרוּ מִשְׁבַּנְּהָ הַבַּיִת (מ"ח) וְעַנְשָׁם כִּרְתָּ: ה' וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יְהוֹאָשׁ אֶל-הַכֹּהֲנִים כֹּל כֶּסֶף הַקֶּדָשִׁים אֲשֶׁר-יֹבֵא בֵּית-יְהוָה כֶּסֶף עֹזֵר הוא מחצית השקל שנאמר בו כל העובר על הפקודים וכן **אִישׁ כֶּסֶף נַפְשׁוֹת עָרְפוּ** שהתנדב ואמר ערכי עלי, וכן

כָּל-כֶּסֶף אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לֵב-אִישׁ לְהָבִיא בֵּית יְהוָה נדבה **כִּי הָאֹמֶר הָרִי עָלַי מִנָּה לְבָדָק** כגון האומר הרי עלי מנה לבידק

עיונים והארות

הסוד (מעם לועז).

ב. אבל משמת יהודע, אז באו שרי יהודה להשתחות למלך, ועשאוהו אלוה, אמרו לו: הנכנס לבית קדש הקדשים שעה אחת מסוכן למות, ואתה נחבאת בו שש שנים, כדאי אתה להיות אלוה, אז שמע המלך אליהם (רש"י).

ג. ויעש יהואש הישר בעיני ה' כל ימיו אשר הורהו יהודע הכהן - אמר הכתוב "כל ימיו אשר הורהו יהודע הכהן", לשון הוראה ולא לשון לימוד, שהוראה פחותה מלימוד, ולכן במות מורהו סטה מן הדרך.

ויש מפרשים "הורהו" מלשון "הורים", כמו שאמרו: "אשא עיני אל ההרים" - אל ההורים, שהמלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו.

ונראה שתיבות "כל ימיו" מוסב על יהודע, שכל ימי חייו של יהודע הורהו ללכת בדרך הטובה, אבל בסוף ימיו החמיץ, שקבלוהו לאלוה.

והטעם שקבלוהו לאלוה, אמרו לו: אלולי שאתה אלוה לא היית יוצא לאחר שבע שנים מבית קדשי הקדשים. אמר להם: כן הוא, וקיבל על עצמו ליעשות אלוה והשחית לנפשו, שנאמר: "ויהי לתקופת השנה עלה עליו חיל ארם", וכתוב: "ואת יהואש עשו שפטים", אל תקרי "שפטים" אלא "שפוטים" דהיינו עונשים כבדים. וזה כדי להראות שאיננו אלוה. ואנו רואים מכאן עד כמה יכול היצר לבלבל את האדם (מעם לועז).

א. בן שבע שנים יהואש במלכו. בשנת כ"ג ליואש בדק את הבית, הרי קנ"ה שנים משבנאו שלמה עד שבדקו יואש. משנולדה קלה בימי שלמה נולד יהודע המתקן. רבי אלעזר אמר בעליית בית המקדש היה טמון, ר' שמואל בר נחמן אמר בתאים היה טמון, א"ר נראין דברי ר' אלעזר בימות החמה ודברי ר' שמואל בימות הגשמים. אמר דוד כי אתה תאיר נרי ביהושבע, וה' יגיה חשכי ביהודע (סדר עולם).

בן שבע שנים יהואש במולכו. כידוע יהושבע בת המלך יורם אחות אחזיה, כאשר ראתה את מעשיה האכזריים של אמא שלה (עתליה) שהשמידה כל זרע המלוכה (כמסופר בפרק יא פסוקים א-ג) נכמרו רחמיה על יואש בן אחזיה וגנבה אותו מתוך בני המלך המומתים, והחביאה אותו בבית קודש הקודשים במשך שבע שנים.

בן שבע שנים יהואש במלכו - הכתוב מספר כאן שלאחר שהחביאו את יואש בבית קדש הקדשים במשך שבע שנים, הכתירוהו להיות מלך. והטעם שהמתינו עד שהיה בן שבע, כיון שקודם לכן אין עדיין לתינוק דעת, ואפילו לענין מקח וממכר, וכמו שאמרו במשנה (גיטין ה, ז): "הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר", וזה דוקא משיהיו בני שש ובני שבע, וכאן למלוכה המתינו עד שיהיה בן שבע.

ועוד טעם שהמליכוהו בהיותו בן שבע, שאחת לשבע שנים היו מפנים את קדש הקדשים והיו משלשלים את האומנים בתיבות, ולכן לא יכלו עוד להציפנו שם, שלא ידעו האומנים ויגלו

הבית (רש"י) ז: וכל הכספים הללו יקחו להם הפהלים לעצמם איש מאת מפרו ידו ומיודעו והם תמורת זה מהכסף שלהם יחזקו את בידק הבית יתקנו כל מקום הצריך תיקון לכל אשר ימצא שם בידק שבור או רעוע (ע"פ מ"צ) שנתגלה ע"י בדיקה: ז ויהי בשנת עשרים ושלוש שנה למלך יהואש ראה המלך ש לא חזקו הפהלים את בידק הבית: ח ויקרא המלך יהואש ליהודע הפהן ולפהלים ויאמר אליהם מדוע אינכם מחזקים את בידק הבית ועתה אל תקחו עוד כסף לעצמכם מאת מפריכם מידידכם, ואל תחזקו הבית משלכם, אלא כפי לבידק הבית תתנהו תתנו את הכסף של התרומות והנדבות במקום מיוחד ומוכן לבידק הבית: ט ויאתו הסכימו הפהלים [ד] לבלתי קחת כסף מאת העם ולבלתי חזק את בידק הבית מהכסף שלהם: י ויקח יהודע הפהן ארון אהרן ארגז (מ"ט) ויקב חר נקב צר בידתו בדת הארון ויתן אתו אצל המזבח בימין (מימין קרי) בבוא איש בית יהוה ונתנו שמה מיד כשמקבלים הכסף הפהלים שמרי הסף מזוזות שערי העזרה (מ"צ) את כל הכסף המובא בית יהוה: יא ויהי כראותם יום יום (רש"י) כפי רב הכסף בארון ויעל ספר המלך והפהן הגדול ויצרו עשו בכסף צורת מטבע (מ"ד) שיהא עובר לסוחר וימנו [ה] את מטבעות הכסף הנמצא בית יהוה: יב ונתנו את הכסף המתפן המנוי וספור (רש"י) על יד ידו (קרי) עשי המלאכה הם האומנים הגדולים הפקדים (המפקדים קרי) הממונים (מ"ד) בית יהוה ויוציאו את הכסף בשכר האומנים להרשי לאומני (מ"צ) העץ ולבנים האדריכלים שעל פיהם נעשתה מלאכת הבנין (רש"י) העשים בית יהוה: יג ולגדרים לבונים גדרות וחומות, והם תלמידי האדריכלים ולחצבי האבן מן זהר (רש"י) ולקנות עצים ואבני מחצב כי הוצרכו עוד אבנים תצובות לחזק

עיונים והארות

מבדק הבית ע"כ הי' נותנים נדבותיהם לכהנים מחזיקי תורה והם מכספם החזיקו בדק הבית אך אח"כ בעו"ה נדלדל כבוד התורה כתי' וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות ע"כ לא נתנו למחזיקי התורה ולא קבלו כהנים נדבות ולא יכלו לחזק ע"כ העמידו ארון ונתנו לבדק הבית (תורת משה לחת"ס)

ה. ויהי כראותם - סוד הענין הוא, כי בהיות נמשך החסד בריבוי אל המלכות אז מתגלה ומתחלק על ידי "סופר המלך" שהוא יד הגדולה כי הכתיבה ביד ימין, ועל גביו "הכהן הגדול" שהוא סוד החכמה מקור החסד, והכל במנין, וגם בלבוש הראוי לו, כי אין דבר יורד מלמעלה אלא במספר ובלבוש המגין הגונז והמגביל, וז"ס "ויצורו וימנו את הכסף הנמצא בית ה'". (רמ"ד וואלי).

ד. ויאתו הכהנים לבלתי קחת כסף מאת העם - בתחילה רצו שלא יקרא בנין ובדק הבית על שם המתנדבים בעם כי עדיין היו הרבה שלא שבו בתשובה מע"ז בכל לב ע"כ לא יאה לקרוא בנין על שםם לא לכם ולא לנו לבנות בית אלקינו (כמבואר שם בפסוקים בעזרא ששלחו לאמר כך לכותים) ע"כ בנו הכהנים על שםם אך אח"כ כשהי' לבבם שלם יאותו הכהנים שיקרא על שם כל ישראל ולא על שם הכהנים לבד כמ"ש מג"א בשם ס' חסידים בה' בית הכנסת שיותר זכיה וטובה איש שיקרא מעשה טוב שלו על שם הציבור ויזכו רבים על ידו וזכות הרבים תלוי בו ע"כ ויאתו הכהנים שנהנו ושמחו בו: ויאתו הכהנים - נ"ל בתחילה היתה תורה חביבה עליהם יותר